

โครงการวิจัยเรื่อง

การศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

โดย

ดวงใจ หล่อธนวนุณีชัย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อริสา อิวะสะ นักวิจัยสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวประเทศไทย (JTBF)

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

มิถุนายน 2545

โครงการวิจัยเรื่อง

การศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

โดย

ดวงใจ หล่อธนวนิชย์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
โยชิโร อิวะสะ นักวิจัยสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวประเทศญี่ปุ่น (JTBF)

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
มิถุนายน 2545

ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย กับ สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวประเทศญี่ปุ่น (Japan Travel Bureau Foundation) คณะผู้วิจัยจึงได้จัดทำรายงานฉบับภาษาไทย และรายงานฉบับภาษาญี่ปุ่น โดยใช้ชื่อโครงการ タイ国北部山村 (Mae Hong Som 県) における地域経済への波及効果に配慮したエコツーリズム振興のあり方に関する研究

ลิขสิทธิ์ในงานวิจัยฉบับนี้เป็นของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
ผู้สนใจนำ ผลการวิจัยนี้ไปเผยแพร่ต่อ กรุณาติดต่อ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สาขาภาคเหนือ

ตึกป.ณ.259 ปณฝ.มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50202

โทรศัพท์ (053) 218-250, 218-200, 944-648 โทรสาร (053) 892-662

หรือ

สำนักงานประสานงานชุดโครงการนโยบายและแผนอุตสาหกรรมท่องเที่ยว สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ห้อง 408 สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ตลิ่งชัน

22 ถนนบรมราชชนนี กรุงเทพฯ 10170

โทรศัพท์ 0 - 2434 5233 โทรศัพท์มือถือ 0 -1942 5394

คณะผู้วิจัยเปิดรับฟังความคิดเห็นและคำแนะนำจากทุกท่านเพื่อปรับปรุงผลการวิจัย กรุณาติดต่อ
ผศ. ดวงใจ หล่อธนวนิชย์

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2 ถนนพระจันทร์ กรุงเทพฯ 10200

โทรศัพท์ 0-2613-2621

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ duangjai@tu.ac.th

คณะผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดวงใจ หล่อธนวนินิชย์ (หัวหน้าคณะผู้วิจัย)

อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

E-mail : duangjai@tu.ac.th

นายโยชิโร อิวะสะ (Yoshiro Iwasa) (นักวิจัย)

นักวิจัยด้านการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวประจำ Japan Travel Bureau Foundation

นายสุรศักดิ์ ป้อมทองคำ (ผู้ช่วยวิจัย)

ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนห้องสอนศึกษา

นายธวัชชัย รัตนซ้อน (ผู้ช่วยวิจัย)

ผู้บริหารโครงการฟื้นฟูชีวิตและวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน

สารบัญ

	หน้า
คณะผู้วิจัย	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข-ค
บทนำ	ง-ฉ
บทคัดย่อสำหรับผู้บริหาร	1-16
บทที่ 1 ลักษณะเฉพาะของจังหวัดแม่ฮ่องสอน	
1.1 ลักษณะเฉพาะและเงื่อนไขทางธรรมชาติ	17-18
1.2 สภาพทางสังคม	19-20
1.3 การคมนาคม	21-22
1.4 ผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่น	23-26
1.5 แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน 5 ปี (พ.ศ.2545 - 2549)	27-29
บทที่ 2 ทรัพยากรท่องเที่ยว	
2.1 ทรัพยากรท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอนและศักยภาพด้านการพัฒนา	30-45
2.2 ผลการประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวและความพร้อมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco tourism)	46-57
2.3 กิจกรรมท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นทางภาคเหนือ	58-65
บทที่ 3 สภาพธุรกิจด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอนในปัจจุบัน	
3.1 ธุรกิจที่พัก	66-70
3.3 ธุรกิจร้านอาหาร	71
3.4 ธุรกิจร้านขายของที่ระลึก	72
3.5 ธุรกิจขนส่งและบริการอื่นๆ (รถประจำทาง เรือ แพ่ ช้าง)	73-74
3.6 ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์	75-76

บทที่4 ตลาดการท่องเที่ยวของแม่ฮ่องสอนและภาคเหนือโดยรวม	
4.1 ภาพรวมของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวทางภาคเหนือ	77-79
4.2 ภาพรวมของนักท่องเที่ยวไทยและต่างชาติที่มาเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน	80-86
4.3 ผลการสำรวจกลุ่มนักท่องเที่ยวญี่ปุ่นที่เดินทางมาจังหวัดแม่ฮ่องสอน	87-94
4.5 แหล่งท่องเที่ยวไทยทางภาคเหนือที่ประชาสัมพันธ์บนแผ่นพับโปรแกรมทัวร์ในญี่ปุ่น	95-99
4.6 นักท่องเที่ยวในกลุ่มเป้าหมายของแม่ฮ่องสอน	100 –101

บทที่5 ประเด็นเพื่อพิจารณาแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนและพื้นที่บริเวณใกล้เคียง	102 -104
---	----------

บทที่6. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนและพื้นที่บริเวณใกล้เคียง	105-118
--	---------

บรรณานุกรม	119 -120
------------	----------

ภาคผนวกที่ 1 สรุปเวทีการเสนอผลงานวิจัยเรื่องการศึกษาเพื่อวางนโยบายเบื้องต้นของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเมืองแม่ฮ่องสอนและบริเวณใกล้เคียง เสนอ ณ. ห้องประชุมศาลากลางจังหวัดแม่ฮ่องสอน กุมภาพันธ์ 2544

ภาคผนวกที่ 2 แบบสอบถามสำรวจพฤติกรรมท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวญี่ปุ่นที่เดินทางมาจังหวัดแม่ฮ่องสอน (ฉบับภาษาญี่ปุ่นและฉบับแปลเป็นภาษาไทย)

ภาคผนวกที่3 แบบสอบถามความคิดเห็นประชาชนท้องถิ่น

กิตติกรรมประกาศ

ในการดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน” เป็นโครงการความร่วมมือทางวิชาการด้านการท่องเที่ยวระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (Thailand Research Fund) กับสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวประเทศไทยญี่ปุ่น (Japan Travel Bureau Foundation) โครงการวิจัยนี้ได้รับการจัดประกายโดย นายอมรพันธุ์ นิมานันท์ ผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่ ซึ่งในขณะนั้นท่านดำรงตำแหน่งรองผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอน ท่านได้ร่วมกำหนดโจทย์วิจัยของโครงการนี้กับคณะผู้วิจัยตั้งแต่นั้น นับเป็นการเริ่มต้นที่ดีที่ผู้บริหารราชการจังหวัดให้ความสำคัญกับการวิจัยเพื่อการพัฒนา หลังจากที่เริ่มดำเนินการศึกษา คณะผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนด้านข้อมูลจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีนายวิรุฬ พรพรรณ เทวี เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 6 จังหวัดแม่ฮ่องสอน และ นายณพปฎล มกุลกาญจน์ เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นผู้ประสานงาน และพาสำรวจพื้นที่บางครั้ง

แม้ว่าคณะผู้วิจัยได้ใช้เวลาในการสำรวจและการดำเนินการอย่างเต็มความสามารถก็ตาม ผลการศึกษาจะยังไม่สมบูรณ์ หากไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ประกอบการ ตัวแทนสมาคมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในการให้ข้อมูล และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ยิ่งต่อการศึกษา อาทิเช่น คุณธวัชชัย น้าทิพากร เฟิร์นริมธาร ธีรสิทธิ์ แม่ฮ่องสอน นาวาตรี ปิยะ กองเพิ่มพูล ปิยะเกษเฮ้าส์ นายถนัด สีนอนันต์วณิช ตัวแทนหอการค้าจังหวัดแม่ฮ่องสอน คุณภาณุเดช ไชยสกุล แม่ฮ่องสอนที่เอ็นทัวร์ คุณประพันธ์ โกฏเพชร โรงแรมอิมพีเรียลธาราแม่ฮ่องสอน คุณวัลลภ ไชยคราม มัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่เปี่ยมด้วยความสามารถและความจริงใจ ตัวแทนกลุ่มผู้ประกอบการเรือบ้านห้วยเตือ กลุ่มแพ ตลอดจนผู้ประกอบการที่อำเภอปาย และผู้ประกอบการท่านอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมากทั้งในกรุงเทพฯ และเชียงใหม่ ที่ให้ข้อมูลในการศึกษาค้างนี้

และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ทั้งที่สำนักงานกรุงเทพฯ และสำนักงานที่เชียงใหม่ ที่กรุณาให้ข้อมูลในพื้นที่ และอำนวยความสะดวกด้านเอกสารที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา อาทิเช่น คุณพรหมเมธ นาคมทอง คุณนพดล ภาคพรต คุณนาตยา คุณสรวิสวัสดิ์ อาสาสมัคร กิจ คุณนวล และท่านอื่นๆ

ท้ายที่สุดนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ ศ.ดร.ปิยะวัติ บุญ-หลง ดร.จรรยา คำนวนตา และคุณอรุณี เวียงแสงผู้ประสานงานสกว.ภาคเหนือ ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ และช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างทำการศึกษาทำให้ทุกอย่างลุล่วงไปด้วยดี และขอขอบคุณ คุณชวัลนาถ ศรีสวัสดิ์ และคุณศิริบุญญา วณมงคล คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ช่วยงานต้นฉบับอย่างเต็ม

ความสามารถ นอกเหนือจากทุกท่านที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ยังมีผู้ให้การสนับสนุน ให้ความร่วมมือ และให้กำลังใจอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่อาจกล่าวถึงได้หมดในที่นี้ คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณอีกครั้ง ที่ทุกฝ่ายมีความปรารถนาดีที่ต้องการให้ผลการศึกษานี้เป็นประโยชน์ต่อแม่ฮ่องสอนมากที่สุด

การศึกษานี้จะเกิดคุณค่ายิ่งหากข้อเสนอในงานวิจัยได้ถูกหยิบยกมาเป็นประเด็นเพื่อ พิจารณาในการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอนต่อไป หากมีข้อเสนอประการใด โปรดติดต่อมาที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยที่ให้การสนับสนุน หรือที่หัวหน้าโครงการ

คณะผู้วิจัย

24 มิถุนายน 2545

บทนำ

ความเป็นมาของโครงการ

โครงการวิจัยศึกษาเพื่อหา “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน” มีจุดเริ่มต้นจากการที่ข้าพเจ้าได้ทำโครงการเก็บข้อมูลเบื้องต้นด้านการจัดการการท่องเที่ยวในจังหวัดโอกินาวา ประเทศญี่ปุ่น ในปี 2541 ซึ่งเป็นงานวิจัยเพื่อศึกษาองค์ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนของประเทศญี่ปุ่น ประกอบกับการได้มีโอกาสศึกษาทบทวนผลงานวิจัยด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยช่วง 2529 –2539 โดยเปรียบเทียบกับงานวิจัยด้านการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นของประเทศญี่ปุ่น จากองค์องค์ความรู้ดังกล่าว เป็นจุดเริ่มต้นทำให้ข้าพเจ้าได้พัฒนาโครงการวิจัยและพัฒนาด้านการท่องเที่ยวนี้ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีลักษณะพิเศษที่น่าสนใจ เช่น ลักษณะภูมิประเทศ ระบบนิเวศที่มีความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต วิถีชีวิต วัฒนธรรมของชนเผ่าต่างๆ ที่เป็นเอกลักษณ์

ในโครงการนี้ คณะผู้วิจัยมุ่งหวังให้เกิดแนวทางการดำเนินการเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยเน้นที่อำเภอเมืองและชุมชนรอบข้าง รวมถึงอำเภอปาย มีวิธีการศึกษา โดยการเก็บข้อมูล ทั้งที่เป็นงานทบทวนเอกสาร การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสำรวจสถานการณ์การท่องเที่ยว ศักยภาพ ปัญหาและอุปสรรคของการท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอน พร้อมทั้งการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในด้านสถานการณ์การท่องเที่ยวของพื้นที่ภาคเหนือ จากผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ชุมชนในพื้นที่ศึกษา หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการท่องเที่ยว องค์กรพัฒนาเอกชน และนักวิชาการที่เคยศึกษาเรื่องนี้ในพื้นที่มาก่อน จากนั้นจึงสรุปรวบรวมข้อมูล จัดเวทีระดมความเห็นของผู้เกี่ยวข้อง และรวบรวมเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในแม่ฮ่องสอน

วัตถุประสงค์

เพื่อหาแนวทางในการดำเนินการเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว จากเงื่อนไขทางกายภาพ และเงื่อนไขทางสังคม เพื่อพิจารณาว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เหมาะสมควรจะดำเนินไปในแนวทางใด และควรจัดระบบอย่างไรที่จะก่อให้เกิดการกระจายรายได้แก่ชุมชน

แผนการดำเนินงาน

1) การเตรียมการก่อนเริ่มโครงการวิจัย

- สำรวจความต้องการของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และชุมชนในพื้นที่ที่มี
- การจัดการการท่องเที่ยว เพื่อกำหนดประเด็นวิจัยที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
- สำรวจพื้นที่ภายในอำเภอเมืองและบริเวณใกล้เคียง เพื่อเข้าใจสภาพสังคม การรวมกลุ่มของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว การรวมกลุ่มของชาวบ้านในพื้นที่ที่มีการจัดการการท่องเที่ยว และหาทีมวิจัยที่เป็นคนในพื้นที่ที่รู้เรื่องท้องถิ่นเป็นอย่างดี

2) การดำเนินงานเมื่อเริ่มโครงการ

1. การเตรียมการเบื้องต้น

- ทบทวนเอกสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย ภาคเหนือตอนบน และจ.แม่ฮ่องสอน
  - ทบทวนข้อมูลสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวภายในประเทศที่เดินทางมาจากภาคเหนือ ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่รวบรวมไว้ ตั้งแต่ปี 2534- 2543
  - เก็บข้อมูลสถานการณ์การท่องเที่ยว ศักยภาพ ปัญหา และอุปสรรคของการท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบน และจ.แม่ฮ่องสอน จากบริษัททัวร์ใน แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ และกรุงเทพฯ
  - เก็บข้อมูลสถานการณ์การท่องเที่ยวของเมืองปาย รวมทั้งความคิดเห็นของผู้ประกอบการท่องเที่ยว
  - สรุปและทบทวนเอกสารสื่อผ่านพับประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวไทยทางภาคเหนือสำหรับชาวญี่ปุ่นที่บริษัททัวร์ญี่ปุ่นจัดทำขึ้น
  - การสำรวจแหล่งท่องเที่ยวหลักในอำเภอเมือง อำเภอปางมะผ้า อำเภอปาย และอำเภอบุณยวม
2. สำรวจทัศนคติและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นต่อแหล่งท่องเที่ยวในแม่ฮ่องสอน เฉพาะในพื้นที่อำเภอเมือง โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 50 ชุด
  3. สำรวจทัศนคติและความคิดเห็นของคนในเมืองแม่ฮ่องสอน เมืองปอน และเมืองปาย ในด้านการอนุรักษ์เรือนทรงสถาปัตยกรรมไทยใหญ่ และความเป็นเมืองแม่ฮ่องสอน โดยใช้แบบสอบถาม 90 ชุด และสัมภาษณ์ (อาจารย์สุรศักดิ์ ป้อมทองคำ โรงเรียนห้องสอนศึกษา ดำเนินการ)
  4. เก็บข้อมูลเบื้องต้นเพื่อประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวและความพร้อมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco tourism) ในอำเภอเมือง 9 หมู่บ้าน และในอำเภอปางมะผ้า 6 หมู่บ้าน (คุณธวัชชัย รัตนช้อน ดำเนินการ)

5. จัดเวทีนำเสนอผลการศึกษาและรับฟังความคิดเห็นจากคนในท้องถิ่น (คุณอรุณี เวียงแสง สกว.ภาคเหนือ เป็นผู้ประสานงาน)

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. รายงานสรุปผลการศึกษาที่น่าเสนอประเด็นเพื่อพิจารณาแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนและพื้นที่บริเวณใกล้เคียง ที่มีความชัดเจนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนและพื้นที่บริเวณใกล้เคียง เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยเชิงปฏิบัติการกับผู้ประกอบการท่องเที่ยว หน่วยงานราชการ และชุมชน
3. ข้อเสนอแนวทางและการวางระบบเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอนในอนาคต ที่ควรตระหนักในเรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากร และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาทุนท้องถิ่นอย่างมีลำดับขั้น

หลังจากการดำเนินงานวิจัยตามขอบเขตที่กำหนดไว้ในเบื้องต้น พบว่าปัจจุบัน เมืองปาย เป็นเมืองที่นักท่องเที่ยวต่างชาติ ชาวยุโรป โดยเฉพาะกลุ่ม backpackers นิยมเที่ยวทัวร์ป่าและพักผ่อนระยะเวลานาน เที่ยวได้ตลอดทั้งปี เป็นเมืองที่ได้รับความนิยมมาก กระทั่งมีเว็บไซต์ของปายที่นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน การท่องเที่ยวเมืองปายจึงเป็นประเด็นที่ต้องมีการศึกษาหาแนวทางการพัฒนาเฉพาะ นอกจากนี้ พบว่าปัญหาเสพติดเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรง และอาจจะเป็นตัวกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในอนาคต

บทคัดย่อสำหรับผู้บริหาร

บทคัดย่อสำหรับผู้บริหาร

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

● วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว จากเงื่อนไขทางกายภาพ และเงื่อนไขทางสังคม เพื่อพิจารณาว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เหมาะสมควรจะดำเนินไปในแนวทางใด และควรจัดระบบอย่างไรที่จะก่อให้เกิดการกระจายรายได้แก่ชุมชน

ข้อเสนอในการกำหนดทิศทางและวางระบบเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอนในอนาคต ต้องตระหนักในเรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากร และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาทุนท้องถิ่นอย่างมีลำดับขั้น ตลอดจนการสร้างระบบการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน

● สรุปผลการศึกษา

1. สภาพปัจจุบันด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ประเมินได้ดังนี้

ขาดการจัดการเตรียมพร้อมด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน

- ขาดแคลนงบประมาณที่จำเป็นในการดำเนินการ
- ขาดการสั่งสมความรู้ด้านแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น
- ขาดการวางระบบเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

ขาดประสิทธิภาพด้านการรองรับนักท่องเที่ยวของธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องในจ.แม่ฮ่องสอน

- ธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จัดอยู่ในระยะเริ่มต้นของการพัฒนา จำเป็นต้องทำธุรกิจให้เติบโต และมีการรวมตัวของกลุ่มธุรกิจขนาดเล็กที่ขาดการลงทุน
- ขาดแคลนความรู้และขาดบุคลากร
- ระบบการรองรับนักท่องเที่ยวขาดประสิทธิภาพจึงทำให้ธุรกิจบริการท่องเที่ยวขาดรายได้

ขาดความรู้ในการประเมินศักยภาพของทรัพยากรและไม่รู้คุณค่าของทรัพยากร

- รู้คุณค่าและความโดดเด่นของทรัพยากรเพียงบางส่วน ควรประเมินศักยภาพทรัพยากรใหม่
- ขาดความรู้ด้านการตลาด (ขาดบุคลากรในท้องถิ่นที่มีความรู้ด้านการตลาด)
- ผลการวิจัยด้านทรัพยากรโดยหน่วยงานในพื้นที่ ไม่ได้ถูกถ่ายทอดให้คนในท้องถิ่นรับรู้

ขาดความรู้ความเข้าใจด้านการใช้ทรัพยากร

- ขาดความรู้ความเข้าใจในการประเมินคุณค่าทรัพยากร จึงก่อให้เกิดปัญหาผลกระทบด้านอื่นๆตามมา
- การสั่งสมความรู้ด้านนี้ยังไม่เพียงพอ และขาดบุคลากร

ขาดการวางแผนแม่บทเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบองค์รวม

- งานวิจัยที่ผ่านมาเป็นการศึกษาทรัพยากรและศึกษาแผนพัฒนาที่มีลักษณะแยกส่วน
- การศึกษาที่ผ่านมา เอาความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา และความสนใจของนักวิจัยเป็นตัวตั้ง
- ขาดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เข้าใจศักยภาพ สภาพความจริง สภาพปัญหาของท้องถิ่น

2. ประเด็นเพื่อพิจารณา ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่น

- ปฏิรูปการสร้างสรรค์ท้องถิ่น และรณรงค์เพื่อฟื้นฟูท้องถิ่นโดยภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน
- เตรียมความพร้อมด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน โดยการเสนอแผนแม่บทที่กำหนดทิศทางการพัฒนาในอนาคต
- พิจารณาทิศทางการพัฒนาและความเป็นไปได้ในอนาคต (อาทิ แนวทางของแผนการดำเนินการต่างๆ การจัดทำข้อมูลท้องถิ่น ข้อมูลทรัพยากรท่องเที่ยว และข้อมูลพื้นฐานทางสถิติ โดยคนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม)

3. แนวทางเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวในอนาคต

3-1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น ที่ไม่พึ่งทุนใหญ่จากต่างถิ่น

ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่มีลักษณะเฉพาะ โดยที่ประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้กำหนด

- เป็นการพัฒนาตามกำลังความสามารถที่ท้องถิ่นมีอยู่ ซึ่งการวัดผลสัมฤทธิ์ทำได้ยาก
- การส่งเสริมท้องถิ่นโดยมีหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้กำหนด และทำหน้าที่เตรียมความพร้อมด้านสาธารณูปโภค
- การพัฒนาที่ให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม

ประเด็นเพื่อพิจารณา และประเด็นปัญหา

- สามารถหลีกเลี่ยงการลงทุน และการพัฒนาที่เกินความจำเป็น แต่ปัญหาอยู่ที่ความไม่แน่นอนของงบประมาณของรัฐ

- งบประมาณรัฐในแต่ละปีที่จัดสรรลงมาให้กับท้องถิ่นไม่แน่นอน ทำให้ไม่สามารถดำเนินการปรับปรุงสาธารณูปโภคได้ต่อเนื่องจึงยากที่จะได้ผลสำเร็จ
- ขาดการเรียนรู้ความรู้นอก จากภายนอก ทำให้ขั้นตอนการพัฒนาและการออกแบบไม่ทันการเปลี่ยนแปลง
- การปรับระดับการรับรู้ด้านการตลาดให้สูงขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก
- การจัดทำแผนแม่บทเป็นสิ่งจำเป็น โดยแบ่งออกเป็นแผนระยะสั้น แผนระยะกลาง และแผนระยะยาว และที่สำคัญต้องกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน และประเมินการดำเนินการในแต่ละแผน

3-2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นโดยให้ทุนใหญ่ต่างถิ่นเข้ามาลงทุนในพื้นที่ มีเงื่อนไขดังนี้ หรือกับคนในท้องถิ่นก่อน โดย

- หน่วยงานราชการส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ทำหน้าที่รับเรื่องและประสานงาน
  - มีการร่วมลงทุนกับภาคธุรกิจที่เป็นทุนในท้องถิ่น
- เจรจาต่อรองระหว่างหน่วยงานราชการกับนักลงทุนจากต่างถิ่นโดย
- หน่วยงานราชการ มีอำนาจหน้าที่ในการอนุมัติโครงการ และเตรียมสาธารณูปโภคให้พร้อม
  - ภาคเอกชนจากต่างถิ่นที่มาลงทุนต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ท้องถิ่นกำหนด

ประเด็นเพื่อพิจารณา และประเด็นปัญหา

- ศึกษาศักยภาพทรัพยากร การอนุรักษ์ทรัพยากร และความสามารถด้านการรองรับในพื้นที่เป็นสิ่งสำคัญ เพื่อหลีกเลี่ยงการลงทุนและการพัฒนาที่เกินความจำเป็น
- ทบทวนการประเมินทรัพยากร และความสำคัญของการจัดทำแผนแม่บทของจังหวัด <โดยต้องได้รับการยอมรับจากทั้งทางฝ่ายประชาชนในท้องถิ่นและทางฝ่ายของภาคธุรกิจจากต่างถิ่นที่มาลงทุน ไม่ใช่เพียงฝ่ายใดฝ่ายเดียว>

ส่วนที่ 2 ข้อเสนอทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของแม่ฮ่องสอน

อะไรคือเสน่ห์ของแม่ฮ่องสอน ?

- 1) ธรรมชาติที่สมบูรณ์งดงาม
- 2) ชาวเขา
- 3) กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวผจญภัย
- 4) ย่านเมืองเก่าทางประวัติศาสตร์

จะใช้เสน่ห์ของแม่ฮ่องสอนอย่างไร ?

1) ธรรมชาติที่สมบูรณ์งดงาม

เสน่ห์ด้านการท่องเที่ยวที่น่าดึงดูดที่สุดของแม่ฮ่องสอน คือ ธรรมชาติที่สมบูรณ์และงดงาม เห็นได้จาก หุบดอกบัวตอง ทัศนียภาพของขุนเขาและอากาศหนาวเย็นที่ปกคลุมด้วยหมอก ลักษณะเด่นเหล่านี้เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ในช่วงฤดูกาลที่ดอกบัวตองบาน จะมีนักท่องเที่ยวไทยหลังไหลเข้าไปเที่ยวกันมาก เกิดการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยว และเกิดปัญหาเรื่องการจัดการที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข เพื่อแก้ปัญหานี้ จึงควรปรับปรุงระบบการรองรับนักท่องเที่ยวที่หุบบัวตอง และเตรียมแหล่งท่องเที่ยวรองรับเพื่อกระจายนักท่องเที่ยวไปจุดต่างๆ โดยสร้างภาพลักษณ์ของแม่ฮ่องสอนเป็นสถานที่พักผ่อนหลบร้อน ในที่ราบสูงเนินเขา โดยใช้สภาพแวดล้อมที่ตั้งทางตอนเหนือของประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์

แม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่มีถ้ำมากที่สุดในประเทศไทย แต่การดึงดูดคนให้มาเที่ยวถ้ำเพียงอย่างเดียว นั้นเป็นไปได้ยาก จึงควรจัดโปรแกรมเที่ยวถ้ำเข้าไปเสริมในโปรแกรมเที่ยวอื่น เพื่อให้การเที่ยวถ้ำเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการเสริมภาพลักษณ์ของแม่ฮ่องสอน

นอกจากนี้ มีประเด็นที่ควรพิจารณาดังนี้

① จำเป็นต้องพิจารณาแนวทางที่ทำให้นักท่องเที่ยวเพลิดเพลินกับทิวทัศน์ทางธรรมชาติ

แม่ฮ่องสอนมีธรรมชาติที่สมบูรณ์และงดงาม แต่การทำให้นักท่องเที่ยวเพลิดเพลินกับธรรมชาตินั้นเป็นเรื่องยาก ในปัจจุบัน มีการสร้างจุดชมวิวขึ้นในสถานที่บางแห่งที่มีทัศนียภาพงดงาม แปลกตา ดังนั้นการจะทำให้ทิวทัศน์ทางธรรมชาติกลายเป็นจุดท่องเที่ยวที่มีเสน่ห์มากยิ่งขึ้น จำเป็นต้องจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว (route) โดยพิจารณาเรื่อง

- การจัดเตรียมให้นักเดินทางเพลิดเพลินกับความงามของทิวทัศน์ธรรมชาติสองข้างทาง
- การกำหนด และการจัดเตรียมอุทยาน หรือวนอุทยาน
- จัดเตรียมสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้สนุกเพลิดเพลินกับทิวทัศน์ธรรมชาติ (เช่น สร้างจุดชมวิว กำหนดเส้นทางเดินป่า เส้นทางปั่นเขา สถานที่ตั้งแคมป์)

② จำเป็นต้องคิดเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

การควบคุมและการอนุรักษ์ทรัพยากรเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องทำควบคู่กันไปกับการใช้ทรัพยากร เพื่อจัดเตรียมเส้นทาง หรือจัดเตรียมพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวเพลิดเพลินกับธรรมชาติ จึงควร

- กำหนดเกณฑ์การใช้ และการอนุรักษ์ โดยพิจารณาจากคุณค่าของทรัพยากร
- ควบคุมทรัพยากร เช่นเดียวกับอุทยานแห่งชาติ
- ตั้งศูนย์วิจัยเพื่ออนุรักษ์ธรรมชาติ
- ทำการศึกษาวิจัยเพื่อการรักษาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ป่า
- หาวิธีการจัดการขยะ
- ปลูกต้นไม้และดอกไม้

③ จำเป็นต้องเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

จำเป็นต้องเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อม เพื่อรักษาธรรมชาติที่งดงาม จึงควรจัดหา

- ห้องน้ำ ถึงขยะ
- ท่อระบายน้ำทิ้ง ที่กำจัดขยะ
- กฎระเบียบควบคุม ควันจากท่อไอเสียรถ

2) ชาวเขา

แม่ฮ่องสอนมีชาวเขาลากหลายชาติพันธุ์อาศัยอยู่ โดยเฉพาะกระเหรี่ยงคอยาว (ปะด่อง) ซึ่งเป็นที่รู้จักและได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของแม่ฮ่องสอน

- กระเหรี่ยงคอยาว ที่ไม่พบเห็นในพื้นที่อื่น
- ความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ที่มีวิถีการดำเนินชีวิตที่มีเอกลักษณ์

การดำเนินชีวิตของกระเหรี่ยงคอยาว(ปะด่อง) เป็นลักษณะที่โดดเด่นที่สุด จนสามารถกล่าวได้ว่า การดำรงอยู่ของกระเหรี่ยงคอยาว เป็นสิ่งจูงใจนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางมาแม่ฮ่องสอน จึงควรนำจุดแข็งนี้ให้เป็นประโยชน์กับท้องถิ่น

จำเป็นต้องวางระบบเพื่อรองรับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco tourism) สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวเข้าไปลองใช้ชีวิตกับชาวเขา กับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับกลุ่มที่เข้าไปเที่ยวตามเส้นทางทั่วไป

① ควรนำลักษณะเด่นของชาวเขาแต่ละหมู่บ้านให้เป็นประโยชน์

การที่แต่ละหมู่บ้านของชาวเขามีลักษณะเหมือนกัน ย่อมไม่สามารถสร้างจุดสนใจให้กับนักท่องเที่ยว ดังนั้นแต่ละหมู่บ้านควรสร้างจุดเด่นโดยนำเอาลักษณะเฉพาะออกมา โดยการ

- ค้นหาลักษณะเด่นของหมู่บ้าน
- กำหนดบทบาทของแต่ละหมู่บ้านว่ามีกิจกรรมใดให้นักท่องเที่ยวดู หรือลองทำ
- จัดแบ่งกิจกรรมของแต่ละหมู่บ้าน เช่น หมู่บ้านก. ทำกิจกรรมนำชมหมู่บ้าน หมู่บ้านข. ให้นักท่องเที่ยวลองขี่ช้าง หมู่บ้านค. ฆาตกรรมหัตถกรรม หมู่บ้านง. จัดโฮมสเตย์ให้พัก เป็นต้น

② จำเป็นต้องจัดเตรียมสถานที่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

การรองรับนักท่องเที่ยว จำเป็นต้องจัดเตรียมสถานที่ให้บริการ หรือสถานที่ที่มีกิจกรรมทัศนศึกษา เพื่อหารายได้เข้าหมู่บ้าน ควรพิจารณา

- ปรับปรุงวิธีการนำเสนอนิทรรศการ ให้เกิดประสิทธิภาพ เพื่อเพิ่มเสน่ห์ให้กับหมู่บ้าน ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นที่มีชีวิต
- จัดเตรียมสถานที่ทานอาหาร เช่นร้านอาหาร
- จัดเตรียมสถานที่ให้บริการเช่น ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก

③ ปรับปรุงระบบการรับนักท่องเที่ยว

การรับนักท่องเที่ยว จำเป็นต้องจัดระบบเพื่อส่งเสริมการรับนักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องติดต่อประสานงานกับบริษัทท่องเที่ยว หรือต้องวางระบบเพื่อรับรองนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวเอง จึงควรพิจารณา

- ทำสัญญากับทางบริษัทท่องเที่ยวเพื่อรับนักท่องเที่ยว โดยวางกฎและกำหนดราคาในการรับนักท่องเที่ยว

→ พิจารณาและกำหนดเส้นทางการเที่ยวชมหมู่บ้าน ตามโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการลองประสบการณ์ใหม่ และสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการเพียงเดินเที่ยวชมหมู่บ้าน

3) กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco tourism) และท่องเที่ยวผจญภัย (Adventure tourism)

แม่ฮ่องสอนมีทรัพยากรจำนวนมากที่เหมาะสมกับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และกิจกรรมท่องเที่ยวผจญภัย ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้ส่วนใหญ่จะพบทางภาคเหนือของประเทศ ดังนั้น หากจะส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวประเภทดังกล่าว จำเป็นต้องสร้างจุดเด่นของกิจกรรมเฉพาะในแม่ฮ่องสอน

- ช้าง มีที่ให้ขี่ช้างและดูการแสดงของช้างหลายแห่งทางภาคเหนือ
- ถ้ำ ถ้ำที่แม่ฮ่องสอนมีความสมบูรณ์มากและแตกต่างจากถ้ำที่อื่น
- ล่องแก่ง (rafting) มีอยู่ทั่วทุกแห่งในประเทศ
- ล่องแพ (bamboo rafting) มีอยู่หลายแห่งโดยเฉพาะทางภาคเหนือ ที่เชียงใหม่ เชียงราย
- เดินป่า (trekking) มีอยู่หลายแห่งโดยเฉพาะทางภาคเหนือ ที่เชียงใหม่ เชียงราย

การผสมผสานกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศและกิจกรรมท่องเที่ยวผจญภัย อาจจะช่วยสร้างจุดเด่นให้แม่ฮ่องสอน จึงจำเป็นต้องสร้างรูปแบบของกิจกรรมใหม่

ระยะทางไกลและเวลาที่ยาวนานในการเดินทางมาแม่ฮ่องสอน เป็นประเด็นสำคัญที่ต้องนำมาพิจารณาเรื่องการทำตลาดภายในประเทศ

① กิจกรรมท่องเที่ยวผจญภัยเริ่มแพร่หลาย จึงจำเป็นต้องสร้างตลาดให้เติบโต

ตลาดนักท่องเที่ยวภายในประเทศ ทั้งของกลุ่มกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศและกลุ่มกิจกรรมท่องเที่ยวผจญภัย เป็นกลุ่มที่มียังไม่อิ่มตัว จึงควรส่งเสริมเพื่อขยายตลาดกลุ่มนี้

② จำเป็นต้องหาแนวทางเพื่อขยายพื้นที่เป้าหมายเพื่อทำตลาด

การท่องเที่ยวผจญภัย ล่องแก่ง ที่ได้รับความนิยมในกลุ่มนักท่องเที่ยวไทยช่วงอายุ 20 - 30 ปี โดยมากจะไปเที่ยวในที่ที่ใกล้กับถิ่นที่อาศัย หากพิจารณาด้านที่ตั้งของแม่ฮ่องสอน ซึ่งอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ จึงควรที่จะ

- ประชาสัมพันธ์เพื่อดึงตลาดนักท่องเที่ยวจากกรุงเทพฯ
- สร้างสินค้าท่องเที่ยวที่เป็นแพ็คเกจสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวจากกรุงเทพฯ

4) อาคารบ้านเรือนรูปทรงสถาปัตยกรรมไทใหญ่

แม่ฮ่องสอนมีย่านอาคารบ้านเรือนเก่าแก่ทางสถาปัตยกรรมของไทใหญ่ที่สืบทอดมาจากอดีตหลงเหลือให้เห็นอยู่หลายแห่ง สร้างความโดดเด่นทางวัฒนธรรมและเสน่ห์ของเมืองเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะย่านเรือนอาศัยในหมู่บ้านเมืองปอน อ.ขุนยวม และที่หมู่บ้านปางหมู อ.เมืองแม่ฮ่องสอน ส่วนที่อ.เมืองปาย และในตัวเมืองแม่ฮ่องสอน ยังคงมีหลงเหลือให้เห็นบ้างประปราย ตัวอาคารเก่าแก่รูปทรงดั้งเดิมได้มีการปรับเปลี่ยนเป็นอาคารรูปทรงสมัยใหม่ มีแผนผังโฆษณาที่หลากสีหลากแบบติดตามกันลาดบ้าน บดบังเสน่ห์ของอาคารบ้านเรือนเก่าแก่รูปทรงทางสถาปัตยกรรมไทใหญ่

● เสน่ห์ของสถาปัตยกรรมไทใหญ่
(ที่ยังคงภาพในอดีตให้เห็น)

● มีให้เห็นเฉพาะที่แม่ฮ่องสอนเท่านั้น
หากมีการอนุรักษ์ก็จะสร้างภาพลักษณ์ที่ใหม่

การที่ประเทศกำลังพัฒนาให้เจริญรุดหน้า ก็ยังมีแนวโน้มที่ผู้คนจะยิ่งหวงแหนถึงภาพอดีต แม่ฮ่องสอน จะเป็นจังหวัดที่มีคนรู้จักในภาพลักษณ์ของเมืองเก่าแก่ที่มีประวัติศาสตร์อีกแห่งหนึ่งทางภาคเหนือ หากมีการอนุรักษ์ย่านอาคารบ้านเรือนรูปทรงสถาปัตยกรรมไทใหญ่ ซึ่งคงไว้ซึ่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาหลายร้อยปี มาสร้างจุดขายให้แม่ฮ่องสอนเป็น “เมืองที่มีประวัติศาสตร์”

① ปรับปรุงย่านอาคารบ้านเรือนรูปทรงสถาปัตยกรรมไทใหญ่

สร้างความโดดเด่นขอ ย่านอาคารบ้านเรือนรูปทรงทางสถาปัตยกรรมไทใหญ่ ให้แตกต่างจากที่อื่นๆ โดยการปรับปรุงย่านดังกล่าว ให้คงเอกลักษณ์ ความงดงาม ความเรียบง่าย โดยการ

- คงรูปทรง ทางสถาปัตยกรรมของตัวอาคารดั้งเดิมและสีของไม้ให้เหมือนกับสมัยก่อน
- แผนผังโฆษณา หรือกันสาด ควรใช้สีที่กลมกลืนกับสีของอาคารและบรรยากาศโดยรวม
- วางกฎระเบียบการอนุรักษ์ย่านเก่าแก่ โดยชาวบ้านเข้ามาร่วมคิดและออกกฎ
- รัฐควรจัดหาสถานที่ทำการเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการดังกล่าว
- ทำทางเดินสองข้างถนนให้สวยงาม

② เชื่อมโยงการอนุรักษ์ย่านอาคารบ้านเรือนรูปทรงสถาปัตยกรรมดั้งเดิมกับโอกาสทางธุรกิจ
จำเป็นต้องมีระบบเชื่อมโยงที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้กิจกรรมการอนุรักษ์ย่านอาคารเก่าแก่ของ
แม่ฮ่องสอน ส่งผลต่อการท่องเที่ยว

- สร้างเสน่ห์ของย่านร้านค้าในเมืองด้วยการร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์
- ใช้ประโยชน์จากสินค้าที่ผลิตได้ในท้องถิ่นให้มากที่สุด
- โรงแรมและร้านอาหารควรร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์

③ จัดเตรียมสถานที่ท่องเที่ยว

นอกจากการร่วมมือเพื่ออนุรักษ์ย่านเก่าแก่ของอาคารบ้านเรือนทางสถาปัตยกรรมโตใหญ่
แล้ว ตามหมู่บ้านที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปนั้น หากมีเอกลักษณ์ของหมู่บ้าน ก็ควรเตรียมสถานที่ที่ให้
เข้าชม โดยการ

- ทบทวนทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน
- ทบทวนแผนการใช้ที่ดิน และเส้นทางที่จะเข้าไปชมหมู่บ้านแต่ละแห่ง

จะปรับปรุงเงื่อนไขทางสังคมในพื้นที่ให้ดีขึ้นได้อย่างไร

1) ทางอากาศ

- ปัญหาที่สำคัญคือการยกเลิกเที่ยวบินของการบินไทย ส่งผลต่อโปรแกรมท่องเที่ยวของบริษัทนำเที่ยว
- ปัจจุบันมีการเพิ่มเที่ยวบินเป็นวันละ 3 เที่ยวบิน จึงควรพิจารณาการเตรียมระบบการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

2) ทางรถยนต์

- ระยะทางจากเชียงใหม่ใช้เวลามากเกินไป จึงทำให้นักท่องเที่ยวต่างชาติไม่นิยมทางรถ
- จำเป็นต้องพิจารณาถึงการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางรถสำหรับนักท่องเที่ยวไทย
- จำเป็นต้องเตรียมความพร้อมด้านการรองรับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวหลักของแม่ฮ่องสอน พร้อมๆ กับจัดลำดับการเตรียมการ

3) ระบบการรับนักท่องเที่ยว

- ทบทวนหน้าที่ในการให้บริการของรีสอร์ท โรงแรม เกสต์เฮ้าส์ ภายในพื้นที่ วางโปรแกรมเพื่อสร้างเสน่ห์ให้กับงานหัตถกรรม วัตถุประสงค์ที่ใช้ทำอาหาร
- จัดระบบไกด์ และทัวร์เอเจนซีให้เข้มแข็ง มีการพัฒนาบุคลากร สร้างความเข้าใจแก่ชุมชนในท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยว และสร้างจิตสำนึก
- ใช้ทรัพยากรที่ยังไม่มีการใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่นหมู่บ้านชาวเขา ธรรมชาติและสภาพอากาศ
- ทบทวนการวางระบบรองรับนักท่องเที่ยวกับการพัฒนาสินค้าท่องเที่ยวทั่วแม่ฮ่องสอน

4) ที่ตั้ง (ระยะทาง)

- พิจารณานหาแนวทางเพื่อแก้ปัญหาเรื่องเงื่อนไขที่ตั้งของแม่ฮ่องสอนที่เข้าถึงยากลำบาก
- พิจารณาการเตรียมรับมือปัญหาราคาทัวร์ที่สูงขึ้น

สภาพปัจจุบันของนักท่องเที่ยวที่มาแม่ฮ่องสอน

- นักท่องเที่ยวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่จะมีการกระจุกตัวในช่วงฤดูท่องเที่ยว ประเด็นที่ต้องพิจารณาคือจะทำอย่างไรให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวตลอดทั้งปี
- เรื่องการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการในพื้นที่ไม่เห็นด้วยกับการขยายการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวตามจำนวนคนที่กระจุกตัวในช่วงฤดูท่องเที่ยว เพราะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพสังคมในพื้นที่
- จำเป็นต้องหาแนวทางเพื่อกระจายนักท่องเที่ยวให้มาแม่ฮ่องสอนในช่วงนอกฤดูท่องเที่ยว
- จำเป็นต้องหาแนวทางเพื่อรับมือกับแนวโน้มของราคาทัวร์ที่ถูกลง

ตลาดนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายของแม่ฮ่องสอน

นักท่องเที่ยวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ

จัดแบ่งกลุ่มตามฐานะทางเศรษฐกิจได้เป็น กลุ่มที่มีรายได้สูงมาก (เศรษฐี) รายได้สูง (กลุ่มเศรษฐีใหม่) รายได้ปานกลาง

กิจกรรมท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวไทย แบ่งลักษณะเฉพาะของกิจกรรม ได้ดังนี้

- เที่ยวเพื่อไปไหว้พระ
- เที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวทั่วไป (sight seeing)
- เที่ยวเพื่อพักผ่อนหลบอากาศร้อน ตามรีสอร์ท
- เที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อศึกษาระบบนิเวศ
- เที่ยวเพื่อผจญภัย (soft adventure)
- เที่ยวกับครอบครัว
- เที่ยวเพื่อทัศนศึกษาของกลุ่มนักเรียน นักศึกษา

นักท่องเที่ยวไทยที่อาจจะเป็นกลุ่มเป้าหมายของแม่ฮ่องสอน พิจารณาจาก

- ฐานะทางเศรษฐกิจ
- ดินที่อยู่
- กิจกรรมท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย

ส่วนแบ่งด้านการตลาดในปัจจุบัน

- นักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาเที่ยว ทางภาคเหนือมีจำนวน 2,906,007คน ในจำนวนนี้มาเที่ยวเชียงใหม่จำนวน 1,360,007 คน เชียงราย 377,948คน มาเที่ยวแม่ฮ่องสอน 111,025คน

- กลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติ

นักท่องเที่ยวยุโรปที่อาจเป็นกลุ่มเป้าหมายของแม่ฮ่องสอน แบ่งเป็น

- กลุ่มที่สนใจกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งแบ่งย่อยได้เป็น 2 ประเภท คือ
- กลุ่มเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีระบบนิเวศสมบูรณ์

- กลุ่มเที่ยวเพื่อหาประสบการณ์ตามหมู่บ้าน เช่น พักโฮมสเตย์

● กลุ่มที่เที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวทั่วไป มีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศเสริมเพียงบางส่วน เช่น โปรแกรมเที่ยววัด - เที่ยวถ้ำ - เดินป่า (ขี่ช้าง ล่องแพ)

ปัจจุบัน เนื้อหากิจกรรมท่องเที่ยวทั่วไปกับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่จัดขึ้นในแม่ฮ่องสอน ตาม เกิดคำถามขึ้นในใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ภาพความคิดว่ากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในลักษณะที่คาดหวัง ว่ากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรเน้นเรื่องการอนุรักษ์ และการจัดการทรัพยากรที่ชัดเจนกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

นักท่องเที่ยวญี่ปุ่นที่อาจจะเป็กลุ่มเป้าหมายของแม่ฮ่องสอน แบ่งเป็น

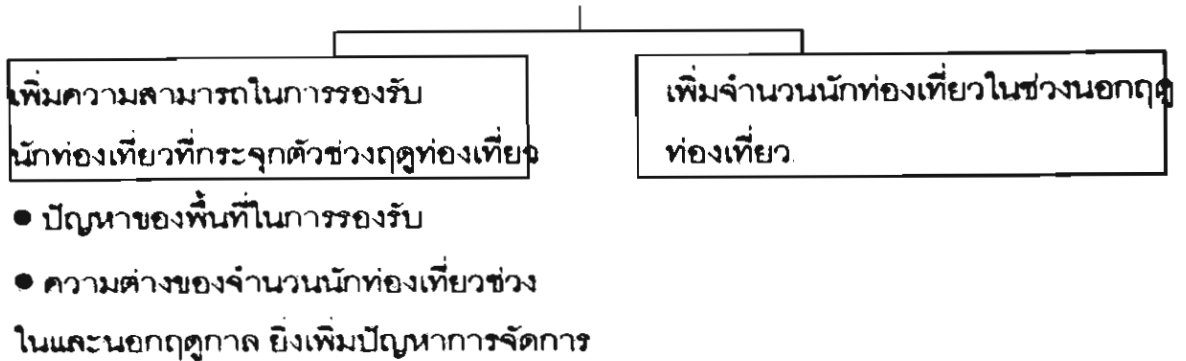
● กลุ่มที่มาเที่ยวทางภาคเหนือส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนญี่ปุ่นที่พักอาศัยอยู่ที่เชียงใหม่ และ กรุงเทพฯ รongลงมา เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุคู่สามีภรรยา โดยมากมักเดินทางมาเป็นกรุ๊ปทัวร์

● กลุ่มนักท่องเที่ยวช่วงอายุ 20 -30 ปี บางส่วนนิยมมาเที่ยวแม่ฮ่องสอน กับสามเหลี่ยมทองคำ เชียงราย และในระยะหลังกลุ่มนี้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ขณะที่กลุ่มผู้สูงอายุที่มาทางภาคเหนือสนใจเที่ยวชมสถานที่ทางประวัติศาสตร์ งานศิลปหัตถกรรม จึงเดินทางมาเที่ยวเชียงใหม่เป็นเป้าหมายหลัก มีเพียงส่วนน้อยที่เดินทางไปเชียงราย และแม่ฮ่องสอน

แนวทางการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของแม่ฮ่องสอน

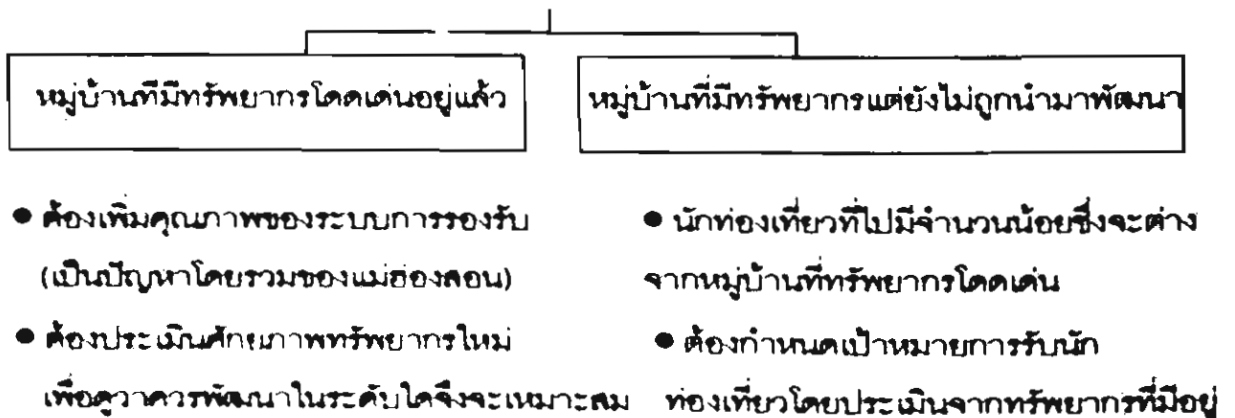
① จะส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างไร ภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดด้านพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยว

- จำนวนนักท่องเที่ยวช่วงฤดูท่องเที่ยวเทียบกับช่วงนอกฤดูท่องเที่ยว (high - low season) แตกต่างกันมาก
- การที่นักท่องเที่ยวกระจุกตัวในช่วงฤดูท่องเที่ยว ไม่ทำให้รายได้ตลอดทั้งปีเพิ่มขึ้น

② จะต้องพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างไรเพื่อให้เกิดผลดีทางด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้านหลายพื้นที่

- หมู่บ้านแต่ละแห่งจะได้รับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับศักยภาพของทรัพยากร และประสิทธิภาพของระบบการรองรับนักท่องเที่ยว
- ต้องคำนึงถึงการแบ่งหน้าที่ในแต่ละหมู่บ้าน เช่น
  - หมู่บ้านที่รับนักท่องเที่ยวที่มาพักค้าง หรือ หมู่บ้านที่รับนักท่องเที่ยวไปเข้าเย็นกลับ
  - หมู่บ้านที่จัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยว ชมการดำเนินชีวิต ชมธรรมชาติ ลองประสบการณ์ใหม่ (ลองแพไม้ไผ่ ชีช้าง เป็นต้น)

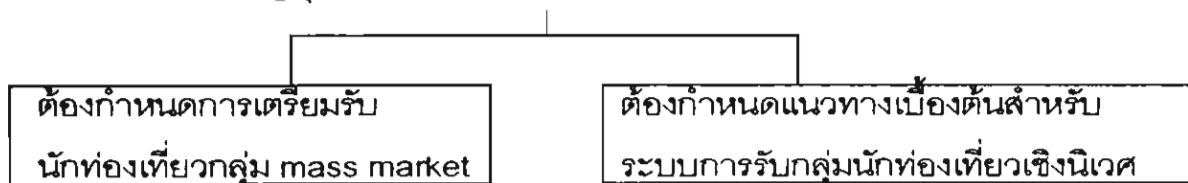
③ ต้องเข้าใจการเคลื่อนไหวด้านการตลาดได้แม่นยำกว่านี้

- ต้องทันการเปลี่ยนแปลงของตลาดท่องเที่ยวที่นับวันจะยิ่งหลากหลายขึ้น เพื่อค้นหาตลาดกลุ่มเป้าหมาย

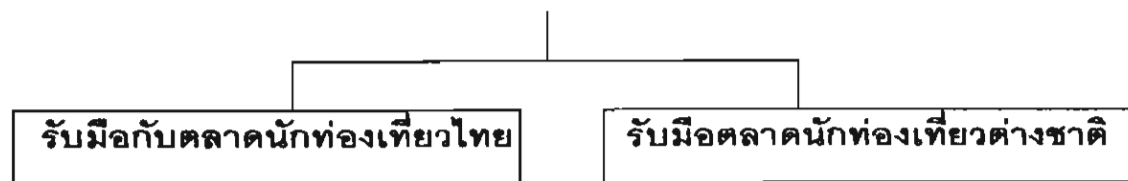
ตลาด mass market : ราคาทัวร์ถูกลง นักท่องเที่ยวคุณภาพแย่ลง เพราะเน้นปริมาณ เป็นผลจากกลยุทธ์ของบริษัทที่ตัดราคากัน

ตลาด FIT (นักท่องเที่ยวที่เที่ยวเอง) : ความนิยมเที่ยวเชิงนิเวศมีมากขึ้น ตลาดนักท่องเที่ยว (Free Individual Tourist) กลุ่มนี้ยังขยายตัวได้อีก

- ต้องกำหนดมาตรฐานราคาสำหรับตลาดนักท่องเที่ยวไทย และนักท่องเที่ยวต่างชาติ(รวมตลาดนักท่องเที่ยวญี่ปุ่น)

- จัดการปัญหาการตัดราคาทัวร์อย่างไร
- ยกกระดับคุณภาพการรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- ค้นหาศักยภาพของหมู่บ้าน

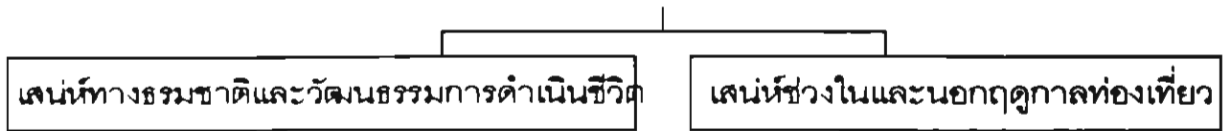

- เข้าใจตลาดนักท่องเที่ยวอย่างถ่องแท้และพิจารณาข้อดีของการรับนักท่องเที่ยว
- เข้าใจตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติอย่างถ่องแท้ พิจารณาข้อดีของการรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้
- พิจารณาตลาดนักท่องเที่ยวญี่ปุ่นที่เป็นไปได้

④ ต้องทบทวนเสน่ห์ของแม่ฮ่องสอนใหม่

- ต้องค้นหาจุดเด่นของแม่ฮ่องสอนใหม่ที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมา โดยเปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นในประเทศไทย

- การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเป็นเงื่อนไขที่ไม่อาจละเลยได้ จึงต้องประเมินจุดค้อยของแม่ฮ่องสอน โดยเปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น

- จำเป็นต้องวิเคราะห์เปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น

- แก้ปัญหาชว่งนอกฤดูท่องเที่ยวเป็นท่องเที่ยวที่สำคัญสำหรับแม่ฮ่องสอน

บทที่ 1

ลักษณะเฉพาะของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บทที่ 1 ลักษณะเฉพาะของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

(1) ลักษณะเฉพาะและเงื่อนไขทางธรรมชาติ

จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดชายแดนทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 924 กม. มีพื้นที่ทั้งจังหวัด 7.926 ล้านไร่ หรือ 14,244 ตารางกิโลเมตร ใหญ่เป็นอันดับสามของภาคเหนือ และเป็นอันดับเจ็ดของประเทศ มีอาณาเขตพรมแดนติดต่อกับสหภาพเมียนมาร์ถึง 483 กม. โดยทุกอำเภอมีแนวพรมแดนติดต่อกับประเทศเมียนมาร์ แบ่งแนวพรมแดนที่เป็นพื้นดิน 326 กม. และพรมแดนที่เป็นลำน้ำ 157 กม. ได้แก่ แม่น้ำสาละวิน แม่น้ำเมย

สภาพภูมิประเทศ กว่าร้อยละ 90 เป็นทิวเขาสูงและป่าไม้โดยทิวเขา นับได้ว่ามีพื้นที่ที่เป็นภูเขา มากที่สุดในประเทศไทย จึงมีความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งน้ำค่อนข้างดี และอุดมไปด้วยทรัพยากรป่าไม้หลายประเภท เช่น ป่าไม้เบญจพรรณ ไม้ปะดู่ ไม้แดง เป็นต้น ป่าไม้กลายเป็นทรัพยากรที่สำคัญและเป็นพื้นฐานการพัฒนาของจังหวัดแม่ฮ่องสอน การที่เมืองตั้งในหุบเขารายล้อมด้วยภูเขา มีทิวทัศน์ทางธรรมชาติที่งดงาม กลายเป็นลักษณะเด่นของแม่ฮ่องสอน ซึ่งหาได้ไม่มากนักในประเทศไทย

พื้นที่ราบมีจำกัด กระจายอยู่ทั่วไปตามหุบเขาแคบๆ ทำการเกษตรได้เพียง 211,413 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 2.6 ของพื้นที่จังหวัด ที่ราบที่สำคัญมีเพียง 3 แห่ง คือ บริเวณอำเภอแม่สะเรียง อำเภอขุนยวม และบริเวณ อำเภอปาย

สภาพภูมิอากาศ แม่ฮ่องสอนมีอากาศแบบฝนตกชุกสลับแล้งในเขตร้อน หรือภูมิอากาศแบบสะวันนาในเมืองร้อน เพราะที่ตั้งของจังหวัดอยู่ทางตอนเหนือของประเทศจึงทำให้ไม่ได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเล ประกอบด้วยสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาและป่าไม้ จึงทำให้ปริมาณน้ำฝน อุณหภูมิ และความชื้นสัมพัทธ์ แตกต่างกันไปตามตำแหน่งและความสูงของพื้นที่ สภาพอากาศระหว่างปีจึงมีความแตกต่างกันมาก

ช่วงเดือนมีนาคม - เมษายน อากาศร้อนอบอ้าว อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 41.6 องศาเซลเซียส

ช่วงเดือนพฤษภาคม - ตุลาคม มีฝนตกชุกมาก โดยในรอบปีฝนตกเฉลี่ย 144 วัน มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยประมาณ 1,353 มม./ปี สูงกว่าจังหวัดอื่นๆ ในภาคเหนือตอนบน จึงมีพืชหลายชนิดขึ้นตามพื้นที่ราบสูงและมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์

ช่วงเดือนพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์ อากาศหนาวเย็น อุณหภูมิเฉลี่ยต่ำกว่า 9.5 องศาเซลเซียส

☹️ เงื่อนไขทางธรรมชาติ และอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

- สภาพภูมิประเทศที่ตั้งอยู่ในหุบเขาของจังหวัดแม่ฮ่องสอนยากแก่การเดินทางเข้าถึง อีกทั้งสภาพอากาศที่มีหมอกปกคลุมตลอดทั้งปี ในฤดูฝนมีฝนตกชุก บางปีมีปัญหา น้ำป่าไหลหลาก เข้าท่วมบ้านเรือนเสียหาย ฤดูหนาวมีอากาศหนาวเย็นมีหมอกปกคลุม และอากาศในฤดูร้อนที่ร้อนอบอ้าวและมีปัญหาควันไฟจากการถางป่า หมอกควันดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อการขึ้นลงจอดของเครื่องบิน

- สภาพภูมิประเทศ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การพัฒนาจังหวัดเป็นไปอย่างช้าๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านโครงสร้างพื้นฐานมีข้อจำกัดและขาดแคลนอยู่มาก ได้แก่ ไฟฟ้า ระบบคมนาคมขนส่ง ประปา และโทรศัพท์

- การที่มีชายแดนติดกับประเทศเมียนมาร์ยาวถึง 483 กิโลเมตร เป็นแนวชายแดนที่มีภูมิประเทศเป็นภูเขาและป่าไม้ เส้นทางคมนาคมไปยังแนวชายแดนค่อนข้างลำบาก จึงยากต่อการควบคุมและตรวจสอบพื้นที่ แม่ฮ่องสอนนอกจากจะเป็นจุดการค้าชายแดนกับเมืองต่างๆ ของประเทศเมียนมาร์แล้ว ขณะเดียวกันก็กลายเป็นเส้นทางลำเลียงยาเสพติดและสินค้าต้องห้ามอื่นๆ ยิ่งไปกว่านั้น การสู้รบกันตามแนวชายแดนระหว่างทหารพม่า กับชนกลุ่มน้อย ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวไม่มั่นใจด้านความปลอดภัย

- สภาพภูมิประเทศที่มีป่าสมบูรณ์และภูมิอากาศที่มีฝนตกชุก เป็นสภาวะของการบ่มเพาะพาหะของโรคไข้มาลาเรียได้ง่าย

😊 เงื่อนไขทางธรรมชาติ และโอกาสการพัฒนาการท่องเที่ยว

- สภาพภูมิประเทศที่ตั้งอยู่ในหุบเขาที่เดินทางเข้าถึงลำบาก จึงทำให้ชุมชนที่อาศัยในจังหวัดแม่ฮ่องสอนโดยเฉพาะกลุ่มที่อาศัยอยู่ในที่สูง ยังคงดำเนินวิถีชีวิตอยู่อย่างที่เป็นอย่างเดิม แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงบ้างแต่ก็ดำเนินไปอย่างช้าๆ

- สภาพอากาศที่ฝนตกชุกสลับแล้งในเขตร้อน ทำให้ทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์ เช่น ป่าไม้ แม่น้ำ น้ำตก ทุ่งดอกไม้ และความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต

- สภาพอากาศที่หนาวเย็น ทำให้แม่ฮ่องสอนกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับผู้ชื่นชอบและต้องการสัมผัสอากาศหนาวเย็นในบริเวณหุบเขาที่มีม่านหมอกและน้ำค้างปกคลุม อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่สามารถปลูกไม้ดอกไม้ใบที่เป็นพันธุ์ไม้เมืองหนาวที่หลากหลายชนิด

(2) สภาพทางสังคม

จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีจำนวนอำเภอน้อยที่สุดในภาคเหนือ แบ่งการปกครองท้องถิ่นออกเป็น 7 อำเภอ คือ เมือง แม่สะเรียง ขุนยวม แม่ลาน้อย ปาย สบเมย และปางมะผ้า มี 44 ตำบล 397 หมู่บ้าน และในส่วนของ การปกครองท้องถิ่นมี 1 เทศบาลเมือง(เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน) 4 เทศบาลตำบล 1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด 29 องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และ 19 สภาตำบล

ประชากร มีประมาณ 2.3 แสนคน (ปีพศ. 2541) เป็นจังหวัดที่มีประชากรน้อยที่สุดในภาคเหนือ ประชากรส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในพื้นราบมีเชื้อสายไทยใหญ่ (หรือคนไต) กว่าร้อยละ 70 ของประชากรทั้งหมด และร้อยละ 15 เป็นชาวเขาที่อาศัยอยู่ในที่ราบสูง มีหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ กะเหรี่ยง ลัวะ ลีซู ลาฮู (มุเซอ) ม้ง และจีนฮ่อ อีกร้อยละ 15 เป็นคนเมืองที่มาจากภาคอื่น มักประกอบอาชีพรับราชการ และค้าขาย

ชาวไทยใหญ่และคนเมืองซึ่งเป็นชาวพื้นราบจะอาศัยไปทั่วทุกอำเภอ ส่วนชาวเขากลุ่มต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในที่สูง โดยมีกลุ่มกะเหรี่ยงเป็นประชากรหลักกระจายอยู่ทั่วไปในทุกอำเภอ กลุ่มม้ง ลีซู และมุเซอกระจายตัวอย่างหนาแน่นทางเหนือของจังหวัด แถบอำเภอปาย อำเภอปางมะผ้า และอำเภอเมือง ส่วนกลุ่มลัวะจะกระจายตัวอย่างหนาแน่นทางใต้ของจังหวัด แถบอำเภอขุนยวม แม่ลาน้อย แม่สะเรียง และสบเมย

ประชากรส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในอำเภอแม่สะเรียงและอำเภอเมือง แต่ที่อำเภอปางมะผ้ามีประชากรน้อยที่สุด เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาที่มีที่ราบน้อย สภาพแวดล้อมที่เป็นภูเขา การคมนาคมพื้นฐานที่เป็นข้อจำกัดสำคัญในการติดต่อกับคนภายนอก ทำให้ยากกับการเข้าถึงในหลายหมู่บ้าน จึงทำให้มีการดำรงอยู่ของชุมชนแบบโดดเดี่ยว มีการเปลี่ยนแปลงสังคมที่ช้ากว่ากลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยใกล้เมือง ในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อาศัยในอำเภอปางมะผ้า เช่น ไทใหญ่ ลัวะ กะเหรี่ยง มุเซอร์แดง มุเซอร์ดำ ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของตนเอง (Identity) ไว้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ (ชาวไต) ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของเมืองแม่ฮ่องสอน

ลักษณะเฉพาะตัวหรือเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ทั้งในด้านการแต่งกาย ความเชื่อ วิถีชีวิต อาชีพ ประเพณี วัฒนธรรม และศิลปหัตถกรรม ได้กลายเป็นเสน่ห์ของเมืองแม่ฮ่องสอน

อาชีพ ของชาวเขาแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีอาชีพที่แตกต่างกัน ส่วนใหญ่ทำการเกษตรเพื่อยังชีพ ขณะที่คนไทยเชื้อสายไทยใหญ่และคนเมืองส่วนใหญ่ มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและทำการเกษตรเพื่อการค้าเป็นหลัก วิถีชีวิตของชาวเขากลุ่มม้ง ลีซู และมุเซอ ได้เปลี่ยนมาทำการเกษตรเพื่อการค้า

และทำงานหัตถกรรมเป็นอาชีพหลัก ขณะที่ชาวกะเหรี่ยงที่ยังคงอนุรักษ์วิถีชีวิตและทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก ดังที่แสดงในตาราง 2.5

ประชากรแม่ฮ่องสอนส่วนใหญ่ทำการเกษตร และมีผลิตผลทางการเกษตรที่เพียงพอเพื่อยังชีพ แต่มีไม่มากพอที่จะส่งขายหรือนำไปแปรรูป ดังนั้นประชากรโดยรวมที่ทำการเกษตรและหาของป่าจึงมีรายได้ไม่เพียงพอ กับรายจ่ายที่เกิดขึ้นในครอบครัว

แม่ฮ่องสอนมีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 57,498 ครัวเรือน ในจำนวนนี้อยู่ในชนบท 35,701 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 96.11 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ในจำนวนนี้ประกอบอาชีพการเกษตรจำนวน 32,461 ครัวเรือน (ร้อยละ 87.38) และอาชีพนอกการเกษตรมีเพียง 3,240 ครัวเรือน (ร้อยละ 8.72) จำแนกออกเป็น อาชีพค้าขาย 508 ครัวเรือน และอุตสาหกรรมบริการ (465 ครัวเรือน) และรับจ้าง 2,267 ครัวเรือน ขณะที่ประชากรในเมืองจำนวน 1,446 ครัวเรือน (ร้อยละ 3.89) ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ประกอบอาชีพนอกการเกษตร ดังตาราง 2.6

พื้นที่ราบที่มีอยู่จำกัดเหมาะสมต่อการเกษตรมีเพียงร้อยละ 2.6 ของพื้นที่จังหวัด มักเป็นที่ที่ชาวบ้านมากระจุกตัวตั้งถิ่นฐานทำกิน และใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกข้าว ปลูกพืชไร่ และผลไม้เพื่อการยังชีพ พื้นที่ราบส่วนใหญ่อยู่ตามไหล่เขาและถูกแทรกด้วยผืนป่ากระจายอยู่ทั่วไป

ผลิตผลที่เพาะปลูกได้จึงมีปริมาณน้อยมีพออยู่พอกิน แต่ไม่สามารถสร้างรายได้แก่ชาวบ้านได้จังหวัดแม่ฮ่องสอนถูกจัดอยู่ในจังหวัดที่ประชากรมีรายได้ต่ำจังหวัดหนึ่งของประเทศ

รายได้ ของประชากรจังหวัดแม่ฮ่องสอนโดยเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน 6,317 บาท (ปี 2543) ซึ่งต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของประชากรในภาคเหนือเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน 8,652 บาท ประชากรแม่ฮ่องสอนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรและหาของป่า และมีที่ดินทำการเกษตรค่อนข้างจำกัด **ทำให้รายได้ที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินของประชากรในจังหวัดแม่ฮ่องสอนต่ำกว่าประชากรของจังหวัดอื่นๆ ทางภาคเหนือ (ครัวเรือนโดยเฉลี่ยมีสมาชิก 3.6 คน)**

รายจ่าย ของประชากรโดยเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน 5,225 บาท (ตัวเลขจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2543) รายจ่ายเหล่านี้จำแนกออกเป็นรายการค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น ค่าอาหาร เครื่องดื่ม ยาสูบ (ร้อยละ 44) ค่าเครื่องนุ่งห่มรองเท้า (ร้อยละ 4) ค่าที่อยู่อาศัย (ร้อยละ 25) ค่าพาหนะ และสื่อสาร (ร้อยละ 10) ค่ารักษาพยาบาล (ร้อยละ 5) และอื่นๆ (ร้อยละ 11)

(3) การคมนาคม

ทางอากาศ เป็นวิธีการเดินทางที่สะดวก ประหยัดเวลาและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวต่างชาติ บริษัทการบินไทยบริการบินระหว่างเชียงใหม่ – แม่ฮ่องสอน มีบริการบินไป – กลับวันละ 8 เที่ยวบิน ใช้เวลาเดินทางเที่ยวละ 30 นาที

ทางรถยนต์ ในพื้นที่แม่ฮ่องสอนมีเส้นทางคมนาคม 162 เส้นทาง ถนนสายหลักมี 3 สาย ได้แก่ เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1095 และเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1085 ถนนทั้งสามเส้นลาดยางถาวร แต่สำหรับเส้นทางหลวงชนบทในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้าน ตำบลกับอำเภอในพื้นที่มี 150 สาย ปัจจุบันลาดยางหรือเทคอนกรีต ประมาณ 40 สาย ถนนสายที่เหลือเป็นถนนเส้นทางลำลองหรือทางเกวียน ซึ่งยากลำบากในการเข้าพื้นที่ เพราะส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าและภูเขาเกือบทั้งหมด ในปัจจุบันมีชุมชนที่ถนนเข้าไม่ถึงจำนวน 422 ชุมชน (จากชุมชนจำนวนทั้งหมด 694 ชุมชน)

ทางหลวงหมายเลข 108 จากเมืองเชียงใหม่ ผ่านอำเภอฮอด อำเภอแม่สะเรียง อำเภอขุนยวมมายังอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน นักเดินทางให้ชื่อว่า "เส้นทางสายคลาสสิก" เป็นเส้นทางที่คดโค้งขึ้นๆ ลงๆ ตามสันเขา 1,864 โค้ง ถนนสายนี้แล้วเสร็จปีพ.ศ. 2520 ระยะทาง 360 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทาง 7-8 ชั่วโมง มีรถประจำทางให้บริการวันละ 7 เที่ยว รถธรรมดา 4 เที่ยว และรถปรับอากาศ 3 เที่ยว ? ค่าโดยสารรถธรรมดา 133 บาท? และรถปรับอากาศ 240 บาท

ทางหลวงหมายเลข 1095 จากเชียงใหม่ ผ่านอำเภอแม่แตง ผ่านอำเภอป่าเย็บ ผ่านอำเภอสบเมยมายังอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน นักเดินทางให้ชื่อว่า "เส้นทางสายลัดฟ้า" ถนนสายนี้แล้วเสร็จปีพ.ศ. 2535 ระยะทาง 245 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทาง 5-6 ชั่วโมง เป็นเส้นทางวกวนไปมาระหว่างเขา สูงต่ำตลอดเส้นทาง ทำให้ต้องใช้เวลาในการเดินทางและมีความเสี่ยงสูง โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน โดยให้บริการวันละ 5 เที่ยว รถธรรมดา 4 เที่ยว และรถตู้ 1 เที่ยว? ค่าโดยสารรถธรรมดา 94 บาท และรถปรับอากาศ 132 บาท รถตู้ปรับอากาศ 180 บาท

ทางหลวงหมายเลข 105 จากอำเภอแม่สอด ผ่านอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ผ่านอำเภอสบเมย และอำเภอแม่สะเรียง มายังอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ระยะทางยาว 305 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทาง 6-7 ชั่วโมง เส้นทางนี้ไม่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวเนื่องจากเปลี่ยวไม่ค่อยมีรถผ่าน ยังไม่มีรถประจำทางให้บริการ

ทางหลวงหมายเลข 1295 จากอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ มาออกที่อำเภอขุนยวม ระยะทาง 95 กิโลเมตร ถนนสายนี้ใช้ได้เฉพาะฤดูแล้งเท่านั้น เป็นเส้นทางใหม่ที่เพิ่งสร้างเสร็จ ยังไม่มีรถประจำทางให้บริการ

ทางของ รพช หมายเลข 5030 จากตำบลวัดจันทร์ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ผ่าน ตำบลห้วยปูลิง อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน มายังตัวเมืองแม่ฮ่องสอน ระยะทาง 87 กิโลเมตร เป็นเส้นทางใหม่ที่เพิ่งสร้างเสร็จ ยังไม่มีรถประจำให้บริการ

☹ ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาการท่องเที่ยว

- แม่ฮ่องสอนมีเทือกเขาปิดกั้นตลอดแนว ทำให้การคมนาคมติดต่อกับภายนอกและภายในจังหวัดค่อนข้างลำบาก จึงกลายเป็นข้อจำกัดของการพัฒนาการท่องเที่ยว การเข้าถึงโดยทางอากาศยังไม่เพียงพอในช่วงเทศกาล

- ความไม่แน่นอนของสภาพอากาศ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนช่วงฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว ที่มีสภาพอากาศปกคลุมด้วยหมอกทึบ ทำให้ท้องฟ้าปิด เครื่องบินไม่สามารถขึ้น - ลงจอดสนามบินได้ ทำให้เที่ยวบินต้องล่าช้า หรือต้องยกเลิกเที่ยวบินอย่างกะทันหันหลายๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดู ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว และโปรแกรมการเดินทางของนักท่องเที่ยว ทำให้บริษัทนำเที่ยวไม่นิยมใส่โปรแกรมเที่ยวในแม่ฮ่องสอนลงไปโปรแกรมเที่ยว

😊 โอกาสการพัฒนาการท่องเที่ยวและข้อเสนอแนะ

- เส้นทางเข้ามาเยือนแม่ฮ่องสอน เมืองในหุบเขาแห่งนี้ มีลักษณะที่แปลกกว่าที่อื่น เพราะเป็นเส้นทางที่คดโค้งขึ้นๆ ลงๆ มีธรรมชาติที่งดงามและสามารถเห็นภาพวิถีชีวิตของชาวไทยภูเขา ถือเป็นจุดเด่นของจังหวัด และควรส่งเสริมให้ปลูกต้นไม้ (ไม้พื้นเมือง) ตลอดสองข้างทาง เพื่อสร้างความโดดเด่นให้กับพื้นที่ โดยอาจจะเลือกปลูกเฉพาะบริเวณเส้นทางเข้าสู่ตัวเมืองแต่ละอำเภอ

- ควรจัดทำตารางเวลาในจุดที่จอดรับผู้โดยสารตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ไว้อย่างชัดเจนในเส้นทางเดินรถประจำทางสายปลายและเส้นทางสายแม่สะเรียง และทำการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวภายในเส้นทางดังกล่าว จะช่วยลดปัญหาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก ถือเป็นกาให้บริการขั้นพื้นฐานแก่คนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว

- ควรปรับปรุงคุณภาพการบริการรถประจำทาง หรือการบริการรถเสริมที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในช่วงเทศกาล ให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อเพิ่มทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยว

- ควรจัดเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมกับจังหวัดเชียงใหม่ ในลักษณะที่เป็นวงรอบและผ่านไป ในตำแหน่งที่มีแหล่งท่องเที่ยวและสภาพภูมิทัศน์ที่สวยงาม เช่น

เส้นทางที่1 เชียงใหม่ - สะเมิง - บ้านบ่อแก้ว - ดงสามหมื่น - บ้านวัดจันทร์ - อ.ปาย แม่ฮ่องสอน

เส้นทางที่2 เชียงใหม่ - แม่มาลัย - ห้วยน้ำดัง - บ้านวัดจันทร์ - อ.ปาย แม่ฮ่องสอน

(4) ผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่น

การสำรวจความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์อาคารบ้านเรือนแบบสถาปัตยกรรมไทยใหญ่ และความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ประชาชนมีความภาคภูมิใจและเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น และต้องการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นโดยอาศัยการท่องเที่ยว

วิธีการสำรวจ : ใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์

วัตถุประสงค์ของการสำรวจ : เพื่อต้องการทราบความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์อาคารบ้านเรือนแบบสถาปัตยกรรมไทยใหญ่ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

กลุ่มเป้าหมายของการสำรวจ : กลุ่มตัวอย่างจำนวน 90 คน จาก 3 พื้นที่เป้าหมาย คือเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน เขตเทศบาลตำบลขุนยวม อำเภอขุนยวม และเขตเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย พื้นที่ละ 30 คน แต่ละพื้นที่เลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีอาคารร้านค้าหรือบ้านเรือนที่ตั้งอยู่ติดถนน เป็นผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว 10 คน ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยว 10 คน ข้าราชการ ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นรวม 10 คน

ระยะเวลาการสำรวจ : ระหว่าง 15 - 31 ตุลาคม 2543

ผู้ตอบแบบสอบถาม : ชายมากกว่าหญิง คิดเป็นร้อยละ 60 และ 40 ส่วนใหญ่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป ประกอบอาชีพค้าขายมากที่สุด รองลงมาเป็นข้าราชการ นอกจากนี้ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 57 เป็นเจ้าของบ้านเรือนอาศัยที่มีอายุ 1-20 ปีซึ่งมีจำนวนมากที่สุด รองลงมาร้อยละ 27 เป็นเจ้าของบ้านเรือนอาศัยที่มีอายุ 21-40 ปี และร้อยละ 16 เป็นเจ้าของบ้านเรือนอาศัยอายุมากกว่า 60 ปี

ผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์บ้านเรือนแบบดั้งเดิม

ประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่ต้องการให้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากยิ่งขึ้น รู้สึกภาคภูมิใจในสถาปัตยกรรมดั้งเดิมของอาคารบ้านเรือน และอยากให้คงไว้เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้มากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ และอยากให้มีความมาตรการด้านการอนุรักษ์ หรือการออกเทศบัญญัติควบคุมการออกแบบ การก่อสร้าง และการรักษาสภาพแวดล้อมบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ในรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือด้านการเงินในการปรับปรุงซ่อมแซม หรือปรับปรุงสภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัยแบบดั้งเดิม ตลอดจนมีข้อเสนอให้จัดทำประวัติความเป็นมาของบ้านเรือนแบบดั้งเดิม ที่ทรงคุณค่าทางสถาปัตยกรรม และจัดการประกวดและมอบรางวัลให้กับบ้านเรือนที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิมไว้ได้

1. คิดอย่างไร หากจะให้เมืองแม่ฮ่องสอนมีจำนวนนักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากยิ่งขึ้น
  - อยากให้มียุทธศาสตร์ท่องเที่ยวเมืองแม่ฮ่องสอนมากยิ่งขึ้นคิดเป็นร้อยละ 97.78 และไม่แน่ใจเพียงร้อยละ 2.22
2. คิดอย่างไรกับที่กล่าวว่า "เสน่ห์ของเมืองแม่ฮ่องสอนในสายตาของนักท่องเที่ยว คือสภาพของบ้านเรือนอาศัยที่เป็นรูปทรงดั้งเดิมและคงความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นถิ่น"
  - เห็นด้วยร้อยละ 95.5 ไม่แน่ใจร้อยละ 3.3 และไม่เห็นด้วยร้อยละ 1.2
3. คิดอย่างไรกับสภาพปัจจุบันที่บ้านเรือนอาศัย ที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นถิ่นกำลังจะหายไปและมีอาคารบ้านเรือนอาศัยรูป ทรงสมัยใหม่เข้ามาแทน
  - รู้สึกเสียดายและควรมีการอนุรักษ์ร้อยละ 88.89 และที่คิดว่าเป็นเรื่องธรรมดาตามยุคสมัยที่ต้องเปลี่ยนแปลงไปมีเพียงร้อยละ 11.11
4. คิดอย่างไรที่จะทำให้บ้านเรือนที่อยู่อาศัยไม่สูญเสียเอกลักษณ์ท้องถิ่น
  - เห็นสมควรให้มีการอนุรักษ์สภาพบ้านเรือนอาศัยที่อยู่ติดถนนให้คงสภาพเดิมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ คิดเป็นร้อยละ 95.5 ไม่แน่ใจร้อยละ 3.3 และไม่เห็นด้วยเพียงร้อยละ 1.2
5. คิดอย่างไร หากจัดให้มีการรณรงค์เรื่องการอนุรักษ์และรักษาสภาพบ้านเรือนอาศัยที่อยู่ติดถนนด้วยข้อเสนอต่อไปนี้
  - 5.1 หากมีการปลูกบ้านใหม่มีการปรับปรุงหรือตกแต่งบ้านเรือน ควรดำเนินการให้คงสภาพแบบดั้งเดิม
    - เห็นด้วยร้อยละ 87.78 ไม่แน่ใจร้อยละ 10 และไม่เห็นด้วยเพียงร้อยละ 2.22
  - 5.2 เมื่อมีการจัดสภาพหน้าบ้านใหม่ ปลูกต้นไม้ดอกไม้ ควรจะทำให้เข้ากับสภาพแบบดั้งเดิม
    - เห็นด้วยร้อยละ 93.33 ไม่แน่ใจร้อยละ 5.55 ไม่เห็นด้วยร้อยละ 1.12
6. คิดอย่างไรเกี่ยวกับการมีมาตรการในการอนุรักษ์สภาพบ้านเรือนอาศัยและอาคารแบบสถาปัตยกรรมท้องถิ่นที่อยู่ติดถนน
  - เห็นด้วยกับการออกเทศบัญญัติควบคุมการออกแบบ การก่อสร้าง และการรักษาสภาพแวดล้อมบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ร้อยละ 81.11 ไม่เห็นด้วยมีร้อยละ 10 และไม่แน่ใจ 8.89
  - เห็นด้วยกับการให้ความช่วยเหลือด้านการเงินในการปรับปรุงซ่อมแซมหรือปรับปรุงสภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัยแบบดั้งเดิมร้อยละ 86.67 ไม่แน่ใจร้อยละ 8.88 ไม่เห็นด้วยร้อยละ 4.45
  - เห็นด้วยว่าควรจัดทำประวัติความเป็นมาของบ้านเรือนอาศัยที่มีสภาพแบบดั้งเดิม ทรงคุณค่า และควรมีการประชาสัมพันธ์ด้วยร้อยละ 98.89 ไม่แน่ใจมีเพียงร้อยละ 1.11
  - ควรมีการจัดการประกวดและมอบรางวัลให้กับบ้านเรือนอาศัยที่อนุรักษ์และสามารถรักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิมไว้ได้ ร้อยละ 92.22 ไม่เห็นด้วยร้อยละ 4.44 ไม่แน่ใจร้อยละ 3.34

- เห็นควรให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนการก่อสร้างบ้านเรือนอาศัย ทั้งเรื่องของการออกแบบก่อสร้าง และการจัดสภาพแวดล้อมชุมชน ร้อยละ 95.56 ไม่เห็นด้วยและไม่แน่ใจสัดส่วนเท่ากันร้อยละ 2.2

7. คิดอย่างไร หากมีมาตรการในการอนุรักษ์รักษาสภาพบ้านเรือนอาศัยตามข้อ 6

ให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ ร้อยละ 95.56 ไม่เห็นด้วยและไม่แน่ใจร้อยละ 2.2

ความคิดเห็นเพิ่มเติมต่อการอนุรักษ์บ้านเรือนทรงสถาปัตยกรรมไทใหญ่

ประชาชนท้องถิ่นมีความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สภาพบ้านเรือนรูปทรงดั้งเดิม ดังนี้

- ควรดำเนินการอนุรักษ์บ้านเรือนอาศัยรูปทรงดั้งเดิมอย่างต่อเนื่องเพราะจะทำให้แม่ฮ่องสอนมีเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมที่หาได้ยากในปัจจุบัน และเพื่อให้เด็กรุ่นหลังได้เรียนรู้วัฒนธรรม สถาปัตยกรรมท้องถิ่น และวิถีชีวิตของคนรุ่นก่อนที่เรียบง่ายและอยู่อย่างมีความสุข และทำให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้วิถีชีวิตของชาวแม่ฮ่องสอนอย่างแท้จริง

- ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความรักและหวงแหนอาคารบ้านเรือน หรือร้านค้าที่มีรูปทรงสถาปัตยกรรมดั้งเดิม ให้คงเอกลักษณ์ของพื้นถิ่นไว้ตลอดไป และควรทำอย่างเร่งด่วนและทั่วถึง เพราะวัฒนธรรมการปลูกสร้างบ้านทรงศิลปะไทใหญ่กำลังจะเลือนหายไป

- ควรสร้างสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ศิลปะแบบไทใหญ่และศิลปะพม่าให้คงอยู่มากที่สุด ส่วนอาคารสิ่งก่อสร้างใหม่ควรมีแบบแปลนที่คงศิลปะเดิมให้มากที่สุด

- ควรอนุรักษ์สภาพบ้านเรือนแบบสถาปัตยกรรมดั้งเดิมควบคู่ไปกับด้านอื่นๆ เช่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม การกำหนดมาตรฐานการประกอบธุรกิจ การสนับสนุนการประกอบธุรกิจเชิงอนุรักษ์ จะช่วยให้ภาพรวมของธุรกิจท่องเที่ยวเด่นชัดขึ้น

- รัฐควรสนับสนุนการอนุรักษ์สภาพบ้านเรือนอาศัยให้คงสถาปัตยกรรมดั้งเดิม โดยจัดสรรงบประมาณให้ทุกปี

- เทศบาลเมือง เทศบาลตำบลทุกแห่งในจังหวัดแม่ฮ่องสอนควรออกเทศบัญญัติควบคุมการออกแบบหรืออนุรักษ์รักษาเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมดั้งเดิม

- ควรจัดสรรที่ดินเพื่อสร้างหมู่บ้านไต (ชาวไทใหญ่) โดยมีกองทุนช่วยเหลือสนับสนุนการก่อสร้าง ปรับปรุงสภาพบ้านเรือนให้คงสถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิม

- ควรรณรงค์เรื่องการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในโรงเรียนทุกระดับชั้น และจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

- ควรช่วยกันรักษาความสะอาดบ้านเรือน ปลูกดอกไม้ประดับตามบ้าน

- ควรสังเกตความสนใจของเจ้าของบ้านว่ามีความต้องการอนุรักษ์บ้านเรือนหรือไม่ เพราะการอนุรักษ์บ้านเรือนให้คงสภาพดั้งเดิม มีค่าใช้จ่ายซ่อมแซมบำรุงรักษาแพงมาก ประโยชน์ให้สภกไม่ตรงกับสภาพการในปัจจุบัน

- ควรขอความร่วมมือในการอนุรักษ์เท่านั้น เพราะเห็นว่าการควบคุมการออกแบบอาคารพาณิชย์ให้คงรูปทรงท้องถิ่นดั้งเดิมเป็นเรื่องยาก จึงควรระงับการรื้อถอนได้บ้าง โดยที่ทำให้รูปทรงดั้งเดิมหายไป

ผลการสำรวจความต้องการของประชาชนท้องถิ่นที่มีต่อแนวทางการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

- ต้องการให้แม่ฮ่องสอนคงความเป็นธรรมชาติให้มากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีความเป็นอยู่ของคนพื้นเมือง และชาวเขาเผ่าต่างๆ หากดำเนินการได้จริง ก็จะทำให้แม่ฮ่องสอนพัฒนาได้อย่างยั่งยืน และสามารถคงเอกลักษณ์ของจังหวัด ซึ่งต้องอาศัยความสามัคคีของประชาชนในท้องถิ่น

- ต้องการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของเมืองแม่ฮ่องสอนให้คงสภาพเดิมมากที่สุดและเป็นธรรมชาติที่สุด โดยควรปลูกฝังให้เยาวชนมีจิตสำนึกและความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิม เริ่มตั้งแต่การแต่งกาย อาหาร ที่อยู่อาศัย ประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ

ผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

- ควรไว้ก ปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้สะอาด สงบ เป็นระ เบิกนและปลอดภัย
- ควรประชาสัมพันธ์จังหวัดแม่ฮ่องสอนและแหล่งท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น ทำอย่างต่อเนื่อง

(5) แผนพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอนในปัจจุบัน

ยุทธศาสตร์การพัฒนาคจังหวัดแม่ฮ่องสอน 5 ปี (พ.ศ.2545 - 2549) มี 6 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

1. บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน
2. ส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม
3. สนับสนุนให้ท้องถิ่นและชุมชนมีบทบาทในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. สร้างจิตสำนึกให้ชุมชนและองค์กรท้องถิ่นดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. ปรับปรุงกลไกในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาคจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

1. จัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริมจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างเป็นรูปธรรม ระดมการมีส่วนร่วมขององค์กรและชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาอย่างจริงจัง
  - ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาอย่างจริงจัง โดยจัดตั้งองค์กรส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและ ศูนย์การเรียนรู้
  - พัฒนาหลักสูตรการศึกษาเพื่อรณรงค์สร้างจิตสำนึกให้เกิดความรักถิ่นฐาน และตระหนักถึงความสำคัญของจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความเป็นไทย
  - สนับสนุนการอนุรักษ์ ป่า และสืบสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยจัดตั้งศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน และกลุ่มชาติพันธุ์ ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น
  - ขยายเครือข่ายการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับเพื่อนบ้าน ทั้งการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมและเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน และท้องถิ่นมีส่วนร่วม
2. กำหนดมาตรการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของเมืองแม่ฮ่องสอนเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ
3. พัฒนา อนุรักษ์ และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมของแม่ฮ่องสอนให้เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ด้านการแต่งกาย การละเล่น และวัฒนธรรมชนเผ่า

ยุทธศาสตร์ที่3 พัฒนาศักยภาพคน ครอบครัว และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม

1. ส่งเสริมการจัดการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
2. พัฒนาระบบบริการสาธารณสุขให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐานต่อเนื่องทั่วถึง
3. เร่งรัดแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
4. ส่งเสริมความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
5. พัฒนาระบบสวัสดิการสังคมที่มีคุณภาพ ทั่วถึงและเป็นธรรม
6. ทำนุบำรุงศาสนาให้เป็นหลักธรรมในการดำรงชีวิตของประชาชนและสนับสนุนให้สถาบันศาสนามีบทบาทในกิจกรรมชุมชน
7. พัฒนาฝีมือแรงงานให้มีคุณภาพและปริมาณที่เหมาะสมกับงานมีคุณภาพชีวิตที่ดีและส่งเสริมประชากรให้มีงานทำอย่างทั่วถึง
8. ส่งเสริมการพัฒนาองค์กรชุมชน และกระบวนการประชาสังคมทุกระดับ

ยุทธศาสตร์ที่4 ด้านการพัฒนาการเกษตร และอุตสาหกรรมเพื่อการบริโภค ยกกระตือรือร้นรายได้และรักษาสิ่งแวดล้อม

1. ปรับโครงสร้างการผลิตและพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตแบบครบวงจร โดยปรับใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และเทคโนโลยีใหม่อย่างเหมาะสม
2. ส่งเสริมและสนับสนุนศิลปาชีพในพระบรมราชินูปถัมภ์ และอุตสาหกรรมครัวเรือน
3. พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนรากให้แข็งแรง พึ่งตนเองได้โดยสนับสนุนการรวมกลุ่มเป็นองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งและเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายได้กว้างขวาง ทั้งการวางแผนการผลิต การตลาด การระดมเงินทุน และระบบการออมทรัพย์ชุมชน การบริหารจัดการธุรกิจชุมชน รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ การบรรจุและการขนถ่ายสินค้าอย่างเป็นระบบ โดยผสมผสานเทคโนโลยี และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ร่วมกัน

ยุทธศาสตร์ที่5 พัฒนาเมือง โครงสร้างพื้นฐานและการเชื่อมโยงเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน

1. กำหนดการใช้ที่ดิน (zoning) ที่เหมาะสมกับศักยภาพพื้นที่ตั้ง เขตเกษตร อุตสาหกรรม เขตอนุรักษ์แหล่งน้ำ พื้นที่ท่องเที่ยว เขตเมือง และชนบท
2. พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานให้สมบูรณ์ทั่วถึงและเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ
3. เร่งรัดศึกษาและจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาศักยภาพในการร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคมกับสหภาพเมียนมาร์

ยุทธศาสตร์ที่ 6 พัฒนาเมือง การปกครอง และบริหารการจัดการ

1. เร่งกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและชุมชนอย่างจริงจัง ทั้งในด้านการคลัง การจัดบุคลากร และการงบประมาณ เพื่อสร้างอำนาจ และความเข้มแข็งให้กับองค์กรปกครองท้องถิ่น
2. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ความเข้าใจ จิตสำนึกการมีส่วนร่วมทางการเมืองแก่ประชาชน
3. เสริมสร้างกระบวนการพัฒนาและการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วมของประชาคม ทั้งภาคราชการ ภาคเอกชนองค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ สื่อมวลชน และประชาชนในการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งก่อให้เกิดความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้และความโปร่งใสในสังคม
4. เสริมสร้างกระบวนการปฏิรูปการเมือง และสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดีอย่างต่อเนื่อง โดยการพัฒนากลไกการตรวจสอบการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี
5. ส่งเสริมการกระจายอำนาจและถ่ายโอนการบริหารงบประมาณสู่องค์กรส่วนท้องถิ่น เพิ่มบทบาทและขีดความสามารถของหน่วยงานในภูมิภาคและท้องถิ่นเพื่อรองรับการกระจายอำนาจสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นในลักษณะประชาคมกลุ่มจังหวัด
6. เสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้ข้าราชการที่ได้รับแต่งตั้งมาดำรงตำแหน่งที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน
7. สนับสนุนให้มีการพิจารณาความดี ความชอบเป็นพิเศษให้แก่ข้าราชการในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บทที่ 2
ทรัพยากรท่องเที่ยว

บทที่ 2. ทรัพยากรท่องเที่ยว

(1) ทรัพยากรท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอนและศักยภาพด้านการท่องเที่ยว

แม่ฮ่องสอนมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสูง มีความหลากหลายของทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ ถ้ำ น้ำตก บ่อน้ำพุร้อน หุบดอกไม้ มีสถานที่ทางประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน และวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ได้แก่ กะเหรี่ยงคอยาว (ปะด่อง) ไทยใหญ่ ม้ง จีนฮ่อ มูเซอดำ มูเซอแดง ลีซอ ลัวะ ละว้า

1) ลักษณะเด่นของทรัพยากรท่องเที่ยว

- แม่ฮ่องสอนมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่อยู่ในอุทยานแห่งชาติจำนวนมากถึง 77 แห่ง รองจากเชียงใหม่ และเชียงราย (พงษ์ศักดิ์ อังสิทธิ์และคณะ 2542) ทิวทัศน์ทางธรรมชาติและ ความสมบูรณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยวธรรมชาติเขตป่าฝนเมืองร้อน เหมาะกับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ชี้อ่าง ล่องแพ โฮมสเตย์หมู่บ้านชาวเขา

- หุบดอกบัวตองที่ดอยแม่อูคอ และดอยแม่เหาะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและคนไทยรู้จักดี แต่ยังคงขาดการบริหารจัดการพื้นที่ในช่วงฤดูท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ ดูรูปหน้า 45

- แม่ฮ่องสอนรายล้อมด้วยภูเขา ทำให้เกิดถ้ำจำนวนมากที่สุดในประเทศไทย โดยเฉพาะที่อำเภอปางมะผ้า ซึ่งอยู่บริเวณตอนเหนือของจังหวัด เป็นอำเภอที่มีถ้ำจำนวนมากที่สุดถึง 200 ถ้ำ บริเวณรอบถ้ำมีชาวเขากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ อาศัยอยู่ ปัจจุบันถ้ำที่เปิดให้บริการนักท่องเที่ยวเข้าชม ได้แก่ ถ้ำลอด ถ้ำปลา ขณะนี้มีถ้ำหลายแห่งที่อยู่ระหว่างการศึกษาหาวิธีการจัดการการท่องเที่ยว และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อทรัพยากรถ้ำ

- ชาวเขากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มีวิถีการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ได้แก่ กะเหรี่ยง ลัวะ ลีซอ ลาฮู (มูเซอ) ม้ง และจีนฮ่อ โดยเฉพาะ กะเหรี่ยงคอยาว (ชาวปะด่อง) ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากทั่วโลก

- โบราณสถาน ศาสนสถานสถาปัตยกรรมพม่า มีศิลปวัฒนธรรม เทศกาลงานประเพณีที่ สืบทอดมาจากวัฒนธรรมของชาวไทยใหญ่ หรือชาวไตที่อพยพมาจากพม่าตั้งแต่พ.ศ.2399 แม่ฮ่องสอนจึงมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นกว่าจังหวัดอื่นๆ ทางภาคเหนือตอนบน

- อาคารบ้านเรือนรูปทรงสถาปัตยกรรมของชาวไทยใหญ่ ทรงคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ที่ยังมีหลงเหลือให้เห็นในเมืองแม่ฮ่องสอน ปาย และที่บ้านเมืองปอน อำเภอขุนยวม

● แหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ โบราณสถาน ศาสนสถาน ศิลปวัฒนธรรม และหมู่บ้านชาวเขา ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง ซึ่งเป็นเขตชุมชน สะดวกต่อการเดินทางเข้าถึง นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวทั้งแบบเข้าไปเย็นกลับ โดยเลือกพักค้างที่โรงแรม เกสเฮ้าท์ในตัวเมืองแม่ฮ่องสอน ที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน หรือ เลือกพักที่หมู่บ้านชาวเขา

2) แหล่งท่องเที่ยวหลักในอำเภอเมืองและบริเวณใกล้เคียง

วัดพระธาตุดอยกองมู	วัดหัวเวียง	วัดจองกลาง
วัดจองคำ	วัดพระนอน	วัดก้ำก้อ
น้ำตกผาเสือ	อุทยานแห่งชาติถ้ำปลา	
น้ำพุร้อนผาบ่อง	หนองจองคำ	ที่ประทับปางตองบ้านโป่งแดง
หมู่บ้านกะเหรี่ยงคอยาวที่บ้านห้วยเสือเฒ่า ที่บ้านนายสอย และที่บ้านเพียงดิน		
หมู่บ้านกะเหรี่ยงบ้านเมืองแพม หุ่นดอกบัวตอง ดอยแม่จูด		

3) ทรัพยากรธรรมชาติ กับศักยภาพด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco tourism) ลักษณะเด่นของทรัพยากรธรรมชาติ

● **ทรัพยากรป่าไม้** แม่ฮ่องสอนมีพื้นที่ป่าไม้เหลืออยู่ 5.5 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 70 ของที่ทั้งหมดจากพื้นที่จังหวัด (ปี2541) เป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์มีร้อยละ98 ของพื้นที่จังหวัด ประกอบด้วยอุทยานแห่งชาติ 3 แห่ง คืออุทยานแห่งชาติน้ำตกลำสุรินทร์ อุทยานแห่งชาติสาละวิน อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 4 แห่ง **ป่าไม้ยังมีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตอยู่เป็นจำนวนมาก**

● **สัตว์ป่า** ปัจจุบัน ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสันแดน และลุ่มน้ำปายซึ่งเป็นป่าเบญจพรรณ และป่าเต็งรัง พบว่า มีแต่สัตว์ป่าขนาดกลางและขนาดเล็ก จำพวกแมวตา(แมวป่าขนาดเล็ก) เสือไฟ (แมวป่าขนาดกลาง) ชะมดและอีเห็น ไก่ป่า กระรอกดินและหนูซึ่งมีมากที่สุด แต่จากการไล่ล่าของมนุษย์ ทำให้สัตว์ป่าขนาดใหญ่ เช่น เสือโคร่งและเสือดาว กระทิง วัวแดง และควางป่า ช้างป่า ได้สูญพันธุ์ไปจากพื้นที่ป่าในแม่ฮ่องสอน (สมโภชน์ ศรีโกสามาตร และคณะ2542)

● **นก** สภาพป่าที่ค่อนข้างสมบูรณ์ของแม่ฮ่องสอน จึงมีนกที่หลากหลายชนิดอาศัยอยู่ นกที่พบในพื้นที่บ้านห้วยฮี้ ห้วยเสือเฒ่า ห้วยผา และบ้านถ้ำลอดมีจำนวน 264 ชนิด 49 วงศ์ เป็นนกอพยพประมาณ 1 ใน 3 ของทั้งหมด นกชนิดที่เด่นที่ คือนกปรอดเหลืองหัวจุก นกปรอดหัวโขน นกแอ่นตะโพกขาว ซึ่งเป็นนกวงศ์นกปรอด โดยเฉพาะที่ถ้ำลอด พบว่ามีนกแอ่นตะโพกขาวหางแฉกทำรังอยู่ภายในถ้ำจำนวนมาก (นริทธิ์ สีตะสุวรรณและคณะ 2542)

● **กล้วยไม้ป่า** สภาพป่าที่ยังสมบูรณ์ของแม่ฮ่องสอน พบว่ามีกล้วยไม้ป่าจำนวนมาก ส่วนใหญ่มีดอกสวยงาม มีกลิ่นหอม ออกดอกในฤดูที่แตกต่างกัน เช่นเอื้องชะงหลวง เอื้องคำ เอื้องผึ้ง ฟ้ามุ่ย เป็นต้น ที่บ้านห้วยฮี้ ห้วยเสือเฒ่า บ้านถ้ำลอดพบว่ามีกล้วยไม้ป่ารวม 176 ชนิด 56 สกุล กล้วยไม้ป่าพบมากที่สุดที่บ้านห้วยฮี้ รองลงมาที่บ้านถ้ำลอด

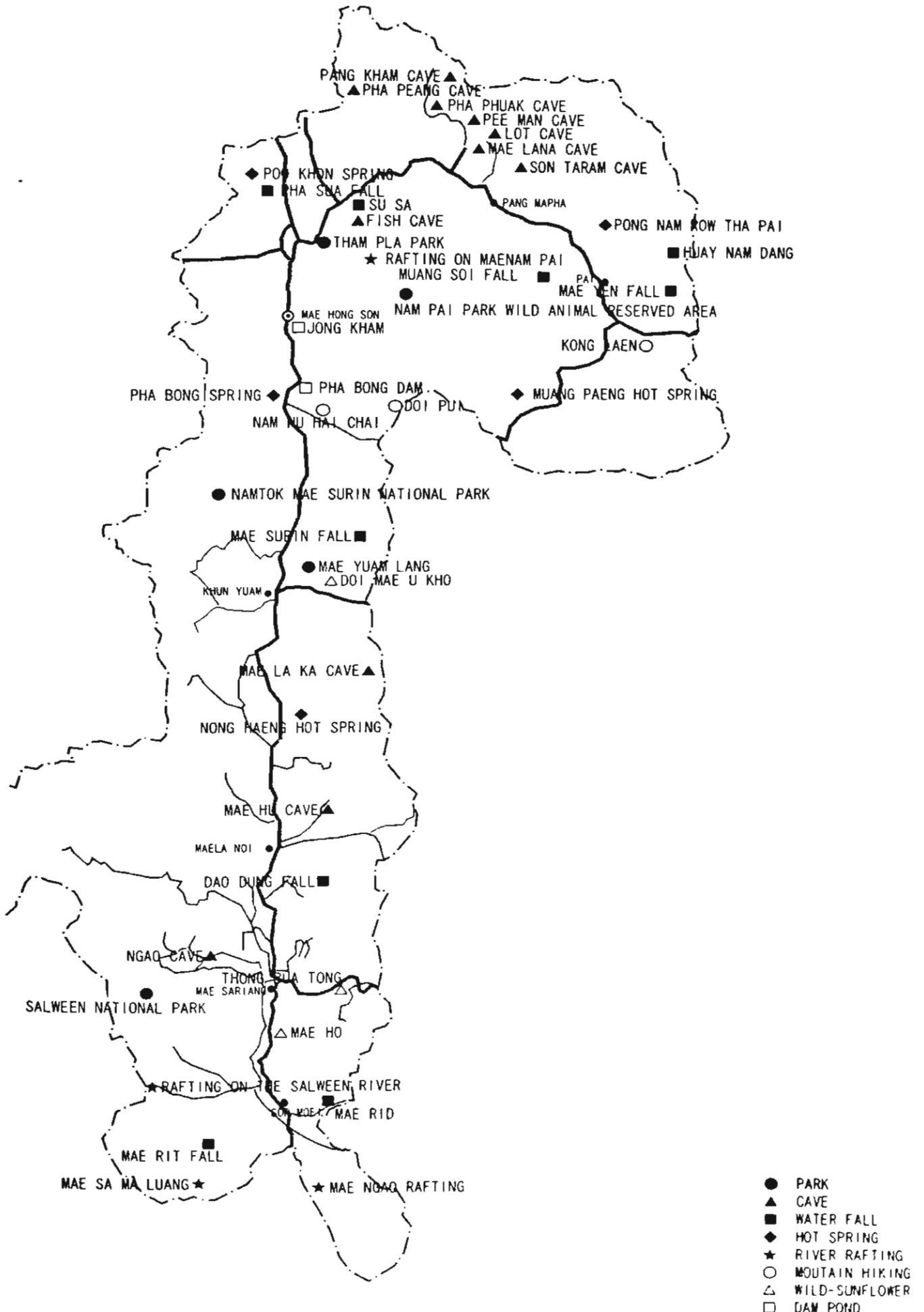
● **ถ้ำ** แม่ฮ่องสอนเป็นแหล่งถ้ำที่ใหญ่มาก **เฉพาะที่อำเภอปางมะผ้าเพียงอำเภอเดียวก็มีถ้ำ** มากมายร่วม 200แห่ง เป็นถ้ำที่มีคุณค่าทางวิชาการด้านธรณีวิทยา ภายในถ้ำมีประติมากรรมธรรมชาติที่งดงาม ในรูปของหินงอก หินย้อย เส้าหิน ม่านหิน หรือไข่มุกถ้ำ ที่มีรูปร่าง ขนาด สีสลับแปลกตา **ส่วนคุณค่าทางโบราณคดี** ปรากฏหลักฐานในถ้ำหรือเพิงผาต่างๆ ร่วม 80 แห่ง ในรูปของเครื่องมือเครื่องใช้ของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ เช่นเครื่องมือหิน เศษภาชนะดินเผา ภาพเขียนสีตามผนังถ้ำ โลงไม้สักที่มีอายุร่วม 2000ปี นอกจากนี้ถ้ำยังมี**คุณค่าทางชีวภาพ** ถ้ำบางแห่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของปลาไม่มีตา และปลาที่ใช้ครีบในการไต่ผนังถ้ำ ซึ่งพบเพียงไม่กี่แห่งในโลกนี้

และในบริเวณถ้ำบางแห่งจะพบสัตว์ป่า พวกเสียงผา เก้ง ชะนี กระรอก แมวป่า อีเห็น หมูป่า นกปรอด เป็นต้น (สิทธิพงษ์ ดิลกวรรณ, 2542 : 1-2)

- **แม่น้ำ** แม่น้ำสองสอนเป็นแหล่งกำเนิดลำน้ำหลายสาย เนื่องจากสภาพที่เป็นภูเขาและป่าไม้เป็นส่วนใหญ่ แม่น้ำที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในจังหวัด คือ แม่น้ำปาย (ยาว 135 กม.) แม่น้ำยวม (ยาว 215 กม.) แม่น้ำสาละวิน (ยาว 127 กม.) ปัจจุบันใช้แม่น้ำปายเพื่อกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น ล่องแพไม้ไผ่ ล่องแก่งผจญภัย

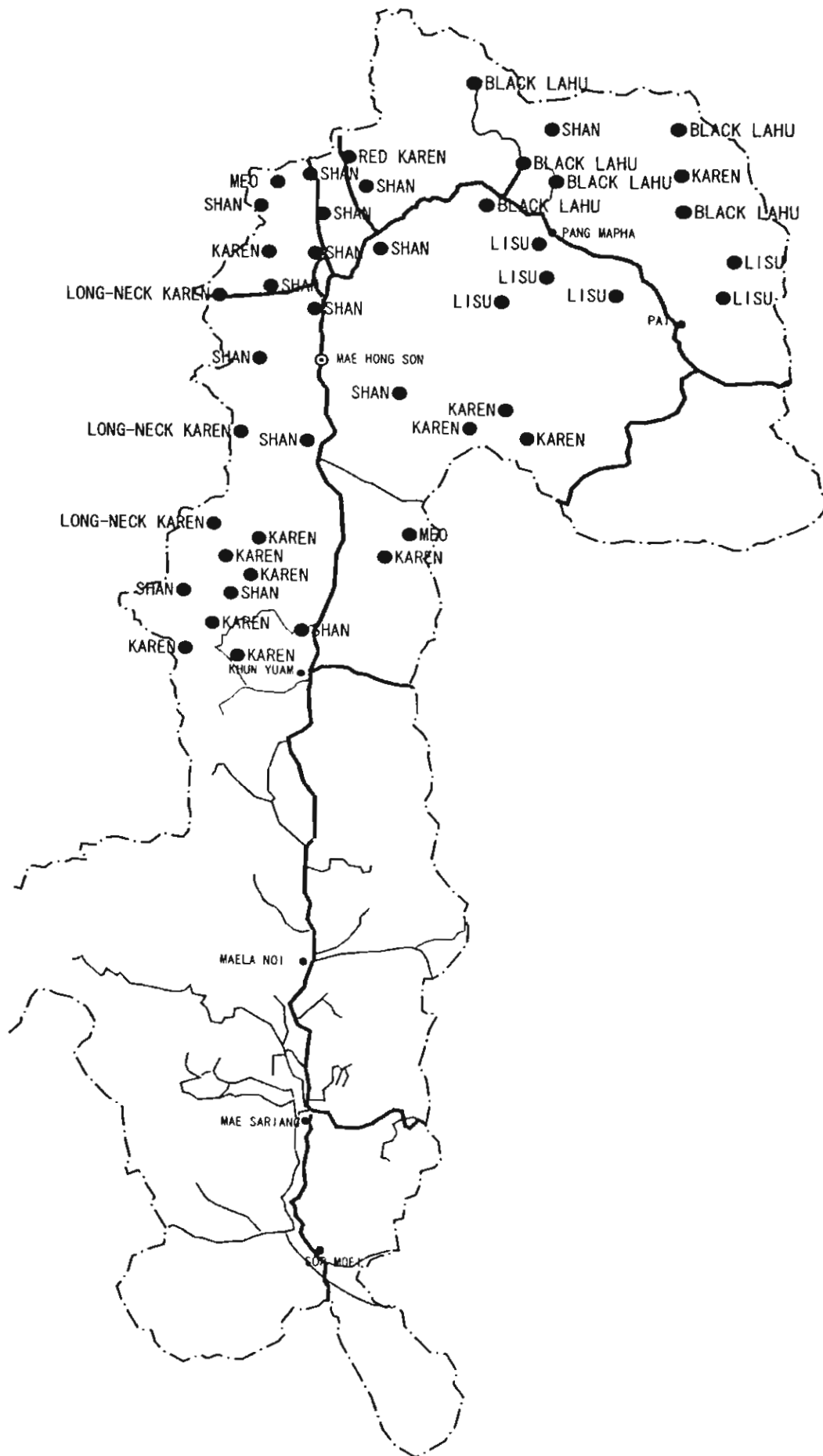
- **พรรณปลา** ในแม่น้ำสองสอนที่พบในแหล่งน้ำธรรมชาติ แม่น้ำปาย แม่น้ำเมย แม่น้ำยวม พบว่า พรรณปลาที่พบในแม่น้ำปาย (บริเวณบ้านห้วยเตี๋ย และบ้านน้ำเพียงดิน) อุทยานแห่งชาติน้ำตกแม่สุริน ลำห้วยฮี้อำเภอเมือง ห้วยแม่ยวมหลวงอำเภอขุนยวม แม่น้ำเงาอำเภอแม่สะเรียง มีพรรณปลารวม 31 ชนิด ส่วนมากเป็นวงศ์ปลาตะเพียน สร้อย และวงศ์ปลาค้อ และพบพรรณปลาชนิดใหม่ชื่อ *ปลากดหัวหมู* แต่จากการปนเปื้อนของสารเคมีเกษตรในน้ำ การทำลายต้นน้ำลำธารทำให้ปลาหลายชนิดอยู่ไม่ได้ ประกอบกับการจับเพื่อเป็นอาหารตลอดเวลา ทำให้จำนวนปลาลดลงมาก (ชวลิต วิทยานนท์และเอกพจน์ เจริญศิริวงษ์ 2542)

ทรัพยากรท่องเที่ยวหลักจังหวัดแม่ฮ่องสอน

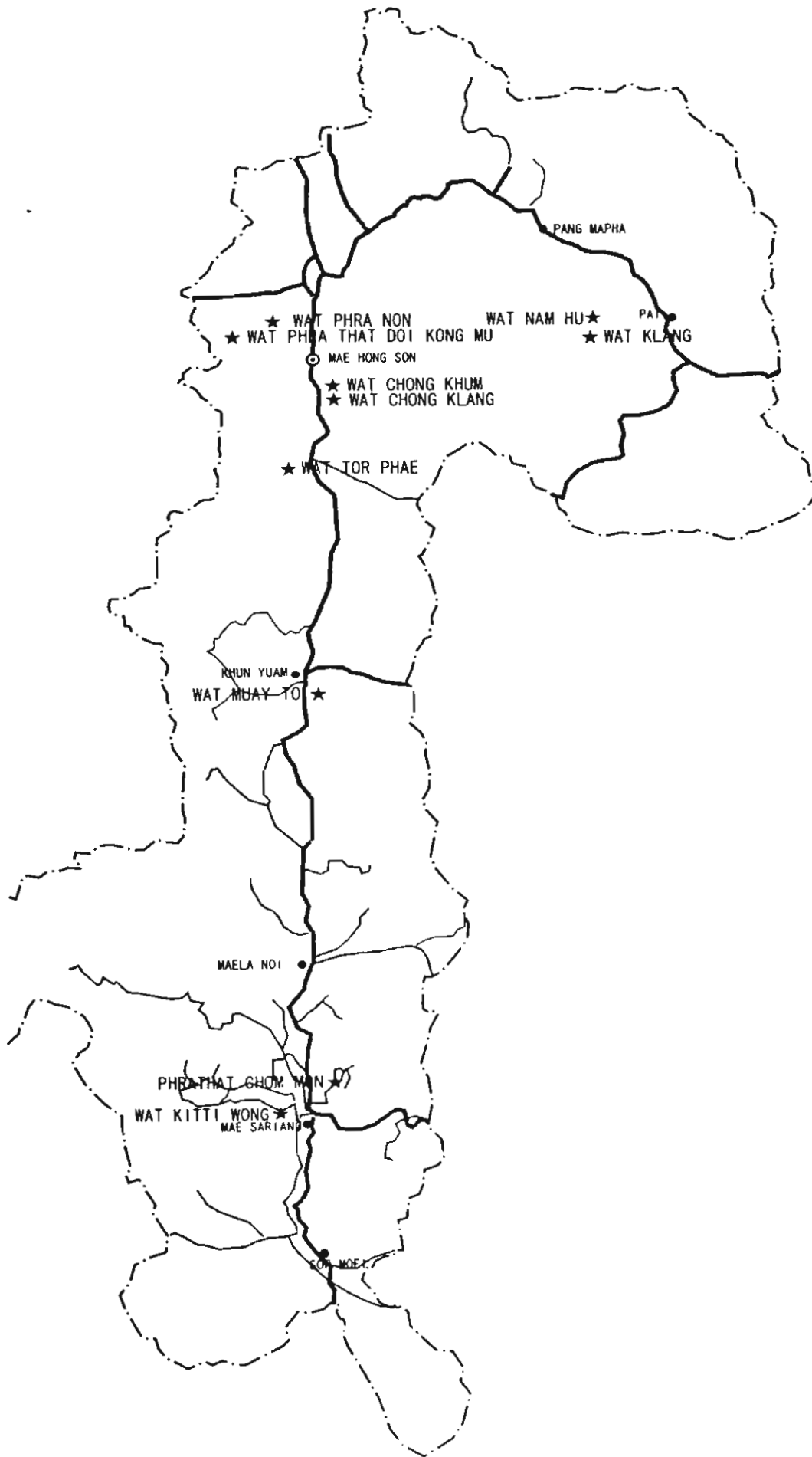

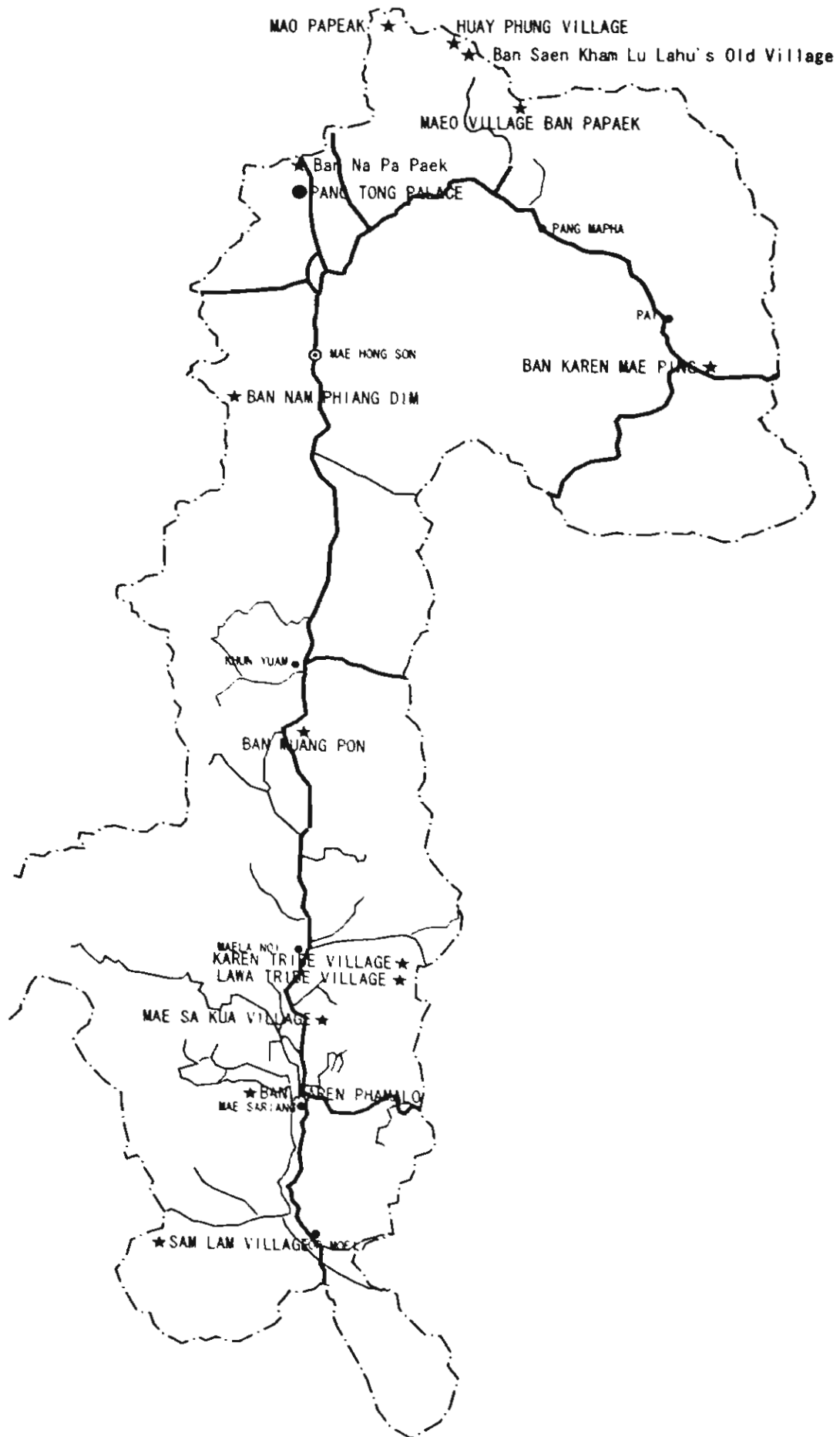
ชาวเขากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ตั้งถิ่นฐานในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ทรัพยากรท่องเที่ยวหลักจังหวัดแม่ฮ่องสอน (วัดสำคัญๆ)

ทรัพยากรท่องเที่ยวหลักจังหวัดแม่ฮ่องสอน (หมู่บ้านชาวเขา)

**ล่องเรือจากท่าห้วยเตี๋ง ไป
ชมกะเหรี่ยงคอยาว หรือ
ชาวปาดอง**

ท่าเรือตั้งอยู่ไม่ห่างจากตัว
เมือง เดินทางจากตัวเมืองใช้
เวลา 1 ชั่วโมงเศษ บ้านน้ำ
เพียงดิน เป็นหมู่บ้านชาวปาด
องที่มีชื่อเสียง เพราะเป็นจุด
แรกที่ชนเผ่านี้อพยพเข้ามาอยู่
และทำให้คนทั่วไปได้รู้จัก

สภาพภายในหมู่บ้าน
หมู่บ้านแห่งนี้เป็นเขตติด
ต่อกับชายแดนไทย - พม่า
ตั้งอยู่บนริมฝั่งแม่น้ำสาละ
วิน นอกจากนี้จะได้
บรรยากาศของหมู่บ้านชาย
แดนแล้ว ทิวทัศน์สองฝั่งแม่
น้ำมีโขดหินรูปร่างสวยงาม

กะเหรี่ยงคอยาว หรือชาวปาดอง

เมื่อเข้าไปในหมู่บ้าน จะพบหญิงสาว
ชาวปาดองนั่งอยู่ตามหน้าบ้านหรือร้าน
ค้า ส่วนใหญ่แต่งกายด้วยชุดประจำเผ่า
สวมห่วงทองเหลืองทุกคน อาชีพหลัก
ทำนา และมีรายได้เสริมจากการขายสินค้า
ที่ระลึกเล็กๆ น้อยๆ

วัดสถาปัตยกรรมพม่า ในอำเภอเมือง

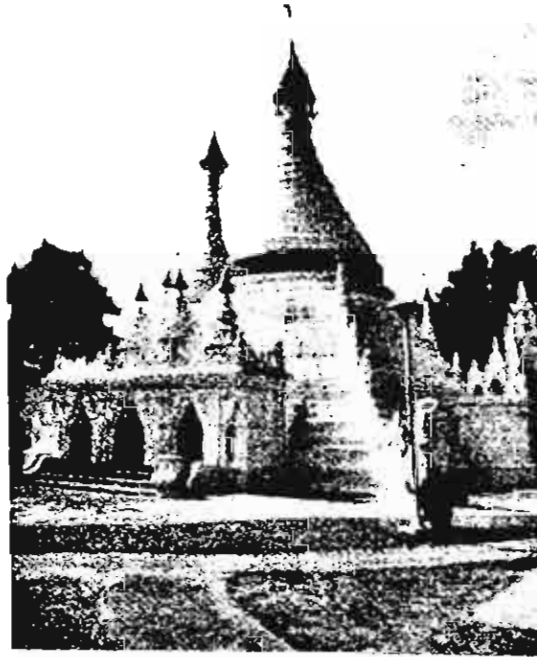
วัดจองคำ

อยู่ติดริมหนองจองคำ
กลางเมืองแม่ฮ่องสอน
เป็นวัดเก่าแก่ สร้างปี
2340 โดยช่างชาวไทย
ใหญ่ สถาปัตยกรรม
งดงาม หลังคาซ้อนชั้น
หลายชั้น ทรงปราสาท
ประดิษฐานหลวงพ่
โต ที่สร้างโดยช่างพม่า

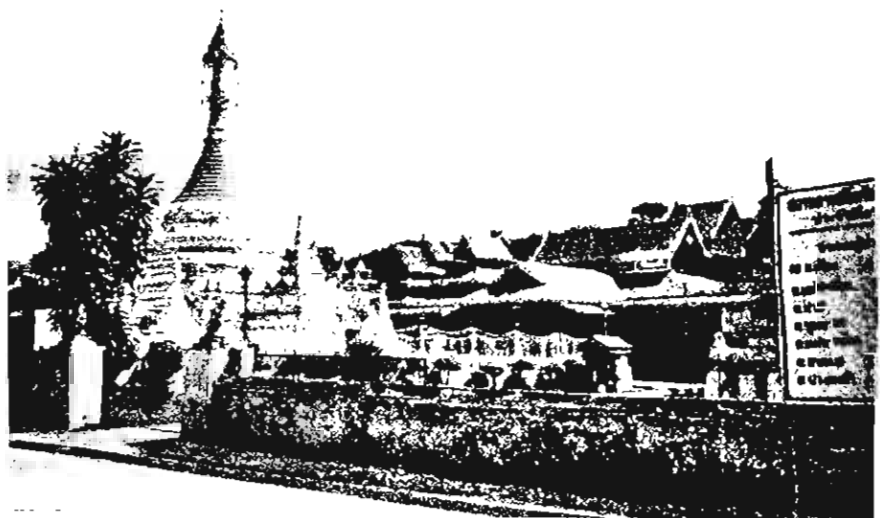
วัดพระธาตุดอยกองมู

เป็นพระธาตุนบ้านคูเมือง
แม่ฮ่องสอน สร้างในปี
2403 เป็นเจดีย์ศิลปะแบบ
ไทใหญ่ จากวัดพระธาตุนี้
สามารถมองเห็นทัศนีย
ภาพของตัวเมืองแม่ฮ่องแม่
สอนได้อย่างเด่นชัดและ
สวยงามเป็นบ้านแบบเก่า

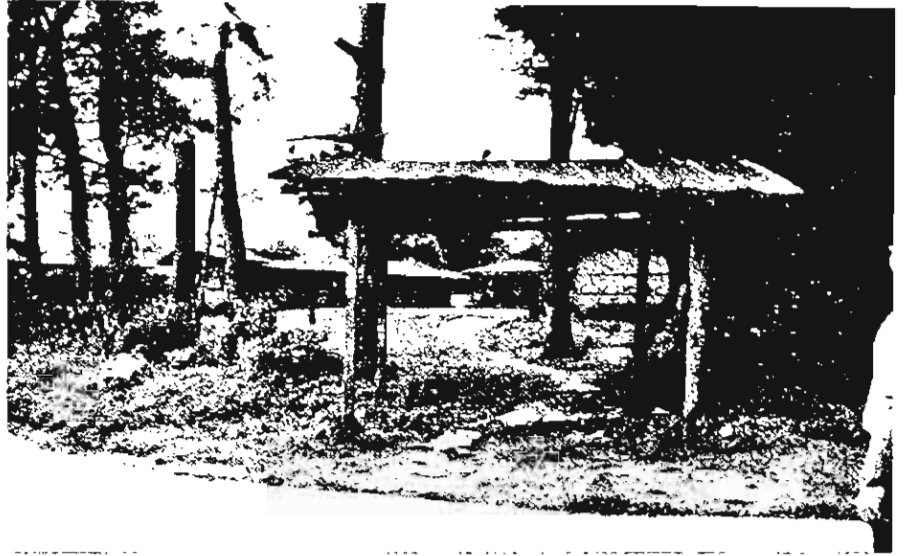

วัดจองกลาง

อยู่ติดกับวัดจองคำที่
วัดนี้มีรูปตุ๊กตาแกะ
สลักไม้เป็นรูปคนและ
สัตว์ในพระเวสสันดร
ชาดกฝีมือช่างพม่า
มาจากพม่าและมีภาพ
จิตรกรรมบนแผ่น
กระຈกเรื่องราวของ
พุทธประวัติ

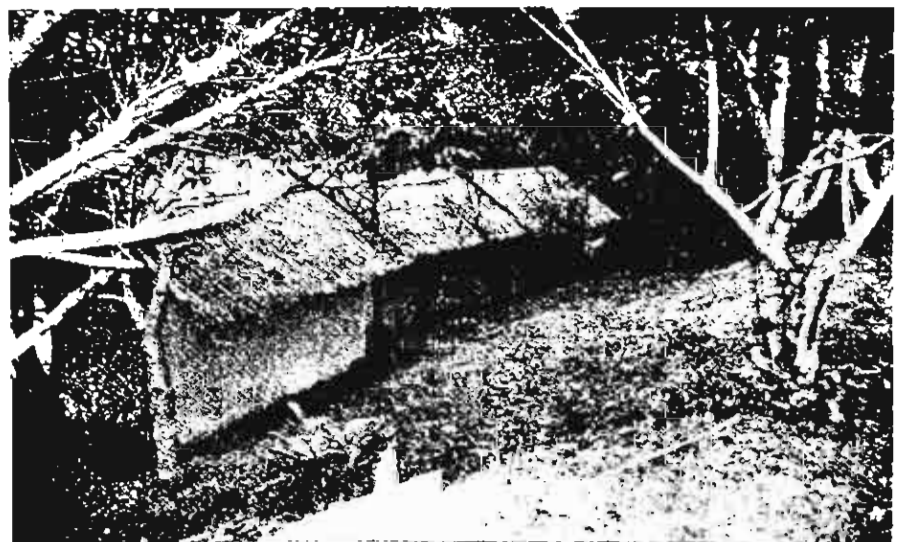
ทางเข้าหมู่บ้านแม่ฮ่อ
ประชากรในหมู่บ้านเป็น
อดีตทหารจีนกองพล93
อพยพหนีภัยการเมืองจาก
ทางใต้ของจีน ช่วงเกิดการ
เปลี่ยนแปลงการปกครอง
เป็นระบบคอมมิวนิสต์
ปัจจุบันบ.แม่ฮ่อได้รับการ
สนับสนุนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
เชิงทางวัฒนธรรม

ร้านค้าภายในหมู่บ้าน
หมู่บ้านนี้ยังคงสืบทอด
ประเพณีของชาวจีนฮ่อ
หลายอย่าง ทั้งภาษาพูด
ภาษาเขียน ที่สำคัญคือ
เรื่องอาหารการกิน ตำ
หรับจีนตอนใต้แถบมณฑล
ยูนนาน ที่เห็นในรูป
คือร้านขายชาลาเปารส
ชาติอ่วย

ที่พักภายในหมู่บ้าน
ชาวบ้านกลุ่มหนึ่งได้
ระดมเงินกันทำที่พัก
ขึ้นภายในหมู่บ้านไว้
บริการนักท่องเที่ยว
เป็นที่พักทำจากดิน
เหนียว

หมู่บ้านเมืองแพม (กิจกรรมขี่ช้างในหมู่บ้าน)

กิจกรรมขี่ช้าง
ชาวบ้านที่บ้านเมือง
แพมจัดบริการพา
นักท่องเที่ยวขี่ช้าง
รอบหมู่บ้านระยะ
ทาง 2-3 กิโลเมตร
และมีที่พักไว้บริการ

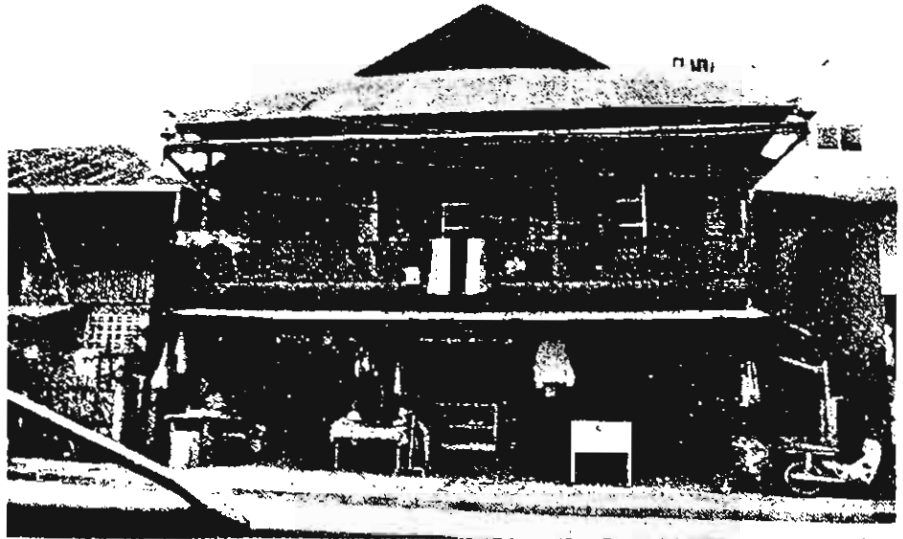
ผ้าทอมือรายได้
เสริมของชาวบ้าน
ผ้าทอมือที่วางขาย
ให้นักท่องเที่ยวไทย
สร้างรายได้เสริมให้
ชาวบ้าน

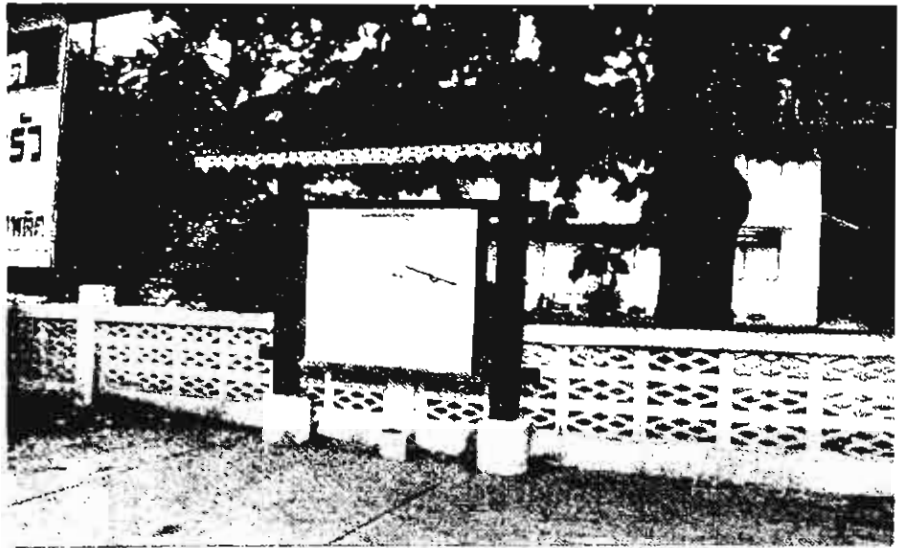
ชาวบ้านเมืองแพม
เป็นชาวกะเหรี่ยง
ที่อาศัยบริเวณชาย
น้ำตก ภายได้จากการ
ท่องเที่ยวในหมู่บ้าน
และขายผ้าทอมือเป็น
รายได้เสริม

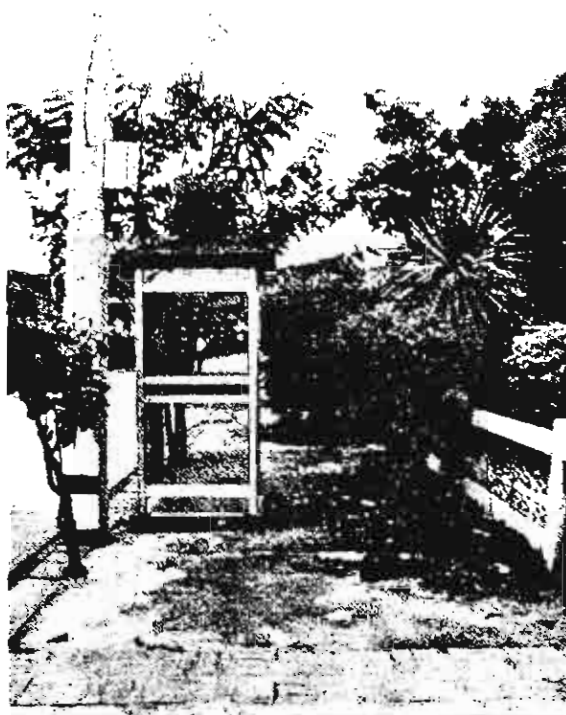
เรือนอาศัยกึ่งร้านค้า
เป็นเรือนไม้สูงคลุมด้วย
หลังคาทรงปั้นหยา อิทธิ
พลจากส่วนกลางแต่ผนัง
ช่องลม ประตู ลายฉลุ ยัง
เป็นอิทธิพลติดตั้งประ
ดับของชาวไทยใหญ่

แผ่นป้ายนำทาง
แผ่นป้ายนำทางที่จัด
ทำขึ้นโดยการท่องเที่ยว
แห่งประเทศไทย
มีลายฉลุออกแบบให้
เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ
ของแม่ฮ่องสอน

ตู้โทรศัพท์และ
ทางเดินเท้าในตัว
เมือง
ตู้โทรศัพท์ที่ออก
แบบให้มีเอกลักษณ์
ของท้องถิ่นกับทาง
เดินเท้าในเมืองที่
ควรได้รับการปรับ
ปรุง

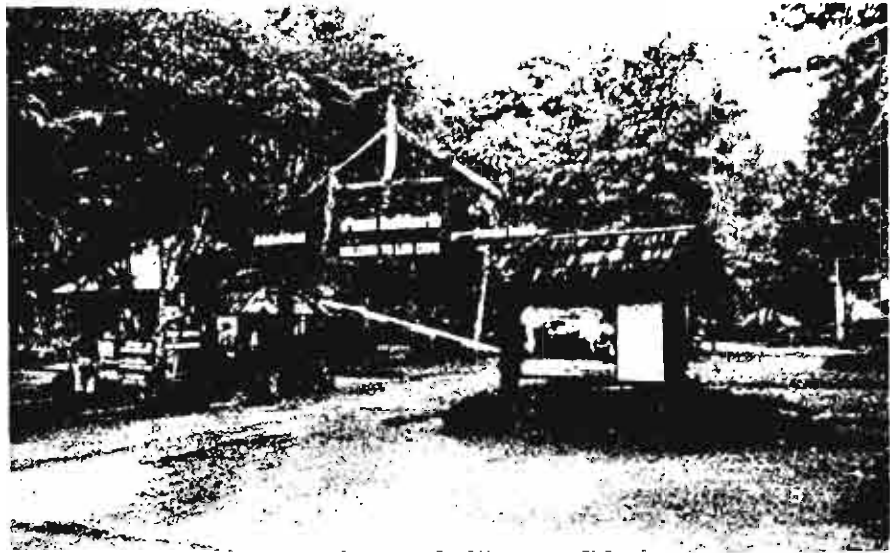

วนอุทยานถ้ำลอด

ทางเข้าถ้ำลอด

บริเวณปากทางเข้ามี ศูนย์ข้อมูลอธิบายแก่นักท่องเที่ยวและ มีการจัดระบบให้ชาวบ้านมีรายได้เสริมจากการถือตะเกียงนำทางแก่นักท่องเที่ยว และจัดแพบริการนักท่องเที่ยว

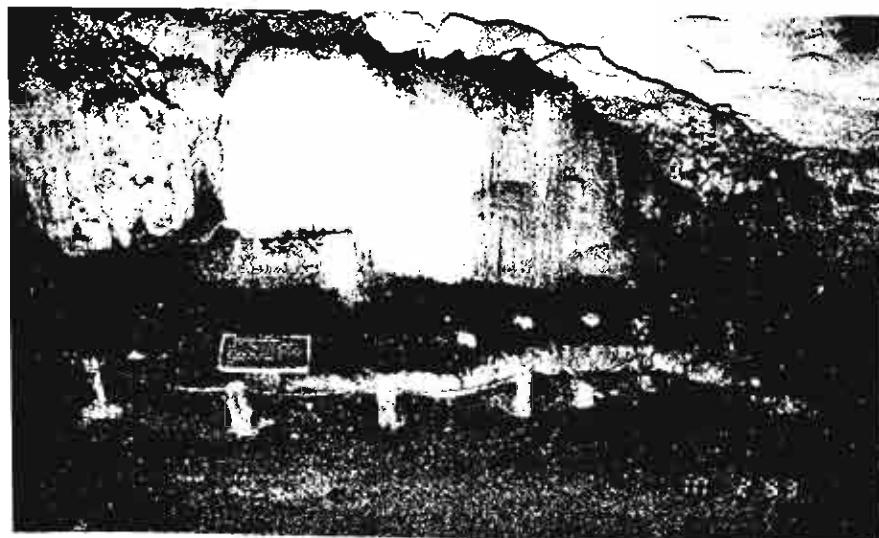

ทางเดินเข้าไปในตัวถ้ำ ถ้ำลอดเป็นถ้ำขนาดใหญ่ ที่มีทางน้ำลอดผ่านภูเขา และลอดผ่านถ้ำตลอด ความยาว 500 เมตร ลึก 1/2 กิโลเมตร ความสูงของถ้ำ ลอดสั้น ไม่ซับซ้อน มีหินงอกหินย้อยและมีโถงไม้ สักสมัยก่อนประวัติศาสตร์กว่า 10 โถง

ป้ายอธิบายถ้ำ

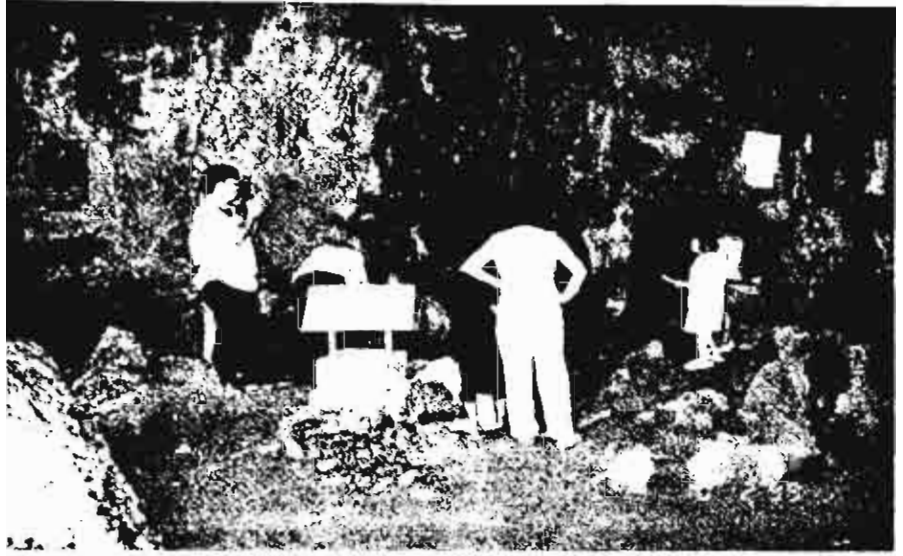
ภายในบริเวณถ้ำมีป้ายอธิบายสถานที่อยู่เป็นจุดๆ การเข้าชมในถ้ำ ต้องใช้ตะเกียงนำทาง เพื่อส่องสว่างและ ความปลอดภัย เขม่าควันจากตะเกียงไปทำให้ผนังถ้ำดำ

วนอุทยานถ้ำปลา

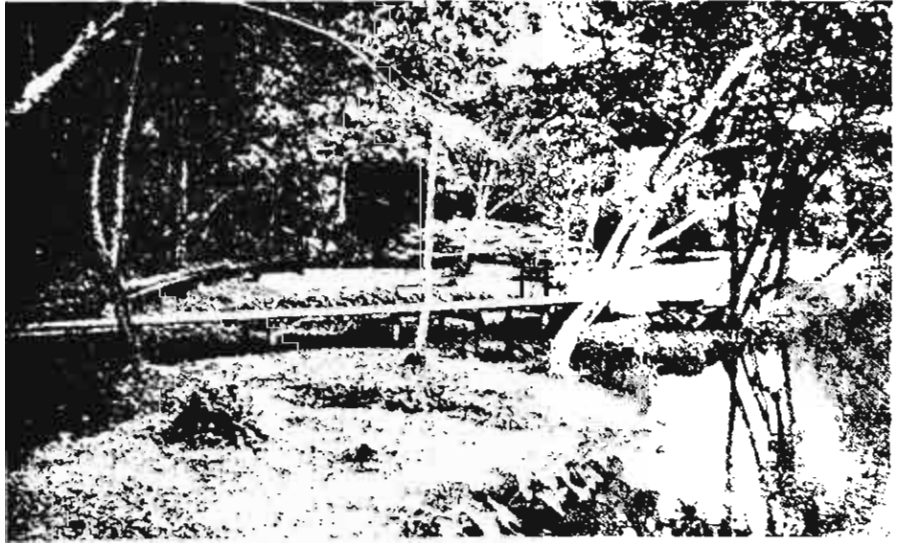
จุดที่นักท่องเที่ยวชมฝูงปลาพลวง

ถ้ำปลาตั้งอยู่บริเวณเชิงเขา เป็นแอ่งน้ำในภูเขาที่มีน้ำใต้ภูเขาไหลออกมาต่อเนื่องกับลำธาร ในแอ่งน้ำมีปลาพลวง เป็นปลาตระกูลเดียวกับปลาคาร์พเป็นปลาที่ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นปลาศักดิ์สิทธิ์

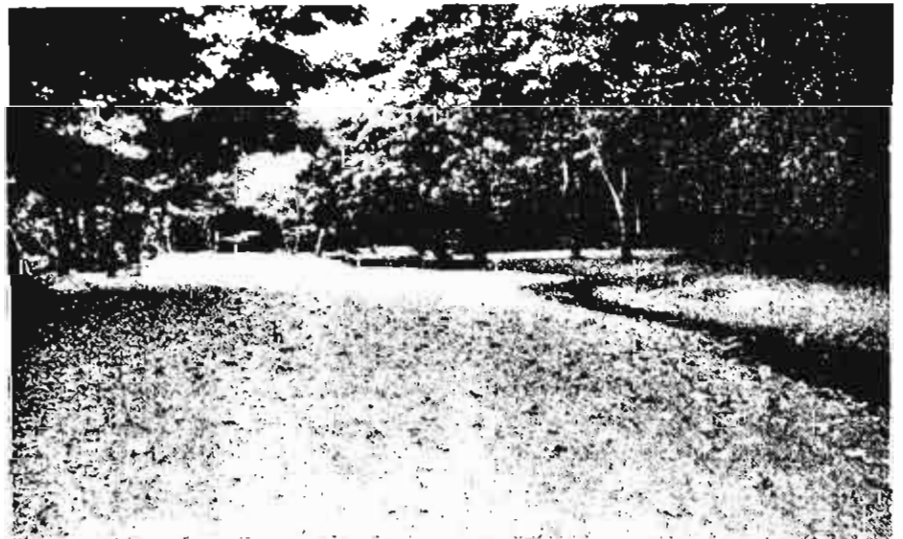
วนอุทยานถ้ำปลา

พื้นที่โดยรอบวนอุทยานถ้ำปลาเป็นเนินเขาร่มรื่นสวยงาม ได้รับการปรับปรุงพื้นที่ภูมิสถาปัตยกรรม ให้เป็นที่พักผ่อน ของชาวเมืองแม่ฮ่องสอนและนักท่องเที่ยว

วนอุทยานถ้ำปลา

ปัจจุบันปรับปรุงอยู่ในสภาพภูมิทัศน์ที่ดี มีสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อมมูล และมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวถาวร

ทุ่งดอกบัวตอง แม่อุค

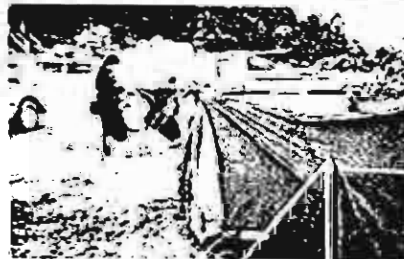
ทุ่งดอกบัวตองบานในเดือนพฤศจิกายน ชาวบ้านที่นับอกว่า ระยะเวลาหลังขนาดของดอกเล็กลงและโรยเร็ว เพราะไม่มีการตัดกิ่งให้กิ่งใหม่ขยายตัว ทุกปีมีนักท่องเที่ยวมาชม และมักจะทำนารวมมาชมบริเวณสองข้างทาง ทำให้ถนนบนดอยยิ่งแคบลงไปอีก

สภาพจราจรบนดอยแม่อุคในช่วงฤดูท่องเที่ยว เต็มไปด้วยคนและรถ และมลพิษจากท่อไอเสียรถ

นักท่องเที่ยวจำนวนมากขึ้นไปจุดบนยอดดอย ต่างเล่นที่ หัด อาหาร ที่ซึ่งจะไม่เป็นที่ทำลายบรรยากาศและความงามของทุ่งดอกบัวตองไม้ จนหมดสิ้น

(2) การประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวและความพร้อมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco tourism)

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน “ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน” “ความพร้อมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” และ “ศักยภาพของทรัพยากร” เป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนา ดังนั้นข้อมูลจากการสำรวจสภาพความพร้อมในองค์ประกอบเหล่านี้ จึงเป็นประโยชน์ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาระดับท้องถิ่นของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตั้งแต่ก่อนปี 2540 เครือข่ายนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โครงการฟื้นฟูชีวิตและวัฒนธรรม จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีการเตรียมความพร้อมของชุมชน โดยการทดลองทำหมู่บ้านตัวอย่าง เป็นหมู่บ้านนำร่อง “จัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน” ที่บ้านห้วยฮี้ และบ้านปูลิง

ในการศึกษาครั้งนี้ กำหนดพื้นที่เป้าหมายของการสำรวจความพร้อมด้านการจัดการท่องเที่ยว 15 หมู่บ้าน โดยมีเหตุผลหลักในการกำหนดพื้นที่ศึกษาในอำเภอเมืองและอำเภอปางมะผ้า มี 2 ประการ คือ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมจำนวนมาก ส่วนอำเภอปางมะผ้าซึ่งมีพื้นที่อยู่ติดกับอำเภอเมืองนั้น มีทรัพยากรที่โดดเด่นและมีจำนวนมาก ประกอบกับ ที่ผ่านมามีการศึกษาค้นหาลักษณะองค์ความรู้ด้านความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติได้แก่ กล้วยไม้ เฟิร์น ถ้ำ นก ปลา โป่ง และศึกษาวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชาวเขากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในพื้นที่ 2 อำเภอนี้ เพื่อที่จะสร้างองค์ความรู้และเตรียมความพร้อมให้กับชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอนาคต

พื้นที่ศึกษา 15 หมู่บ้าน (ดูรูปที่ 1) ประกอบด้วย

หมู่บ้านในอำเภอเมือง 9 หมู่บ้าน คือ บ้านรักไทย (จีนฮ่อ) บ้านห้วยฮี้ (กะเหรี่ยง) บ้านหนองขาวกลาง บ้านห้วยตองก้อ (กะเหรี่ยง) บ้านน้ำฮู (กะเหรี่ยง) บ้านห้วยกุ่ม (กะเหรี่ยง) บ้านป่าปู้ (กะเหรี่ยง) บ้านห้วยชลอบ (กะเหรี่ยง) บ้านแม่ไมโครเวฟ (ม้ง)
หมู่บ้านในพื้นที่อำเภอปางมะผ้า 6 หมู่บ้าน คือ บ้านเมืองแพม (กะเหรี่ยง) บ้านผามอญ บ้านบ่อไค้ (มูเซอดำ) บ้านจะโบ้ (มูเซอดำ) บ้านแม่ละนา (ไทยใหญ่) บ้านปางคามน้อย (มูเซอดำ)

ผลจากการประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวและความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco tourism) รูปแบบกิจกรรม สภาพการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน และความต้องการของชุมชนต่อการพัฒนาท่องเที่ยว ในพื้นที่เป้าหมาย 15 หมู่บ้าน ดังที่สรุปในตารางที่ 1 และตารางที่ 2

● ทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่ อ.ปางมะผ้ามี มีความโดดเด่นมากโดยเฉพาะเรื่องถ้ำ และเส้นทางเดินป่า ผลสัมฤทธิ์กับวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชาวเขาหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ กิจกรรมท่องเที่ยวที่โดดเด่นของชาวบ้านในอำเภอปางมะผ้า คือ เที่ยวถ้ำ เดินป่า ในบริเวณหมู่บ้านที่ทำการสำรวจพื้นที่ ตั้งอยู่ใกล้ถ้ำที่งดงามหลายแห่ง เช่น ถ้ำผีแมน ถ้ำแม่สะนา ถ้ำปางคาม ถ้ำผามอญ

● หมู่บ้านสวนใหญ่ในพื้นที่ อ.ปางมะผ้ามีประสบการณ์รับรองนักท่องเที่ยวมาก่อนแล้ว เช่น ที่บ้านเมืองแพม ชาวบ้านก็นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเข้าไปเดินป่า ซี่ข้าง ล่องแพ และใช้บริการที่พักในรูปแบบของโฮมสเตย์ ยิ่งในช่วงฤดูท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวเข้าไปมาก จึงเกิดปัญหาเรื่องการจัดการ ยกเว้นบ้านปางคามน้อยกว่าบ้านจำเริญ เท่านั้นที่ยังไม่มีประสบการณ์

● บ้านแม่สะนา ตำบลปางมะผ้า อำเภอปางมะผ้า ปี 2543 เริ่มมีกิจกรรมกลุ่มเพื่อจัดการท่องเที่ยว โดยโครงการที่นุชวิศและวัฒนธรรม มีการวางกฎเกณฑ์ค่าบริการที่พัก อาหาร การนำเที่ยว การจัดการเงินรายได้จากการท่องเที่ยวเข้ากองทุนหมู่บ้าน และกฎเกณฑ์ในการนำเที่ยวถ้ำ หมู่บ้านนี้ตั้งอยู่ในแหล่งที่มีถ้ำสวยงามหลายแห่ง

● ทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่ อ.เมือง เหมาะสำหรับเป็นเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติที่ทำกิจกรรมได้ตลอดทั้งปี ทั้งในรูปแบบการท่องเที่ยวชมธรรมชาติ ไปจนถึงกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อผจญภัย

● กลุ่มหมู่บ้านน้ำตุง ห้วยฮี้ หนองชาวกลาง ห้วยตองกือ ห้วยกุ่ม ได้สัมผัสวิถีชีวิตชาวเขาดั้งเดิม เห็นการล่าสัตว์ ชมการปลูกและทอผ้าฝ้าย(บ้านห้วยกุ่ม) เที่ยวน้ำตก และดูการตีมีด(บ้านห้วยตองกือ) ขึ้นคอกยุบหลวง(บ้านห้วยฮี้) เล่นน้ำตามลำน้ำแม่สะมาด พักในหมู่บ้านที่สามารถที่จะจัดเส้นทางเดินป่าในพื้นที่ดังกล่าวได้ทั้งระยะใกล้ ระยะกลาง ระยะไกล โดยใช้เวลาตั้งแต่ 1 วัน จนถึง 1 สัปดาห์ จัดได้ตลอดทั้งปี (ดูรูปที่ 2-3 หน้า 56-57)

● บ้านห้วยฮี้ ตำบลห้วยปูลิง อำเภอเมือง ตั้งแต่ปี 2540 ชาวบ้านที่จัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้ร่วมกันกำหนดราคาที่พัก ค่าอาหาร ค่าบริการนำเที่ยวร้อยละ 20 ของรายได้จากการท่องเที่ยว นำเข้าเป็นเงินเข้ากลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเงินกองทุนหมู่บ้าน ในปีแรกมีนักท่องเที่ยวเข้าไปโฮมสเตย์ในหมู่บ้าน 51 คน และค่อยๆ เพิ่มขึ้น จนกระทั่งปี 2543 มีนักท่องเที่ยวทั้งต่างชาติและคนไทยเพิ่มขึ้นจากปีแรกประมาณ 7 เท่า นอกจากนี้ชาวบ้านที่ได้อบรมศึกษากลับไปป่า โดยนำกลับไม้ที่เพาะเลี้ยงคืนสู่ป่า

● บ้านน้ำตุง บ้านห้วยฮี้ บ้านห้วยตองกือ และบ้านห้วยกุ่ม อำเภอเมือง ชาวบ้านมีประสบการณ์ในการรับนักท่องเที่ยว หมู่บ้านดังกล่าวมีองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง มีระบบการทำงานร่วมกัน และมีระบบการจัดการผลประโยชน์ภายในชุมชน นอกจากนี้ชุมชนยังมีกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นรูปธรรม

- กลุ่มหมู่บ้านปายี และบ้านแม้วไมโครเวฟ เหมาะที่จะจัดกิจกรรมเที่ยววันเดียว หรือโปรแกรมเที่ยว 2 วัน 1 คืน และพักค้างคืนที่บ้านแม้วไมโครเวฟ

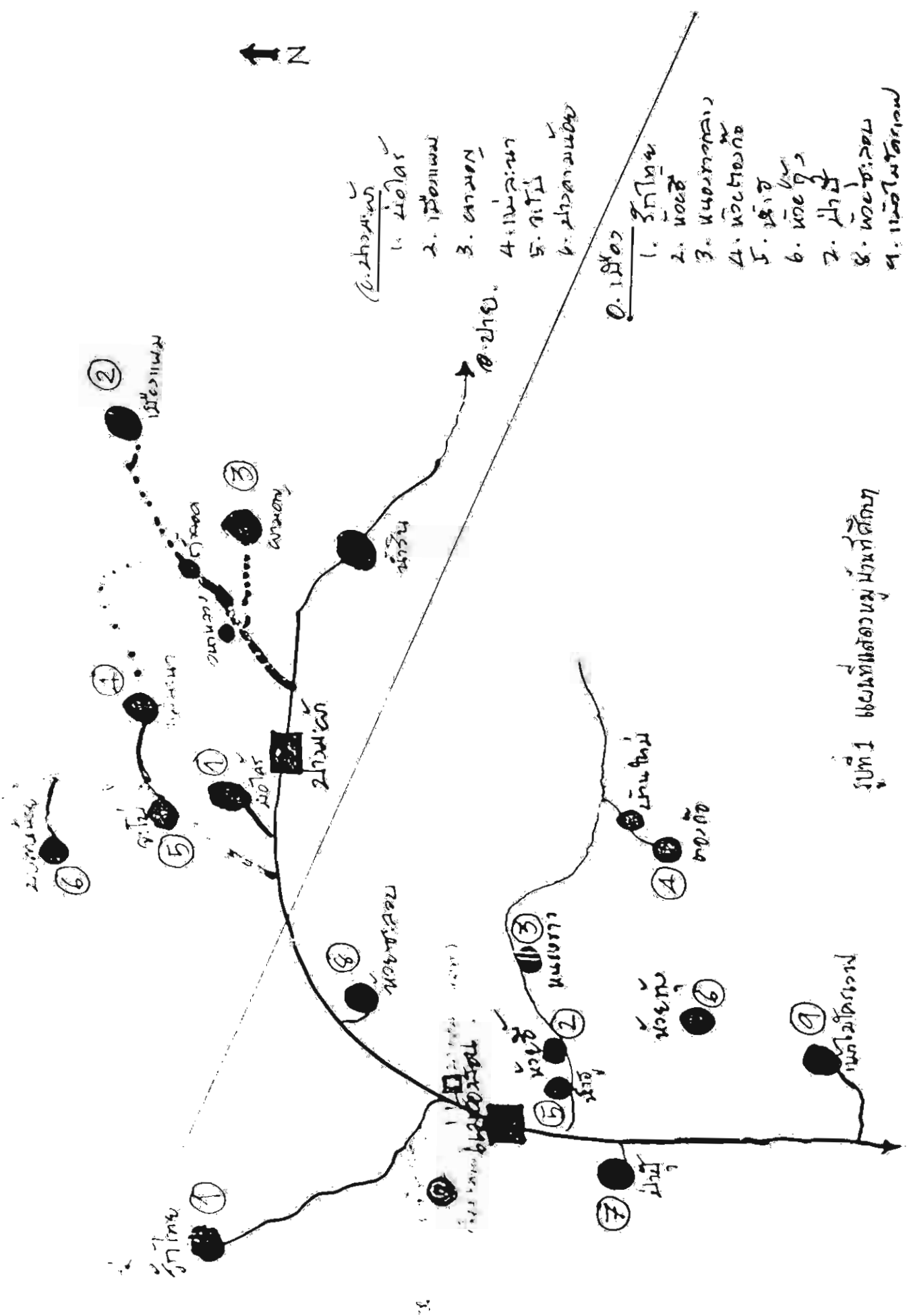
- กลุ่มหมู่บ้านปางหมู บ้านรักไทย บ้านห้วยชลอบ เหมาะที่จะจัดกิจกรรมเที่ยววันเดียว หรือโปรแกรมเที่ยว 2 วัน 1 คืน และพักค้างคืนที่บ้านห้วยชลอบ หรือที่บ้านรักไทย

- บ้านรักไทย โดดเด่นด้านวิถีชีวิตของวัฒนธรรมของชาวจีนฮ่อ อาหาร และผลิตภัณฑ์ซาเริ่มมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในหมู่บ้านเมื่อ 20 ปีก่อน แต่ยังไม่มีการรวมกลุ่มองค์กรชุมชนที่เด่นชัด

- บ้านปางหมูซึ่งเป็นหมู่บ้านที่เก่าแก่ที่สุดในแม่ฮ่องสอน ชุมชนที่นี่มีความเชื่อทางศาสนาอย่างเคร่งครัด องค์กรการบริหารส่วนตำบลของบ้านปางหมูมีความสนใจจะพัฒนาการท่องเที่ยว แต่ที่นี่ยังไม่มีการรวมตัวขององค์กรชุมชนอย่างเด่นชัด

แผนที่แสดงเส้นทางสำรวจ

จุดเริ่มต้น

(๑.๒๓๔๕๖๗๘๙)

๑. บ้านใหม่
๒. บ้านกลาง
๓. บ้านเก่า
๔. บ้านนา
๕. บ้านไร่
๖. บ้านสวน

๐. เริ่มต้น

๑. บ้านใหม่
๒. บ้านกลาง
๓. บ้านเก่า
๔. บ้านนา
๕. บ้านไร่
๖. บ้านสวน
๗. บ้านไร่
๘. บ้านนา
๙. บ้านไร่

รูปที่ ๑ แผนที่แสดงเส้นทางสำรวจ

ตารางที่ 1 การประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยว และความพร้อมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแม่ฮ่องสอน

หมู่บ้าน (อ.เมือง)	ชนเผ่า	ประชากร		รายได้			รายได้		สิ่งที่ดึงดูดให้คนมาเที่ยว
		หลังคาเรือน	คน	อาชีพหลัก	อาชีพเสริม	ดี	ปานกลาง	ยากจน	
บ้านรักไทย(เม่อฮ่อม)	จีนฮ่อ	130	725	ทำสวนชา ค้าขาย	ค้าขาย ท่องเที่ยว		/		ความเป็นหมู่บ้านแบบคาบดินคังคิม (KMT), อาหารชุมชนนาน ชารตเคียบ ชรามชาจี สวยงาม เป็นเส้นทาง one day tour
บ้านห้วยฮี้	กระเหรี่ยง	26	204	เลี้ยงสัตว์ (ควาย) ทำเกษตร ปลูกข้าว	ท่องเที่ยว หัตถกรรม		/		Home stay, คอยปูช, เทียวไร, เดินป่า, ดูนก วัฒนธรรมกะเหรี่ยง
บ้านหนองขาวกลาง	กระเหรี่ยง	51	335	เลี้ยงสัตว์ ปลูกพืชไร่ ทำนาข้าว			/		ป่า, สัตว์ป่า, กล้วยไม้, พืชสมุนไพร, วิถีชีวิตกะเหรี่ยง แหล่งกะเหรี่ยง, ผ่าทอ
บ้านห้วยตองก้อ	กระเหรี่ยง	35	257	ทำไร่ เลี้ยงสัตว์			/		น้ำตกสูงกว่า 10 เมตร, เส้นทางชมบุงกมกับน ระดับกลางๆ ดูนก, สัตว์ป่า
บ้านน้ำสุ	กระเหรี่ยง	6	40	ทำไร่ เลี้ยงสัตว์			/		เดินป่าระยะไกล, จัดทัวร์วันเดียวได้ น้ำพุหลายจุด, ถ้ำ, นก, น้ำตก
บ้านห้วยกึ่ง	กระเหรี่ยง	20	136	ทำนา ไร่ เลี้ยงสัตว์			/		ดูนก, จับปลา, เดินป่า เส้นทางนี้, ต้องเดินอย่างเดียว
บ้านป่าวี	กระเหรี่ยง	45	265	ทำนาข้าว ปลูกกระเทียม	เลี้ยงสัตว์ หัตถกรรม		/		เที่ยววันเดียวได้ ดูวิถีชีวิต, ซ้อมสินค้าหัตถกรรม
บ้านห้วยชอบลบ	กระเหรี่ยง	23	195	ทำนา ไร่ เลี้ยงสัตว์	ขายผลิตภัณฑ์จากป่า		/		ผลผลิตจากป่า นก, ทิวทัศน์ชรามชาจี
บ้านแก้วไม้โครวป	ม้ง	30	225	ทำไร่กะหล่ำปลี เลี้ยงสัตว์	หัตถกรรม		/		วิถีชีวิตม้ง หมู่บ้านอยู่ใกล้ๆ ทัวร์วันเดียวได้ เดินได้ข้าง

ตารางที่ 1 การประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยว และความพร้อมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน(ต่อ)

หมู่บ้าน	สถานภาพด้านตลาดนักท่องเที่ยว/ความต้องการของชุมชน			การจัดการท่องเที่ยว (เชิงธุรกิจ)			ระยะเวลาที่จำเป็นในการเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาท่องเที่ยว			
	จำนวน นทท./ สัปดาห์	ชุมชนยอมรับ นทท.	ชุมชนไม่ยอมรับ นทท.	การเก็บค่าเข้าชม	ขายของที่ระลึก	กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเข้าร่วม	homestay	ระยะสั้น	ปานกลาง	ระยะยาว
บ้านรักไทย(แม่ฮ่องสอน)	70 - 100 คน	/		-		ชิมชาสวนชา ชงชา ชิมชา		/		
บ้านห้วยฮี	5 คน (บางฤดู)			-	/	ทำไร่ เติมน้ำทอผ้า ฯลฯ		/		
บ้านหนองขาวกลาง	-	/		-	/	ชมกล้วยไม้ป่า ทำกิจกรรมร่วมกับชาวบ้าน	-		/	
บ้านหัวดงทองถี้	-	/		-	/	ชมน้ำตก, ดูปลา ดูนก ดูสัตว์ป่า	-		/	
บ้านน้ำใส	2 คน (บางฤดู)	/		-	/	เดินป่าระยะทางใกล้			/	
บ้านหัวยั้ง	2 คน (บางฤดู)	/		-	/	ตั้งแพ, ดูนก ตั้งแคมป์		/		
บ้านป่ากู่	10 คน	/		-	/	ซื้อสินค้าพื้นเมือง	-			
บ้านหัวชอบลอบ	100 คน (และชื่อของ)	/		-	/	ดูนก ผิดกฎเกณฑ์กักป่า	-		/	
บ้านแม่ไม้โครม	80 - 100 คน	/		-	/	ชมธรรมชาติ ป่าสวยงาม วิวดสวย	-		/	

ระยะเวลาที่จำเป็นในการเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาทท. -

ระยะสั้น : หมู่บ้านอยู่ในสภาพพร้อมรับ นทท. ได้ทันที

ปานกลาง : ยังต้องมีการเตรียมความพร้อมของชุมชน ในหมู่บ้านพอสมควร

ระยะยาว : เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพ แต่ยังขาดปัจจัยพื้นฐานอีกหลายอย่าง จึงคาดว่าจะใช้เวลานานในการจัดการ

ตารางที่ 1 การประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยว และความพร้อมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน

หมู่บ้าน	กลุ่มนกกท. ที่มาเที่ยวในหมู่บ้าน					ข้อคิดเห็นอื่นๆ (ที่ได้สังเกตข้อมูลงานวิจัย)	รายการความถี่ของการเงินช่วยเหลือจากรัฐฯ	
	นกกท. ต่างชาติ	นกกท. ไทย	กรุ๊ปทัวร์	มาเที่ยวกันเอง	ค้างคืน			วันเดียวกลับ
บ้านรักไทย(แม่ฮ่องสอน)	30	70	50	50	5	95	ควรวีการที่รงานพัฒนากับชุมชนในด้านต่างๆ โดยเฉพาะโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนขอรับเพิ่มอีก โดยเน้นให้ชุมชนร่วมจัดการผลประโยชน์	มาก
บ้านหัวซี้	50	70	85	15	96	4	พัฒนาตนเองให้มีมาตรฐาน Home stay ที่สูงขึ้น	มาก
บ้านหนองขาวกลาง							พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเชื่อมโยงกับหัวซี้	มาก
บ้านหัวตองอีก	80	20	95	5	100	-	พัฒนาเรื่อง Home stay และเชื่อมโยงกับบ้านหัวซี้	มาก
บ้านป่าซู่	80	20	90	10	30	70	พัฒนาเส้นทางเดินป่าระยะใกล้ ทำเป็นจุดดูนก เชื่อมโยงกับหัวซี้และหัวซี้	มาก
บ้านหัวซี้	80	20	100	-	100	-	พัฒนากิจกรรมทางนกกท. เช่น ล่องแพ หรือรถจักรยานทำเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจๆ วันเพื่อศึกษาระบบชาติ	มาก
บ้านป่าเ็ญ	70	30	100	-		100	พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวระยะไกลและพิชอาหาร	มาก
บ้านหัวซ้อชกกลอบ	5	95	-	100	-	100	พัฒนาเรื่องผลผลิตจากป่า การสร้างมูลค่าเพิ่ม	มาก
บ้านแม่บัวโนโครว	98	2	100	-	-	100	พัฒนาเรื่องการใช้ที่ดิน การฟื้นฟูสภาพป่ารอบหมู่บ้าน ลดการใช้สารเคมีในการทำการเกษตร	มาก

หมายเหตุ : ในหัวข้อ "กลุ่มนกกท. ที่มาเที่ยวในหมู่บ้าน คือ กลุ่มใด" ให้เขียนให้เป็นเปอร์เซ็นต์ โดยประมาณต่อตำบลและให้ทำเครื่องหมาย * แทนและกลุ่มนกกท. ที่น่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่ม นกกท. ที่มาเที่ยวในหมู่บ้าน - นกกท. ต่างชาติ นกกท. ไทย : เมื่อดูจุดเด่นที่ของหมู่บ้านแล้ว กลุ่มใดที่น่าจะเป็นตลาดกลุ่มเป้าหมาย

กรุ๊ปทัวร์มาเที่ยวกันเอง : ประเมินขอบเขตที่เหมาะสมในการรองรับนกกท. จากรูปแบบในการรองรับและขนาดของหมู่บ้าน

ค้างคืน/วันเดียวกลับ : เมื่อดูตัวหมู่บ้านแล้ว หมายเหตุว่าจะมาและค้างคืนหรือไม่

ตารางที่ 2 การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว และความพร้อมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอปางมะผ้า(ต่อ)

หมู่บ้าน (อ.ผดุง)	ขนาด	ประชากร		รายได้			รายได้			สิ่งที่ดึงดูดให้คนมาเที่ยว		
		หลังคาเรือน	คน	อาชีพหลัก	อาชีพเสริม	ดี	ปานกลาง	ชกจน				
บ้านบ่อโคก	บูเซอร์ดำ	37	168	ทำไร่ ทำนา เลี้ยงสัตว์ ปลูกไม้ผล	ขายผลิตภัณฑ์จากป่า				•	•	•	ด้านนิมเน, ด้านมะน, เส้นทางเดินป่าเชื่อมโฮมกับถ้ำลอด
บ้านเปือยแพ	กระบะห้อง	79	448	ทำไร่ ทำนา เลี้ยงสัตว์	งานหัตถกรรม บริการนักท่องเที่ยว				•	•	•	ถ้ำอนุรักษป่าช้าง ถ้องแพ เดินป่า เชื่อมโฮมกับผามอญ ถ้ำลอด
บ้านผามอญ	บูเซอร์ดำ	46	242	ทำไร่ เลี้ยงสัตว์	บริการนักท่องเที่ยว หัตถกรรม							เส้นทางเดินป่า ถ้ำ ถ้องแพ ถ้ำนิมเน
บ้านแม่ตะนา	โตตใหญ่	125	475	ทำไร่ ทำนา เลี้ยงสัตว์ ปลูกไม้ผล	ค้าขาย บริการนักท่องเที่ยว				•	•	•	ถ้ำ Home stay วัฒนธรรมโตตใหญ่ อาหาร โตตใหญ่
บ้านอะไป	บูเซอร์ดำ	25	250	ทำไร่ เลี้ยงสัตว์	ค้าขาย							ถ้ำ, เชื่อมโฮมกับแม่ตะนา
บ้านปางคานม้อด	บูเซอร์ดำ	25	129	ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ปลูกไม้ผล	ค้าขาย							บ้านบูเซอร์ดำดั้งเดิม ธรรมชาติสวยงาม แปลงเกษตรแบบอนุรักษ์กษัตริย์และน้ำ สวนชาเงิน

ตารางที่ 2 การประเมินศักยภาพทรัพยากรของเที่ยว และความพร้อมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอำเภอปางมะผ้า

หมู่บ้าน (อ.ปางมะผ้า)	กลุ่มนทท. ที่มีเที่ยวในหมู่บ้าน					ข้อคิดเห็นอื่นๆ (ที่ได้จากข้อมูลงานวิจัย)	รายการความต้องการ เงินช่วยเหลือจากรัฐฯ	
	นทท. ต่างชาติ	นทท. ไทย	กรุ๊ปทัวร์	มาเที่ยวกันเอง	ค้างคืน			วันเดย์ทัวล
บ้านบ่อไคร์	90	10	100		90	10	มีความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งพืช, อาหารและสมุนไพร, เห็นว่ากทท. เป็นเรื่องดี เพราะทำให้มีรายได้มากขึ้น, นทท. เริ่มเข้ามาปี 2531, ถนนใช้การได้ดีตลอดปี, มีรถยนต์และวิทยุแอมบริพรรพบุรุษ	มาก
บ้านเมื่องแพม	90	10	80	20	80	20	มีการรวมกลุ่มเพื่อความมั่นคงารท่องเที่ยวแล้ว, ชาวบ้านกระตือรือร้นอยากเข้าร่วมโครงการ กทท. มีรายได้จกทัวร์ช้างตั้งแต่ปี 2535, มีปัญหาเส้นทางการสื่อสารกับ นทท.	มาก
บ้านผามอญ	95	5	95	5	5	95	เส้นทางผ่านของนักท่องเที่ยว เพื่อไปเมืกมพม, มีปัญหาแพคติด, มีปัญหาเรื่องการปกครอง เพราะชาวบ้านมาจากหลายกลุ่ม, ชาวบ้านต้องการสร้างศูนย์วัฒนธรรมขึ้นมกใช้ในหมู่บ้าน	มาก
บ้านแม่ละนา	60	40	70	30	90	10	ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มและเคยตัดสินใจไป Home Stay แล้ว	มาก
บ้านจะโป	50	50					เป็นหมู่บ้านทางผ่าน	มาก
บ้านปางคานน้อย	90	10	100			100	ยังไม่มีการลกรไปทำงานกับชุมชนในเรื่องนี้	มาก

หมายเหตุ : ในหัวข้อ "กลุ่มนทท. ที่มีเที่ยวในหมู่บ้าน" คือ กลุ่ม "ใด" ให้เขียนให้เป็นเปอร์เซ็นต์ โดยประมาณต่อกิโลเมตร และให้ทำเครื่องหมาย * แทนและกลุ่มนทท. ที่ไม่จะเป็นกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่ม นทท. ที่มีเที่ยวในหมู่บ้าน -

นทท. ต่างชาติ/นทท. ไทย : เมื่อดูจากแผนที่หมู่บ้านแล้ว กลุ่มใดที่ จะเป็นตลาดกลุ่มเป้าหมาย

กรุ๊ปทัวร์มาเที่ยวกันเอง : ประเมินจากแผนที่เหมาะสมกับการรองรับนทท. จกรูปแบบในการรองรับและมาคของหมู่บ้าน

ค้างคืน/วันเดย์ทัวล : เมื่อดูตัวหมู่บ้านแล้ว เหมาะที่จะมาแวะค้างคืนหรือไม่

หมู่บ้าน (อ.ปางมะผ้า)	สถานภาพต้นตลลาดักท่องเที่ยว/ความต้องการของชุมชน		การจัดการท่องเที่ยว (เชิงธุรกิจ)			ระยะเวลาที่จำเป็นในการเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนา กทท.			
	จำนวน มทท./ ตำบลที่ ชุมชนยอมรับ	ชุมชนยอมรับ นทท. ชุมชนไม่ยอมรับ นทท.	การเก็บค่าเข้าชม	ขยขงที่ระลึก	กิจกรรมให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วม	homestay	ระยะสั้น	ปานกลาง	ระยะยาว
บ้านข่อยไคร้	15-20 คน (บางฤดู)	/	-	/	เที่ยวถ้ำ เติงหมู เก็บของป่า เต็มจะคี	/	/		
บ้านเมืองแพม	20-30 คน (บางฤดู)	/	-	/	ล่องแพ ดูนก ให้อาหารปลา เที่ยวถ้ำ	/	/		
บ้านตามรอย	10-15 คน (บางฤดู)	/	-	/	เที่ยวถ้ำ เหมอมู เดินป่า เที่ยวไร่	/		/	
บ้านมละนา	15-20 คน (บางฤดู)	/	-	/	กิจกรรมในไร่มาเที่ยวถ้ำ เดินป่า ปิ้งอาหาร	/		/	
บ้านจะโป	5-10 คน (บางฤดู)	ไม่แน่ใจ	-		ห้วงโปรแกรมการท่องเที่ยว กับบ้านแต่ละนา	-		/	
บ้านปางตามน้อย	2-5 คน	/	-	/	เที่ยวป่า อาหาร มูเซอ	-			

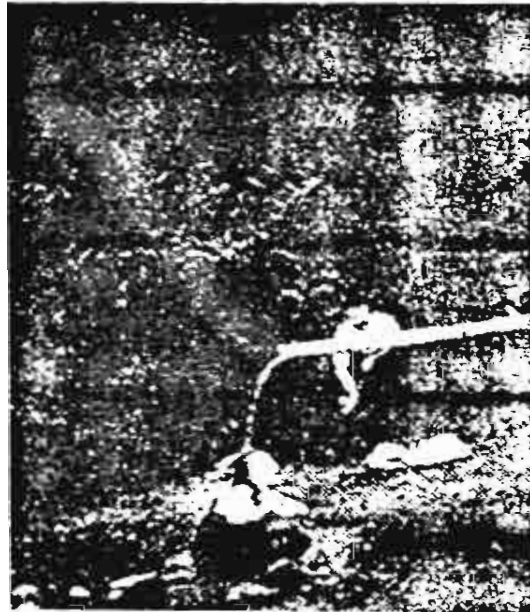
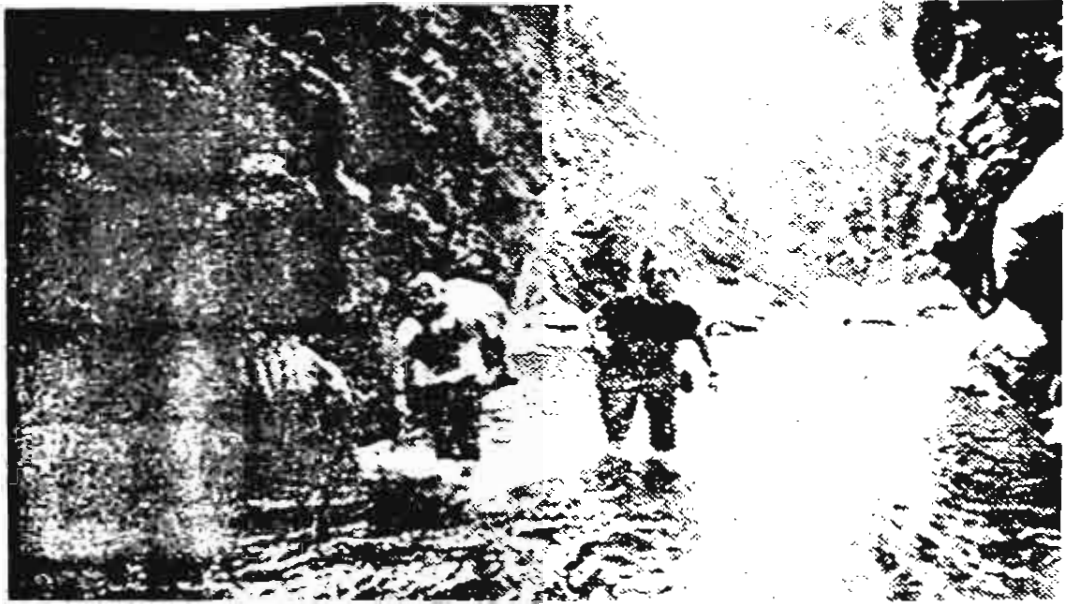
ระยะเวลาที่จำเป็นในการเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนา กทท. - ระยะสั้น : หมู่บ้านอยู่ในสภาพพร้อมรับ นทท. ได้ทันที

ปานกลาง : ยังต้องมีการเตรียมความพร้อมของชุมชนในหมู่บ้านพอสมควร

ระยะยาว : เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพ แต่ยังไม่ค่อยมีจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว จึงคาดว่าจะใช้เวลาอีกนานในการจัดการ

52m2

รูปที่ 3

(3) กิจกรรมท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นทางภาคเหนือ

1) กิจกรรมท่องเที่ยวทั่วไป

- กิจกรรมท่องเที่ยวของจังหวัดทางภาคเหนือมีความคล้ายคลึงกัน แหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมท่องเที่ยวที่พบในโปรแกรมทัวร์เชียงใหม่ เชียงราย และแม่ฮ่องสอนสำหรับนักท่องเที่ยวไทย ส่วนมากมีจุดขายเดียวกัน คือ ชมทะเลหมอก สัมผัสอากาศหนาวบนยอดเขา ดูพระอาทิตย์ขึ้น ให้อาหาร เลี้ยงสัตว์ เล่นน้ำตก เทียวถ้ำ ล่องเรือ ชมสวนดอกไม้ หรือสวนผลไม้เมืองหนาว เทียน้ำพุร้อน อาบน้ำแร่ และซื้อของ (ดูข้อมูลกิจกรรมท่องเที่ยวที่สรุปจากโปรแกรมทัวร์ทางภาคเหนือตอนบน (ดูตารางที่ 3-10)
- กิจกรรมท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่มาเที่ยวเชียงใหม่ เชียงราย และแม่ฮ่องสอนมีจุดขายที่คล้ายคลึงกัน คือ ทัวร์ป่า เดินป่า ขี่ช้าง ล่องแพไม้ไผ่ หาประสบการณ์ตรงโดยการใช้ชีวิตในหมู่บ้านชาวเขา
- กิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่นของจังหวัดแม่ฮ่องสอน คือ การชมวิถีชีวิตกะเหรี่ยงคอยาว และชมทุ่งบัวตอง ในระยะหลังเชียงใหม่เริ่มมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นเช่นเดียวกับแม่ฮ่องสอน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของแม่ฮ่องสอนในระยะยาว หากจังหวัดไม่ปรับปรุงการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

2) กิจกรรมท่องเที่ยวสำหรับผู้มีความสนใจเฉพาะ

กิจกรรมท่องเที่ยวทางภาคเหนือสำหรับผู้มีความสนใจเฉพาะ เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวทางเลือกที่เน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของสัตว์ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนแก่นักท่องเที่ยว บางกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวลองทำดู จากการสำรวจเอกสารแผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทางภาคเหนือ พบว่า มีการจัดแพคเกจทัวร์สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจพิเศษ (ตารางที่ 11) ดังนี้

กิจกรรมท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

- ทัวร์ย้อนรอยประวัติศาสตร์ ทัวร์อุทยานมรดกโลก ที่กำแพงเพชร - สุโขทัย-พิษณุโลก
- ทัวร์ศึกษาวิถีชีวิตชาวลัวะ ทัวร์เยี่ยมเยียนพี่น้องชาวลัวะ ร่วมเทศกาลเกี่ยวข้าวใหม่ และชมดนตรีดีกดำบรรพ์ (คัลเปริยะ) ประจำเทศกาลข้าวใหม่ ที่น่าน
- ทัวร์ให้อาหาร นมัสการพระธาตุปีเกิดที่ ลำปาง – ลำพูน – เชียงใหม่

ทัวร์ไหว้พระที่ลำพูน ชมธรรมอุทยานแกลลอรี่ ประติมากรรมงานศิลปพุทธศาสนา ที่ศูนย์ การเรียนรู้ และอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- ทัวร์ขี้จักรยาน ท่องเมืองเก่าแวะจุดสำคัญทางประวัติศาสตร์ และไหว้พระ 9 วัดเชียงใหม่
- ทัวร์ขี้ม้า ชมธรรมชาติและวิถีชีวิตชาวไทยภูเขา เรียนรู้ทฤษฎีขี้ม้าเบื้องต้น ที่ดอยแม่สลอง
- ทัวร์อนุรักษ์ช้าง สังเกตชีวิตความเป็นอยู่ และธรรมชาติของช้าง ให้อาหารช้าง ที่ลำปาง
ทัวร์เลี้ยงช้าง ที่ปางช้างเชียงใหม่ ลองให้อาหารช้าง อาบน้ำให้ช้าง และขี่ช้าง
- ทัวร์ศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ชาวเขา เริ่มจากฟังบรรยายเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ชาวเขาที่พิ พิศวัตน์ชาวเขา ไปศูนย์เลี้ยงช้าง ขี้ช้าง เดินป่า พักบ้านชาวเขา ที่เส้นแม่วาง

กิจกรรมท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

- ทัวร์ดูนก ศึกษาธรรมชาติของนกที่หลากหลายนกปีชีส์ ในป่าฝนเขตร้อนชื้นที่สมบูรณ์บน ยอดเขาสูงสุดของไทย 2565 เมตร ที่ดอยอินทนน เชียงใหม่
- ทัวร์ดูนกกินปลี (นกป่านานาชนิดที่หาดูได้ยาก) สัมผัสป่าบริสุทธิ์ มอส เฟิร์น ข้าวตอก ฤาษี กุหลาบพันปี ที่แม่แจ่ม เชียงใหม่
- กิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อผจญภัย เช่น ล่องแก่งลำน้ำปาย แม่ฮ่องสอน
- ทัวร์ศึกษาธรรมชาติพื้นที่ชุ่มน้ำที่แม่ทา กิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ดูฟาร์มออกแก นิกส์ ดูวิธีการอนุรักษ์ป่า ถกประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม โฮมสเตย์หมู่บ้านไทย
- ทัวร์ดูการปลูกไร่หมุนเวียนและการรักษาป่าของชาวเขา โดยเริ่มจากชมพิพิศวัตน์ชาว เขา ไปน้ำตกวชิรธาร เดินป่าไปถึงยอดเขาที่เป็นป่าชื้นเขตร้อน ที่ดอยอินทนนท์ เส้นแม่วาง เชียงใหม่
- ทัวร์เดินป่าเขาสูงอันดับ 3 ของไทย ระบบนิเวศสมบูรณ์ เหมาะสำหรับนักถ่ายภาพ ที่ดอย เชียงดาว เชียงราย
- ทัวร์ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทัวร์ศึกษาธรรมชาติ ดูนก ชมกล้วยไม้ป่า อนุบาลกล้วยไม้ป่า ที่บ้านห้วยฮี้ แม่ฮ่องสอน เพื่อศึกษาธรรมชาติและสัมผัสวิถีการดำเนินชีวิตของคนต่างวัฒนธรรม

ตาราง 3 แสดงลักษณะเด่นของทรัพยากรท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่

จังหวัด	กิจกรรมท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยว	ลักษณะเด่น
เชียงใหม่	ชมธรรมชาติ บรรยากาศ แห่งขุนเขา	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ห้วยน้ำดัง ▪ คอยอ่างขาง ▪ คอยอินทนนท์และกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวพระธาตุ ▪ อุทยานแห่งชาติออบหลวง 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ชมทะเลหมอก ▪ สัมผัสอากาศหนาว ศูนย์อากาศบริสุทธิ์ ▪ ผืนป่าอุดมสมบูรณ์ของเชียงใหม่ พระธาตุสูงสุดของไทย เหนือระดับน้ำทะเล 2565 เมตร พิชิตยอดคอยชมกุหลาบพันปี ▪ แกรนด์แคนยอนเมืองไทย
	ไหว้พระ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ พระธาตุดอยสุเทพ ▪ พระธาตุศรีจอมทอง ▪ วัดพระสิงห์ ▪ วัดบ้านเด่น 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ศาสนาสถานศักดิ์สิทธิ์คู่เมืองเชียงใหม่/ พระธาตุทั้งดงาม ▪ มีพระพุทธรูปทองคำจำนวนมากมาให้ชมในพิพิธภัณฑ์ ▪ วัดเก่าแก่มากมีประวัติยาวนานกว่า 600 ปี ▪ สถาปัตยกรรมล้านนา
	เขื่อนน้ำตก	น้ำตกตาดฟ้า น้ำตกวชิรธาร น้ำตกแม่ยะ	
	เที่ยวถ้ำ	▪ ถ้ำเชียงดาว	▪ หินงอกหินย้อยทรงประหลาด ความมหัศจรรย์ของถ้ำ
	ชมน้ำพุร้อน	▪ แม่กระเจียน เวียงป่าเป้า	▪ บ่อธรรมชาติได้ชั้นหินแกรนิตจุดเดือด 90-100 องศาเซลเซียส
	ขี่ช้าง ล่องแพ เดินป่า ชม ชีวิตชาวเขา (trekking)	▪ ลำน้ำแม่แตง ลำน้ำแม่ปิง ลำน้ำแม่แตง	▪ แวะหมู่บ้านลือชา หมู่บ้านเข้า หมู่บ้านละสุ (มุเซอร์) หมู่บ้านแม้ว
	ชมตึกหนัก	▪ ภูพิงราชนิเวศน์	
	ชมสวนผลไม้ สวนดอกไม้ เมืองหนาว	<ul style="list-style-type: none"> ▪ คอยอ่างขางและโครงการเกษตรหลวงบ้านท่าคอง ▪ ไร่ธนาธร ▪ บ้านหลวง ▪ กฤษณาออย 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ดูนอกไม้เมืองหนาว พืชเมืองหนาว ▪ สวนส้ม ▪ สวนผลไม้ ซิมไวน์รสอร่อย ▪ ฟาร์มกล้วยไม้บานาพันธุ์ ดอกไม้เมืองหนาว
	ชมการแสดง (Theme park)	▪ ปางช้าง ฟาร์มช้าง	▪ การแสดงล้านนา การแสดงของช้าง
	ซื้อของ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ศูนย์หัตถกรรมบ่อสร้างสันกำแพง ▪ โนนท่าซาร์ 	▪ ถนนสายหัตถกรรมพื้นบ้าน เครื่องเงิน ผ้าฝ้าย ผ้าทอมือ ร่วมกระดาษสา หมูยอ แหนม ขนมพื้นเมือง

ทัวร์ไหว้พระที่ลำพูน ชมธรรมชาติอุทยานแกลลอรี ประติมากรรมงานศิลปพุทธศาสนา ที่ศูนย์การเรียนรู้ และอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- ทัวร์ขี้จี่กรยาน ท่องเมืองเก่าแวะจุดสำคัญทางประวัติศาสตร์ และไหว้พระ 9 วัดเชียงใหม่
- ทัวร์ขี้ม้า ชมธรรมชาติและวิถีชีวิตชาวไทยภูเขา เรียนรู้ทฤษฎีขี้ม้าเบื้องต้น ที่ดอยแม่สลอง
- ทัวร์อนุรักษ์ช้าง สังเกตชีวิตความเป็นอยู่ และธรรมชาติของช้าง ให้อาหารช้าง ที่ลำปาง
ทัวร์เลี้ยงช้าง ที่ปางช้างเชียงใหม่ ลองให้อาหารช้าง อาบน้ำให้ช้าง และขี่ช้าง
- ทัวร์ศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ชาวเขา เริ่มจากฟังบรรยายเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ชาวเขาที่พิพิธภัณฑ์ชาวเขา ไปศูนย์เลี้ยงช้าง ขี้ช้าง เดินป่า พักบ้านชาวเขา ที่เส้นแม่วาง

กิจกรรมท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

- ทัวร์ดูนก ศึกษาธรรมชาติของนกที่หลากหลายนกปีชีส์ ในป่าฝนเขตร้อนชื้นที่สมบูรณ์บนยอดเขาสูงสุดของไทย 2565 เมตร ที่ดอยอินทนน เชียงใหม่
- ทัวร์ดูนกกินปลี (นกป่านานาชนิดที่หาดูได้ยาก) สัมผัสป่าบริสุทธิ์ มอส เฟิร์น ข้าวตอกฤๅษี กุหลาบพันปี ที่แม่แจ่ม เชียงใหม่
- กิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อผจญภัย เช่น ล่องแก่งลำน้ำปาย แม่ฮ่องสอน
- ทัวร์ศึกษาธรรมชาติพื้นที่ชุ่มน้ำที่แม่ทา กิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ดูฟาร์มออแกนิกส์ ดูวิธีการอนุรักษ์ป่า ถกประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม โฮมสเตย์หมู่บ้านไทย
- ทัวร์ดูการปลูกไร่มุขเวียนและการรักษาป่าของชาวเขา โดยเริ่มจากชมพิพิธภัณฑ์ชาวเขา ไปน้ำตกวชิรธาร เดินป่าไปถึงยอดเขาที่เป็นป่าชื้นเขตร้อน ที่ดอยอินทนนท์ เส้นแม่วาง เชียงใหม่
- ทัวร์เดินป่าเขาสูงอันดับ 3 ของไทย ระบบนิเวศสมบูรณ์ เหมาะสำหรับนักถ่ายภาพ ที่ดอยเชียงดาว เชียงราย
- ทัวร์ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทัวร์ศึกษาธรรมชาติ ดูนก ชมกล้วยไม้ป่า อนุบาลกล้วยไม้ป่าที่บ้านห้วยฮี้ แม่ฮ่องสอน เพื่อศึกษาธรรมชาติและสัมผัสวิถีการดำเนินชีวิตของคนต่างวัฒนธรรม

ตาราง 3 แสดงลักษณะเด่นของทรัพยากรท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่

จังหวัด	กิจกรรมท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยว	ลักษณะเด่น
เชียงใหม่	ชมธรรมชาติ บรรยากาศ แห่งขุนเขา	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ห้วยน้ำดัง ▪ คอยอ่างขาง ▪ คอยอินทนนท์และกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวพระราชอุทยานแห่งชาติออบหลวง 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ชมทะเลหมอก ▪ สัมผัสอากาศหนาว ศูนย์อากาศบริสุทรี ▪ ผืนป่าอุดมสมบูรณ์ของเชียงใหม่ พระธาตุสูงสุดของไทย เหนือระดับน้ำทะเล 2565 เมตร พิชิตยอดคอยชมกุหลาบพันปี ▪ แกรนด์แคนยอนเมืองไทย
	ไหว้พระ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ พระธาตุดอยสุเทพ ▪ พระธาตุนครจอมทอง ▪ วัดพระสิงห์ ▪ วัดบ้านเด่น 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ศาสนาสถานศักดิ์สิทธิ์คู่เมืองเชียงใหม่/ พระธาตุทั้งดงาม ▪ มีพระพุทธรูปทองคำจำนวนมากมาให้ชมในพิพิธภัณฑ์ ▪ วัดเก่าแก่มากมีประวัติยาวนานกว่า 600 ปี ▪ สถาปัตยกรรมล้านนา
	เขื่อนน้ำคอก	น้ำตกตาดฟ้า น้ำตกวชิรธาร น้ำตกแม่ยะ	
	เที่ยวถ้ำ	▪ ถ้ำเชียงดาว	▪ หินงอกหินย้อยทรงประหลาด ความมหัศจรรย์ของถ้ำ
	ชมน้ำพุร้อน	▪ แม่กระเจาน เวียงป่าเป้า	▪ บ่อธรรมชาติได้ชั้นหินแกรนิตจุดเดือด 90-100 องศาเซลเซียส
	ขี่ช้าง ล่องแพ เดินป่า ชม ชีวิตชาวเขา (trekking)	▪ ลำน้ำแม่แตง ลำน้ำแม่ปิง ลำน้ำแม่แตง	▪ แวะหมู่บ้านลือซอ หมู่บ้านเข้า หมู่บ้านละสุ (มุเซอร์) หมู่บ้านแม้ว
	ชมตึกหนัก	▪ ภูพิงราชนิเวศน์	
	ชมสวนผลไม้ สวนดอกไม้ เมืองหนาว	<ul style="list-style-type: none"> ▪ คอยอ่างขางและโครงการเกษตรหลวงบ้านท่าตอน ▪ ไร่ธารนาร ▪ บ้านหลวง ▪ กฤษณาออย 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ดูนอกไม้เมืองหนาว พืชเมืองหนาว ▪ สวนส้ม ▪ สวนผลไม้ ซิมไวน์รสอร่อย ▪ ฟาร์มกล้วยไม้บานาพันธุ์ ดอกไม้เมืองหนาว
	ชมการแสดง (Theme park)	▪ ปางช้าง ฟาร์มช้าง	▪ การแสดงล้านนา การแสดงของช้าง
	ซื้อของ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ศูนย์หัตถกรรมบ่อสร้างสัน ▪ กำแพง ▪ ไนท์บาซาร์ 	▪ ถนนสายหัตถกรรมพื้นบ้าน เครื่องเงิน ผ้าฝ้าย ผ้าทอมือ ร่วมกระดาษสา หมูยอ แหนม ขนมพื้นเมือง

ตาราง 4 แสดงลักษณะเด่นของทรัพยากรท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย

จังหวัด	กิจกรรมท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยว	ลักษณะเด่น
เชียงราย	ชมธรรมชาติ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ภูชี้ฟ้า ▪ คอยผาดั้ง ▪ สามเหลี่ยมทองคำ ▪ คอยดูง ▪ คอยช้างมูบ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ชมทะเลหมอก ชมพระอาทิตย์ขึ้น ชมดอกขงโคบานทั้งฤดู ▪ พืชยอดคคอยสูง ▪ เหนือสุดแดนสยาม ชมทะเลหมอก ชมพิพิธภัณฑสถาน ▪ สัมผัสอากาศหนาวเย็นบนคอยสูง ▪ ชมพระอาทิตย์ลับเหลี่ยมเขา
	ไหว้พระ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ พระธาตุมหาลา 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ มีพระหยก
	ชมวิถีชีวิตชาวเขา	<ul style="list-style-type: none"> ▪ คอยแม่สลอง ▪ ท่าตอน 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ชมวิถีชีวิตชาวเขา เยือนถิ่นขุนนางบนคอยสูง ▪ จิบชารสชาดีดี ชมดอกพญาเสือโคร่ง (ดอกซากุระ) ▪ วิถีชีวิตชาวปะด่อง (กะเหรี่ยงคอยยาว)
	ชมดอกไม้และพืชเมืองหนาว	<ul style="list-style-type: none"> ▪ พระตำหนักคอยดูง และสวนแม่ฟ้าหลวง ▪ คอยวารี อ.ฝาง 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ชมแปลงดอกไม้เมืองหนาวที่สมบูรณ์ที่สุด ▪ ไร่ชา
	ซื้อของ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ทำชีเหล็ก ชายแดนแม่สาย 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ สินค้าพื้นเมือง

ตาราง 5 แสดงลักษณะเด่นของทรัพยากรท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

จังหวัด	กิจกรรมท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยว	ลักษณะเด่น
แม่ฮ่องสอน	ชมธรรมชาติ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ คอยแม่อุคค อ.แม่หา 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ดอกบัวตองทั้งภูเขา ชมทะเลหมอก ชมพระอาทิตย์ขึ้น
	ไหว้พระเพื่อเป็นสิริมงคล	<ul style="list-style-type: none"> ▪ พระธาตุดอยกองมู อ.เมือง ▪ วัดจองคำ อ.เมือง ▪ วัดจองกลาง อ.เมือง ▪ วัดหัวเวียง อ.เมือง ▪ วัดถ้ำน้ำฮู อ.ป่า 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ วัดถ้ำเมือง ชมพระอาทิตย์อัสดง ชมทิวทัศน์ ▪ วัดเก่าแก่ศิลปะไทยใหญ่ ▪ มีพระพุทธรูปสี่หน้า ▪ พระเจ้าพาราเซ่ง พระพุทธรูปถ้ำเมืองแม่ฮ่องสอน ▪
	เที่ยวถ้ำ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ อุทยานฯ ถ้ำปลา ▪ ถ้ำลอด 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ แอ่งน้ำที่มีปลาเกล็ดใหญ่ตัวโต
	ล่องแพ	ถ้ำน้ำป่า	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ฝายสายหมอกท่ามกลางความงามของหุบเขา
	ชมวิถีชีวิตชาวเขาและชาวเมือง	<ul style="list-style-type: none"> ▪ บ.น้ำเพียงดิน บ.โนนสอย ▪ บ.ห้วยเสือเผ่า ▪ ตลาดเช้าในเมือง 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ วิถีชีวิตกะเหรี่ยงคอยยาว(ชาวปะด่อง) ที่ยังชีพแบบดั้งเดิม ▪ วิถีชีวิตชาวเมืองแม่ฮ่องสอน
	ซื้อของ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ในเมือง 	

ตาราง 6 แสดงลักษณะเด่นของทรัพยากรท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดพิษณุโลก

จังหวัด	กิจกรรมท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยว	ลักษณะเด่น
พิษณุโลก	ไหว้พระ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ วัดพระศรีมหาธาตุวรวิหาร ▪ วัดพระพุทธบาทสมอแครง 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ พระพุทธชินราช ▪ เจ้าแม่กวนอิมหยกขาว หยกนำมาจากหางโจว ประเทศจีน
	พิพิธภัณฑ์	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ชมพิพิธภัณฑ์บ้านจ่าทวี 	
	ปิ่นจักรยานชมธรรมชาติ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ทุ่งแสลงหลวง ▪ ทุ่งนางพญา 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ทุ่งหญ้าสะวันนา

ตาราง 7 แสดงลักษณะเด่นของทรัพยากรท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสุโขทัย

จังหวัด	กิจกรรมท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยว	ลักษณะเด่น
สุโขทัย	ไหว้พระ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ วัดมหาธาตุ ▪ วัดตะพังเงิน ▪ วัดช้างล้อม ▪ วัดเจดีย์เจ็ดแถว 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ วัดใหญ่กลางเมือง ▪ วัดสำคัญประจำเมือง
	ชมโบราณสถาน		<ul style="list-style-type: none"> ▪ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย มรดกโลก
	ซื้อของ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ บ้านหาดเสี้ยว 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ผ้าทอพื้นเมือง

ตาราง 8 แสดงลักษณะเด่นของทรัพยากรท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง

จังหวัด	กิจกรรมท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยว	ลักษณะเด่น
ลำปาง	ไหว้พระ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ พระธาตุลำปางหลวง ▪ วัดพระแก้วดอนเต้า 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ชมเงาพระธาตุมหัสจรรย์ ▪ วัดโบราณกว่า 100ปี ศิลปะแบบพม่า
	ชมธรรมชาติ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ อุทยานฯขุนตาน 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ พิพิธภัณฑ์คอคอย ป่าบริสุทธิ์
	อาบน้ำแร่	<ul style="list-style-type: none"> ▪ อุทยานฯ แจ้ซ้อน 	
	ชมการฝึกช้าง	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ศูนย์ฝึกลูกช้างห่างฉัตร 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ศูนย์ฝึกลูกช้างแห่งเดียวในไทย
	การแสดงช้าง	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ โรงพยาบาลช้างแห่งเดียวในโลก
	ชมเชรามิค	<ul style="list-style-type: none"> ▪ โรงงานเชรามิค 	

ตาราง 9 แสดงลักษณะเด่นของทรัพยากรท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดลำพูน

จังหวัด	กิจกรรมท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยว	ลักษณะเด่น
ลำพูน	ไหว้พระ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ พระธาตุหริภุญชัย ▪ วัดพระพุทธรบาทตากผ้า 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ปูนียสถานสำคัญของอาณาจักรล้านนาโบราณ ▪ รอยจิวร รอยพระบาทพระพุทธรเจ้าบนลานผาลาด

ตาราง 10 แสดงลักษณะเด่นของทรัพยากรท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดน่าน

จังหวัด	กิจกรรมท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยว	ลักษณะเด่น
น่าน	ไหว้พระ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ พระธาตุแช่แห้ง ▪ วัดภูมินทร์ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ จิตรกรรมฝาผนังที่งดงาม
	ชมธรรมชาติ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ บ่อเกลือ 	
	ชมดอกไม้	<ul style="list-style-type: none"> ▪ อุทยานฯ คอยภูคา 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ชมดอกชมพูภูคา

ตาราง 11 แสดงกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศและกิจกรรมสำหรับผู้มีความสนใจเฉพาะ ในจังหวัดภาคเหนือตอนบน

ประเภท	กิจกรรมท่องเที่ยว	สถานที่
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ทัวร์เลี้ยงช้าง ▪ ทัวร์อนุรักษ์ช้าง 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ลองหัดให้อาหาร อาบน้ำให้ช้างและขี่ช้าง เลี้ยงช้าง ▪ สังเกตชีวิตความเป็นอยู่และธรรมชาติของช้าง หัดลองให้อาหารช้าง 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ปางช้าง เชียงใหม่ ▪ ลำปาง
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ทัวร์ชิมชาภูเขา 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ชิมชาชมธรรมชาติและวิถีชีวิตชาวไทยภูเขา เรียนรู้ทฤษฎีชิมชาเบื้องต้น ชิมชาข้ามเนินเขาและลำห้วย 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ คอยแม่สลอง เชียงราย
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ทัวร์ไหว้พระ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ นมัสการพระธาตูปิเกิด ▪ ซักกรยานเที่ยวเมืองเก่าและจุดสำคัญทางประวัติศาสตร์ และไหว้พระ 9 วัด ▪ ไหว้พระและชมธรรมชาติอุทยานแกลลอรีประติมากรรมงานศิลปพุทธศาสนา ที่ศูนย์การเรียนรู้และอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ลำปาง-ลำพูน-เชียงใหม่ ▪ เชียงใหม่ ▪ ลำพูน
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ทัวร์เยือนรอยประวัติศาสตร์ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ เที่ยวอุทยานมรดกโลก 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ กำแพงเพชร - สุโขทัย - พิษณุโลก
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ทัวร์ศึกษาวิถีชีวิตชาวลัวะ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ เยี่ยมเยือนพี่น้องชาวลัวะ ร่วมเทศกาลเกี่ยวข้าวใหม่ และชมดนตรีดีกดำบรรพ์ (คัลเบรียะ) ประจำเทศกาลข้าวใหม่ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ น่าน
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ทัวร์ดูนก 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ยอดคอยอินทนนท์ ศึกษาธรรมชาติของนกหลากหลายสปีชีส์ ในป่าฝนเขตร้อนชื้นที่สมบูรณ์ ▪ ดูนกกินปลี (นกป่านานาชนิดที่หาดูได้ยาก) และสัมผัสป่าบริสุทธิ์ มอส เฟิร์น ข้าวตอกฤๅษี กุหลาบพันปี 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ยอดคอยอินทนนท์ เชียงใหม่ ▪ แม่แจ่ม เชียงใหม่
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ทัวร์ผจญภัยส่องแก่งแพยาง 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ลำน้ำปาย ระดับความยากของแก่ง 2-3 แนวแก่งกลางลำน้ำมีลักษณะเป็นคลื่น ได้คลื่นสนุก ▪ ลำน้ำตื้น (ออบมก้อย) ระดับความยากของแก่ง 5-6 สายน้ำแม่แจ่ม - ออบหลวง ▪ ถ้ำน้ำว่า ส่องได้ตลอดฤดูกาล ▪ แก่งเสือเต้น แก่งยาว ผ่านแนวโคกผาที่สูงชัน ▪ แก่งน้ำซีก 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ อ.ปาย แม่ฮ่องสอน ▪ เชียงใหม่ ▪ แม่จริม จ.น่าน ▪ น่าน ▪ พิษณุโลก

ประเภท	กิจกรรมท่องเที่ยว	สถานที่
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ทัวร์เดินป่า ศึกษารวมชาติ และชีวิตชาวเขา 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ศึกษารวมชาติพื้นที่ชุ่มน้ำ มีกิจกรรมเดินป่าดู ฟาร์มอแกนิกส์ ดูวิธีอนุรักษ์ป่า ถกประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม โฮมสเตย์หมู่บ้านไทย ▪ เดินป่าศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ชาวเขา ฟังบรรยาย เรื่องชีวิตความเป็นอยู่ชาวเขาที่พิพิธภัณฑ์ชาวเขา ไปศูนย์เลี้ยงช้าง ชี้อ่าง เดินป่า พักบ้านชาวเขา ▪ ดูการปลูกไผ่หมุนเวียนและการรักษาป่าของชาว กะเหรี่ยง โดยเริ่มจากชมพิพิธภัณฑ์ชาวเขา เทียน น้ำตกวชิรธาร เดินป่าไปถึงยอดดอยอินทนนท์ ▪ เดินป่าที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ นก 326 ชนิด ผีเสื้อ500ชนิด ดอกไม้และเฟิร์น1956สปีชีส์ ▪ เดินป่าเขาสูงอันดับ 3 ของไทย ระบบนิเวศสมบูรณ์ เหมาะสำหรับนักถ่ายภาพ ▪ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดูนก ชมกล้วยไม้ป่า อนุบาล กล้วยไม้ป่า 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ แม่ทา เชียงใหม่ ▪ เส้นแม่วาง เชียงใหม่ ▪ ดอยอินทนนท์ ป่าชั้น เขตร้อน เส้นแม่วาง เชียงใหม่ ▪ อุทยานฯ ดอยสุเทพ เชียงใหม่ ▪ ดอยเชียงดาว เชียงราย ▪ บ้านห้วยฮี้ แม่ฮ่องสอน

บทที่ 3

สภาพธุรกิจด้านการท่องเที่ยวของ
จังหวัดแม่ฮ่องสอนในปัจจุบัน

บทที่ 3 สภาพธุรกิจด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอนในปัจจุบัน

(1) ธุรกิจด้านการท่องเที่ยว

1) ธุรกิจที่พัก

ที่พักในแม่ฮ่องสอน แบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ หนึ่ง โรงแรม และเกสเฮ้าส์ที่ตั้งอยู่ใจกลางเมืองแม่ฮ่องสอนและใจกลางอำเภอต่างๆ ให้บริการด้วยราคาที่สมเหตุสมผล สอง โรงแรมและรีสอร์ตที่มีพื้นที่กว้างขวางตั้งอยู่บริเวณรอบนอกของอำเภอเมือง และสาม ที่พักในรูปแบบของโฮมสเตย์บ้านชาวเขา สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการหาประสบการณ์ตรงสัมผัสวิถีการดำเนินชีวิตชาวเขา

ที่พักในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีจำนวน 65 แห่ง 1017 ห้องพัก ในจำนวนนี้แบ่งออกเป็นโรงแรม 16 แห่ง 203 ห้องพัก รีสอร์ตและเกสเฮ้าส์ 49 แห่ง 814 ห้องพัก ที่พักที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนมีจำนวนมากที่สุด 31 แห่ง 929 ห้องพัก รองลงมาคือที่อำเภอปายมี 15 แห่ง 199 ห้องพัก และที่อำเภอแม่สะเรียงมี 10 แห่ง 110 ห้องพัก และที่อำเภอขุนยวมมี 9 แห่ง 86 ห้องพัก ตามลำดับ ปัจจุบันยังไม่มี การสำรวจที่พักตามหมู่บ้านชาวเขาที่ให้บริการนักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสวิถีชีวิต (รศ.ดร.พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์และคณะ, 2542 : 4-30)

การที่นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการห้องพักส่งผลดีต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นโดยตรง แต่อย่างไรก็ตาม หลังนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่จะเที่ยวในราคาถูกลง ทำให้บริษัทนำเที่ยวแข่งขันกันตัดราคาทัวร์ให้ถูกลง จึงส่งผลกระทบต่อธุรกิจที่พัก ในขณะที่ธุรกิจที่พัก ในอำเภอปายประสบปัญหาการตัดราคาค่าที่พักของผู้ประกอบการจากต่างถิ่นที่เข้าไปทำธุรกิจ ในอำเภอปาย โดยที่ผู้ประกอบการเหล่านั้นเปิดให้บริการที่พักรั้งที่ยังดำเนินขั้นตอนการจดทะเบียนการค้าไม่แล้วเสร็จ และจะมาเปิดให้บริการที่พักรั้งเฉพาะในช่วงฤดูการท่องเที่ยว ส่งผลผลกระทบต่อธุรกิจที่พักในท้องถิ่นเป็นอย่างมาก

การกระจัดตัวของนักท่องเที่ยวที่เข้าพักช่วงในและนอกฤดูท่องเที่ยวมีความแตกต่างกันมาก อีกทั้งมาตรฐานห้องพัก มาตรฐานราคา และการให้บริการข้อมูลที่พักรั้งแก่นักท่องเที่ยวขาดความชัดเจน

ประเด็นที่ควรพิจารณา

- การกระจายจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าพักให้สม่ำเสมอตลอดทั้งปี

แม่ฮ่องสอนมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเป็นจำนวนมากช่วงเดือนพฤศจิกายน – ธันวาคม ซึ่งตรงกับช่วงที่ดอกบัวตองบาน นักท่องเที่ยวไทยจะมาเที่ยวกันมากในช่วงนี้ อัตราการเข้าพักของนักท่องเที่ยวสูงมาก จึงเกิดปัญหาของห้องพักไม่ได้ ขณะที่ช่วงนอกฤดูการท่องเที่ยวอัตราการเข้าพักของนักท่องเที่ยวต่ำมาก ดังนั้นประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณา คือการทบทวนเสน่ห์ของแม่ฮ่องสอนว่าจะ

ทำอย่างไรจึงจะเชิญชวนนักท่องเที่ยวมาในช่วงนอกฤดูท่องเที่ยว เพื่อกระจายจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าพักตลอดทั้งปี

- **วางมาตรฐานที่พัก และรายละเอียดการบริการที่พักระยะประเภทให้ชัดเจน**

สิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการทราบเมื่อเดินทางไปถึงที่สถานที่ท่องเที่ยว คือประเภทและลักษณะของที่พัก รายละเอียดการให้บริการภายในที่พักที่ระบุไว้อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นข้อมูลที่ใช้ในการจัดแบ่งประเภท และกำหนดมาตรฐานที่พักในแต่ละประเภท จะช่วยให้นักท่องเที่ยวเข้าใจง่ายขึ้น ยกตัวอย่าง

รีสอร์ต ควรให้รายละเอียดว่าที่พักมีสระว่ายน้ำ บ่อน้ำร้อนหรือกิจกรรมใดให้บริการผู้เข้าพัก
โรงแรม ควรให้รายละเอียดว่า มีห้องอาหาร ที่เปิดบริการตอนเช้า กลางวัน เย็น หรือเปิดให้บริการเฉพาะตอนเช้า หรือไม่มี

เกสเฮ้าส์ ควรให้รายละเอียดว่า มีห้องอาหารที่บริการเฉพาะตอนเช้า หรือไม่มี

โฮมสเตย์ ควรให้รายละเอียดว่า มีอาหารจัดไว้บริการ หรือให้ผู้เข้าพักทำอาหารทานเอง และควรปรับปรุงเรื่องความสะดวก

- **วางระบบการขายห้องพักที่มีประสิทธิภาพ**

จำเป็นต้องพัฒนาความสามารถด้านการขายห้องพักในแม่ฮ่องสอน เพื่อลดความแตกต่างของจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาในช่วงฤดูท่องเที่ยวกับนอกฤดูท่องเที่ยว ก่อนอื่นต้องทบทวนความเชื่อมโยงของธุรกิจที่พักในแม่ฮ่องสอนกับบริษัทนำเที่ยว และสัดส่วนการจองห้องพักของบริษัทจัดนำเที่ยวที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน พร้อมทั้งคิดสร้างเครือข่ายการขายตรงโดยไม่ผ่านบริษัทจัดนำเที่ยว

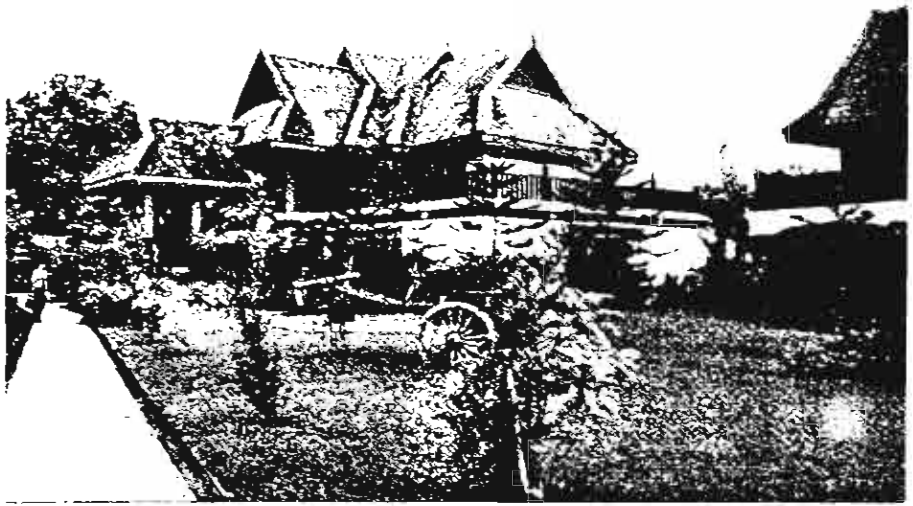
- **วางมาตรฐานราคาและคุณภาพของที่พักโฮมสเตย์บ้านชาวเขา**

โฮมสเตย์บ้านชาวเขา เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวหนึ่งที่ได้รับค่านิยมจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

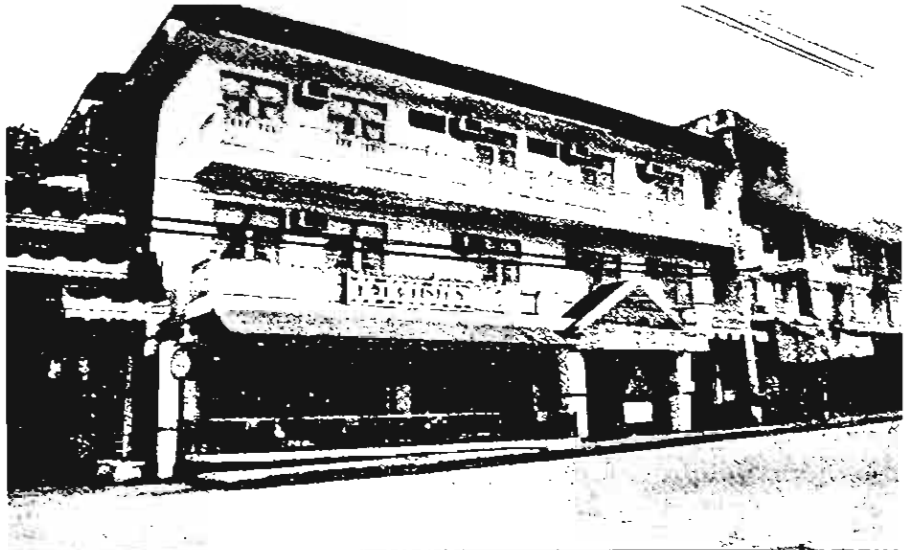
บางกลุ่ม แต่ยังคงขาดระบบการจัดการที่ส่งผลทางเศรษฐกิจต่อท้องถิ่นโดยตรง ปัจจุบันเกิดปัญหาความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ระหว่างชาวเขาในหมู่บ้านด้วยตนเอง และความขัดแย้งกับผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว หมู่บ้านชาวเขาหลายแห่งที่ให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยวไม่มีการวางมาตรฐานราคาที่พักที่สมเหตุสมผล ปัจจุบันราคาที่พักบางหมู่บ้านถูกกำหนดไว้ที่ 20 –30 บาทต่อคืน ขณะที่บางหมู่บ้านกำหนดค่าที่พักไว้ 100 บาทต่อคืน จึงควรมีการหารือร่วมกันเพื่อกำหนดมาตรฐานราคาที่พัก พร้อมกับปรับปรุงคุณภาพที่พัก

รูป 1 ที่พักโรงแรมรีสอร์ท

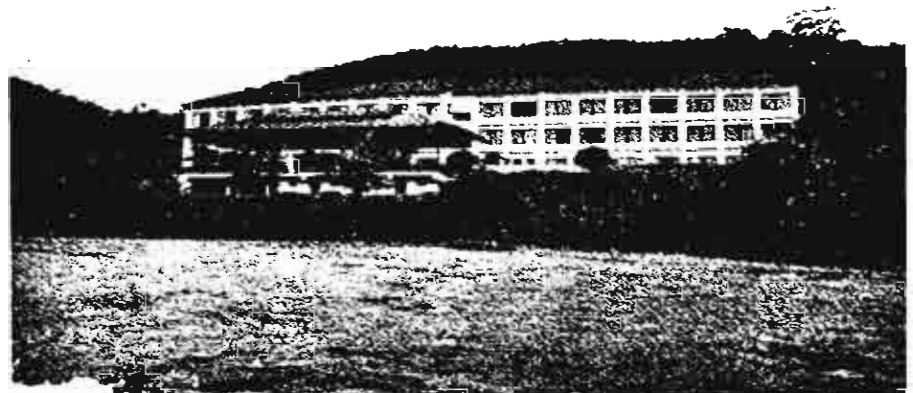
โรงแรมรีสอร์ทที่
ออกแบบให้สอดคล้องกับเอกลักษณ์
ของแม่ฮ่องสอนตั้ง
อยู่นอกตัวเมือง

โรงแรมในตัว
เมืองแม่ฮ่องสอน

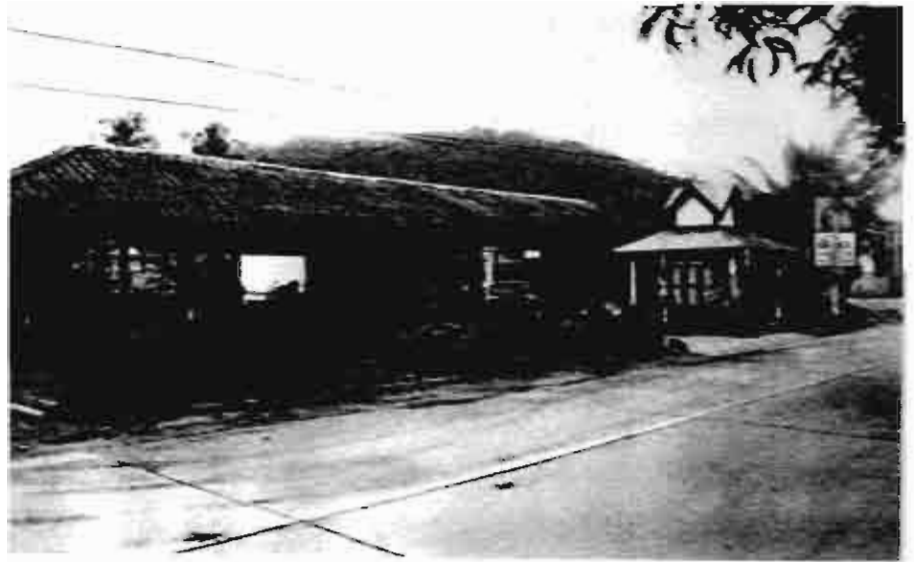

โรงแรมรีสอร์ทที่
อยู่นอกตัวเมืองตั้ง
อยู่ริมแม่น้ำปาย

รูป 2 ที่พัก เกสเฮ้าท์

เกสเฮ้าท์ใน
อำเภอเมือง
แม่ฮ่องสอน

บริเวณหน้า
ห้องพักของเกส
เฮ้าท์ที่ร่มรื่น

ภายในห้องพัก
ของเกสเฮ้าท์ มี
เครื่องทำน้ำอุ่น
และเครื่องปรับอากาศ
ไว้บริการ

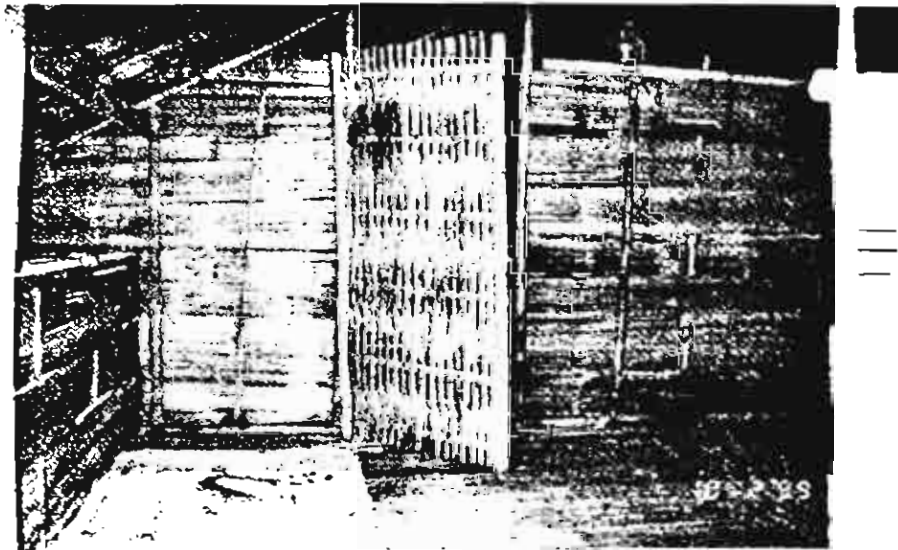

รูป 3 ที่พักเกสท์เฮ้าส์ (ทำด้วยไม้ไผ่)

เกสท์เฮ้าส์ ทำด้วยไม้ไผ่ หลังคามุงใบตอง ตั้งตั้งอยู่นอกเมือง เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ต้องการพักแบบเรียบง่าย ท่ามกลางธรรมชาติ ในราคาประหยัด

ภายในห้องพักของเกสท์เฮ้าส์ ไม่มีไฟฟ้าหรืออุปกรณ์อำนวยความสะดวก มีเสื้อไว้บริการ

ที่พักในหมู่บ้านชาวเขา ที่จัดไว้บริการนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาเดินป่า และต้องการหาประสบการณ์แปลกใหม่

2) ธุรกิจร้านอาหาร

ร้านอาหารส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ใจกลางอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน และตามอำเภอต่างๆ โรงแรมที่พักที่คิดบริการค่าอาหารรวมไว้ในราคาห้องพักมีเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้นักท่องเที่ยวออกมาทานอาหารตามร้านอาหารนอกที่พักลดลง

สำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ราคาอาหารที่ทานตามร้านอาหารทั่วไปที่มีราคาถูก แต่ติดปัญหาที่สั่งอาหารไม่เป็นเพราะไม่เข้าใจรายการอาหาร ร้านอาหารบางแห่งมีปัญหาเรื่องความสะดวก นอกจากจะสั่งอาหารไม่เป็นแล้ว ยังแยกประเภทอาหารไม่ได้ว่าจะอะไรเป็นอาหารท้องถิ่นของแม่ฮ่องสอน จึงควรทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและสั่งอาหารท้องถิ่นได้ง่ายขึ้น เพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวต่างชาติ

ร้านอาหารขนาดใหญ่ในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนที่กลุ่มลูกค้าหลักเป็นนักท่องเที่ยวมีอยู่ 3 แห่ง แต่มาในระยะหลัง รายได้ของร้านอาหารเหล่านี้ลดลง เพราะว่ามีนักท่องเที่ยวนิยมรับประทานอาหารราคาถูก อีกทั้งโรงแรมได้รวมค่าอาหารไว้ในราคาที่พักรวม

ในช่วงฤดูท่องเที่ยวกับช่วงนอกฤดูท่องเที่ยวมีนักท่องเที่ยวมาทานอาหารที่ร้านสัดส่วน 4 คนต่อ 1 คน ทำให้รายได้ของร้านอาหารเหล่านี้ไม่สม่ำเสมอ ประสบปัญหาเดียวกับธุรกิจที่พัก ปัจจุบันยังไม่มีการคิดหาแนวทางการดำเนินการเพื่อจัดการปัญหานี้อย่างเป็นรูปธรรม (สัมภาษณ์ประธานกลุ่มร้านอาหารจังหวัดแม่ฮ่องสอน)

การเพิ่มเสน่ห์ให้กับรายการอาหารท้องถิ่นของแม่ฮ่องสอน โดยนำวัตถุดิบที่ผลิตขึ้นในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ เป็นเรื่องที่ทำได้ยากเพราะต้นทุนการขนส่งวัตถุดิบจากแหล่งผลิตในแม่ฮ่องสอนมาถึงร้านอาหารในตัวอำเภอมีราคาสูง ปัจจุบันผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารนำเข้าวัตถุดิบจากเชียงใหม่ถึงร้อยละ 90 เพราะราคาถูกกว่า

ประเด็นที่ควรพิจารณา

- ปรับปรุงอาหารให้มีลักษณะเฉพาะของแม่ฮ่องสอน และเพิ่มเสน่ห์ให้กับอาหารท้องถิ่น โดยพยายามใช้วัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่น พร้อมๆ กับพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น
- ปรับปรุงรายการอาหารให้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ชมรมร้านอาหารควรจัดทำแผนที่แนะนำร้านอาหารที่รวมถึงร้านอาหารแผงลอยริมถนน
- ปรับปรุงร้านอาหารทั่วไปให้ถูกสุขลักษณะ
- วางแผนเพิ่มจำนวนลูกค้าที่มาใช้บริการร้านอาหาร โดยเจรจาขอความร่วมมือกับบริษัทนำเที่ยวให้จัดโปรแกรมพานักท่องเที่ยว มาถึงแม่ฮ่องสอนก่อนเวลาอาหารเที่ยง

3) ธุรกิจร้านขายของที่ระลึก

บริเวณใจกลางเมืองแม่ฮ่องสอนมีร้านขายของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวตั้งอยู่เรียงรายสลับกับร้านค้าทั่วไป ทำให้หายาก ในจำนวนนี้มีร้านขายของที่ระลึกที่เปิดขายเฉพาะในช่วงฤดูท่องเที่ยวเท่านั้น สินค้าของที่ระลึกที่ขายตามร้านค้าในเมืองและร้านค้าในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว เช่น วัดจองคำ วัดจองกลาง ส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ไม่ได้ทำขึ้นในท้องถิ่น และเป็นสินค้านำเข้ามาจากจังหวัดอื่นทางภาคเหนือจำพวกผ้าทอมือ และนำเข้ามาจากประเทศเมียนมาร์ จำพวกเครื่องเงิน ตุ๊กตาไม้แกะสลัก มีเพียงส่วนน้อยที่เป็นสินค้าพื้นเมืองที่ทำขึ้นในแม่ฮ่องสอน จึงขาดสินค้าที่มีเอกลักษณ์ของแม่ฮ่องสอน โดยเฉพาะ ร้านค้าในหมู่บ้านกระเถียงคอยาวก็เช่นกันทุกร้านจะขายสินค้าเหมือนกัน ขาดเสน่ห์เชิญชวนให้นักท่องเที่ยวซื้อหาเป็นของฝาก และเป็นการตัดโอกาสการขายสินค้าด้วยตนเอง

ขณะที่ร้านค้าแมงลอยของชาวลีซอ ที่นางงานหัตถกรรมที่ทำขึ้นเองมาวางขายริมถนนในตัวเมือง นอกจากจะสร้างรายได้ให้ชาวเขาโดยตรงแล้ว ยังช่วยสร้างเสน่ห์ให้กับเมืองแม่ฮ่องสอน

ที่ผ่านมา หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนให้ชาวบ้านในแม่ฮ่องสอนทำของที่ระลึกขึ้นเอง แต่ไม่ได้จัดหาช่องทางจัดจำหน่ายให้ ทำให้ไม่เกิดผลต่อการสร้างรายได้ให้ชาวบ้านในท้องถิ่น

ประเด็นที่ควรพิจารณา

- ปรับปรุงผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์แปรรูปผลผลิตทางเกษตร จำพวกกระเทียม ถั่ว งา
- ปรับปรุงคุณภาพสินค้าและดีไซน์ของสินค้าให้มีเอกลักษณ์ของแม่ฮ่องสอน เพื่อสร้างจุดเด่น และเตรียมสร้างบุคลากรให้สามารถคิดดีไซน์ดีใหม่ๆ
- ปรับปรุงรูปแบบการจัดวางสินค้า และการตกแต่งร้านค้าให้เข้ากับสินค้าที่วางขาย
- พัฒนาหีบห่อผลิตภัณฑ์ให้มีลักษณะเฉพาะของแม่ฮ่องสอน โดยใช้วัสดุเหลือใช้จากธรรมชาติ

4) ธุรกิจขนส่งและบริการอื่นๆ (รถประจำทาง เรือ แพ ช้าง)

รถประจำทาง

บริษัทเปรมประชาขนส่งบริการเดินรถประจำทางจากเชียงใหม่ถึงแม่ฮ่องสอนทุกวันตามทางหลวงสาย 108 และทางหลวงสาย1095 คือเส้นทางสายเชียงใหม่ - ปาย -แม่ฮ่องสอนและเส้นทางเชียงใหม่ - แม่สะเรียง - แม่ฮ่องสอน ขณะที่บริษัทยานยนต์ทัวร์ ให้บริการรถโดยสารประจำทางจากกรุงเทพฯ - แม่ฮ่องสอนวันละ1 เที่ยว

ในระยะเวลา 6 ปี ตั้งแต่ 2539 - 2543 จากสถิติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยพบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่นิยมเดินทาง โดยใช้รถโดยสารประจำทางมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตัวเลขนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ใช้บริการรถโดยสารมาจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี 2543 มีจำนวน 24600คน หากมีการปรับปรุงคุณภาพการให้บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว และจัดเวลาแวะรับตามจุดท่องเที่ยว บนเส้นทางผ่าน จะช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวแม่ฮ่องสอนอีกวิธีหนึ่ง

ประเด็นที่ควรพิจารณา

- ปรับปรุงคุณภาพการให้บริการ โดยเฉพาะเรื่องสภาพรถ และความปลอดภัย
- จัดทำข้อมูลตารางเวลาเดินรถตามจุดแวะรับผู้โดยสาร ตามจุดท่องเที่ยวตลอดเส้นทางผ่าน และบริหารเวลาเดินรถเพื่อแวะรับผู้โดยสารตามเวลาที่กำหนด

กลุ่มผู้ให้บริการแพ และช้าง

อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนมีการรวมกลุ่มของชาวบ้านเจ้าของแพไม้ไผ่ที่บ้านทุ่งกอมู และที่บ้านสบสอย ประมาณ20 -30 คน กลุ่มแพมีการจัดลำดับเจ้าของแพไว้คอยให้บริการนักท่องเที่ยว และประสานงานกับบริษัทนำเที่ยวที่ติดต่อเข้ามาให้จัดเตรียมแพ มีการจัดการภายในโดยชาวบ้านเอง

นอกจากนี้ ยังมีการรวมกลุ่มของชาวบ้านที่ให้บริการช้าง "กลุ่มช้าง" ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มของชาวบ้านห้วยเค็ด และกลุ่มกะเหรี่ยงฮาเผ่ที่เป็นเจ้าของช้าง กลุ่มนี้มีการจัดลำดับให้สมาชิกในกลุ่มให้บริการนักท่องเที่ยวที่ต้องการนั่งช้าง เช่นเดียวกับกลุ่มเรือ และกลุ่มแพ รายได้จากการให้บริการนักท่องเที่ยวเป็นเพียงรายได้เสริม ซึ่งอาชีพหลักคือทำเกษตร

กลุ่มผู้ประกอบการเรือ

ท่าเรือบ้านห้วยเตี๋ย เป็นท่าขึ้นเรือสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการล่องเรือแม่น้ำปายไปดูกะเหรี่ยงคอยาวที่บ้านน้ำเพียงดิน ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักที่ถูกจัดไว้ในโปรแกรมเที่ยวของแม่ฮ่องสอน ท่าเรือแห่งนี้เป็นที่มาของนักท่องเที่ยวมาใช้บริการมาก โดยเฉพาะในเดือนสิงหาคมเป็นช่วงที่มีนักท่องเที่ยวมากที่สุด มีการจัดเรือให้บริการนักท่องเที่ยวถึงวันละ 20 ลำ แตกต่างจากจำนวนนักท่องเที่ยวในเดือนพฤษภาคม และมีฤดูหนาวซึ่งเป็นช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการเรือเพียงแค่อาทิตย์ละ 1 ลำ หากคำนวณเฉลี่ยทั้งปีท่าเรือห้วยเตี๋ยให้บริการเรือแก่นักท่องเที่ยวประมาณ 60 เที่ยวต่อเรือ 1 ลำ (เฉลี่ยบริการเดือนละ 5 เที่ยวต่อลำ) เท่ากับว่าเรือแต่ละลำได้บริการขนส่งนักท่องเที่ยวไปดูกะเหรี่ยงคอยาวที่บ้านน้ำเพียงดินประมาณปีละ 600 คน

ธันวาคมเป็นเดือนที่มีวันหยุดมาก จึงเป็นช่วงที่มีนักท่องเที่ยวคนไทยมาใช้บริการเรือจำนวนมากกว่า 1,500 คน ขณะที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่เป็นชาวยุโรปมักมาเที่ยวกันในเดือนสิงหาคม ประมาณ 1,500 คน คำนวณเฉลี่ยในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวคนไทยมาใช้บริการเรือที่ทำเรือห้วยเตี๋ยจำนวน 12,000 คน ขณะที่จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาใช้บริการเรือประมาณปีละ 7,000 คน คิดเป็นสัดส่วน 65 ต่อ 35 ให้เห็นได้ว่ามีนักท่องเที่ยวชาวไทยมาใช้บริการเรือเป็นจำนวนมาก

ค่าบริการเรือที่เก็บจากนักท่องเที่ยวเหมาลำละ 400 บาทเรือแต่ละลำรับนักท่องเที่ยวได้ไม่เกิน 8 คน ถ้าเป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ต้องเสียค่าธรรมเนียมหมู่บ้านกะเหรี่ยงคอยาวคนละ 250 บาท คนไทยได้รับยกเว้น

ท่าเรือห้วยเตี๋ยมีการรวมกลุ่มชาวบ้านที่เป็นเจ้าของเรือและบริหารจัดการกันเอง โดยจัดตั้งเป็นกลุ่ม "สหการเรือ" มีคณะกรรมการหมู่บ้านเข้ามาบริหารรายได้จากการท่องเที่ยว รายได้ส่วนหนึ่งถูกนำไปเป็นค่าใช้จ่ายของชาวกะเหรี่ยงคอยาวที่บ้านน้ำเพียงดิน รายได้ที่เหลือจะนำมาใช้ในการพัฒนาหมู่บ้านห้วยเตี๋ย

รายได้จากการรับเรือให้บริการรับส่งนักท่องเที่ยว เป็นรายได้เสริมสำหรับชาวห้วยเตี๋ยที่เป็นเจ้าของเรือ ซึ่งทำอาชีพเกษตรปลูกข้าวเป็นอาชีพหลัก พอนอกฤดูเก็บเกี่ยวก็ตรงกับช่วงฤดูท่องเที่ยวพอดี ชาวบ้านเห็นว่าเป็นการประสานรายได้จากทั้งสองทางได้อย่างลงตัว อย่างไรก็ตามกลุ่มสหการเรือก็ยังอยากให้เพิ่มนักท่องเที่ยวในช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว ในเดือนพฤษภาคมและมีฤดูหนาว

ประเด็นที่ควรพิจารณา

- จัดรถบริการนักท่องเที่ยวจากตัวเมืองแม่ฮ่องสอนออกมาที่ท่าเรือห้วยเตี๋ย ซึ่งระยะทางไม่ไกลกัน
- ความช่วยเหลือและการสนับสนุนจากทางจังหวัด ในการจัดหาพันธุ์ไม้มาปลูกบริเวณที่พักรอขึ้นเรือ

5) ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์

แม่ฮ่องสอนมีบริษัทนำเที่ยว 29 ราย ตั้งอยู่ที่อำเภอเมือง 17 ราย ส่วนใหญ่เป็นบริษัทนำเที่ยวที่ผู้ประกอบการเป็นคนท้องถิ่น มีเพียงสองรายที่เป็นสาขาย่อยของบริษัทนำเที่ยวทางกรุงเทพมหานครและเชียงใหม่ ส่วนที่อำเภอปายมีบริษัทนำเที่ยวจัดทัวร์ป่า 4 ราย

มัคคุเทศก์ในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนมี มัคคุเทศก์นำเที่ยวสถานที่เที่ยวทั่วไป และมัคคุเทศก์ทัวร์ป่าที่มีใบอนุญาตประกอบอาชีพจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีประมาณ 20 – 30 คน ส่วนที่อำเภอปายมีมัคคุเทศก์ทัวร์ป่าที่เป็นคนท้องถิ่นประมาณ 20 คน

กรณีที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเป็นทัวร์ใหญ่ใหญ่เกิน 10 คน มักมาเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวหลักของจังหวัด บริษัทนำเที่ยวทางกรุงเทพฯ หรือทางเชียงใหม่จะจัดโปรแกรมเที่ยวทั้งหมด และมีมัคคุเทศก์ติดตามมาให้บริการถึงที่แม่ฮ่องสอน แต่ถ้าหากนักท่องเที่ยวกลุ่มละไม่เกิน 10 คน ก็จะใช้บริการของมัคคุเทศก์ในท้องถิ่นเพราะไม่คุ้มค่าใช้จ่าย ช่วงฤดูท่องเที่ยวบริษัทบางรายต้องการมัคคุเทศก์เพื่อรับนักท่องเที่ยวประมาณวันละ 1,000คน และมีบริษัทนำเที่ยวเพียง 2-3 รายเพื่อรับนักท่องเที่ยวประมาณวันละ 400 คน

นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเป็นกรุ๊ปทัวร์ใหญ่ประมาณร้อยละ 60 จะซื้อโปรแกรมทัวร์ 2 วัน 1 คืน ร้อยละ 40 ซื้อโปรแกรมทัวร์ 3 วัน 2 คืน ในโปรแกรมทัวร์ในแม่ฮ่องสอนจะพาไปเที่ยวชมหมู่บ้านกระเหรี่ยงคอยาว ถ้ำปลา ถ้ำลอด บ่อน้ำพุร้อน น้ำตก ช้าง ล่องแพไม้ไผ่ ส่วนนักท่องเที่ยวที่จัดการเที่ยวเองจะมาซื้อโปรแกรมทัวร์ป่าเมื่อมาถึงแม่ฮ่องสอน โปรแกรมทัวร์ป่ามีตั้งแต่ 2 คืนถึง 4 คืน

ปัจจุบันมีบริษัทนำเที่ยวจากกรุงเทพฯและเชียงใหม่มาเปิดสาขาย่อยให้บริการที่แม่ฮ่องสอน แต่ยังมีไม่มากนัก หากในอนาคตมีบริษัทนำเที่ยวที่เป็นทุนต่างถิ่นมาเปิดให้บริการในแม่ฮ่องสอนมากขึ้น อาจส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการประกอบธุรกิจของบริษัทนำเที่ยวเดิมในท้องถิ่น

มัคคุเทศก์ส่วนใหญ่สื่อสารโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลัก ส่วนที่สื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศอื่น เช่น ภาษาฝรั่งเศส หรือภาษาญี่ปุ่น นั้นมีจำนวนน้อยมาก ดังนั้นกรณีที่ต้องการมัคคุเทศก์ที่พูดภาษาอื่นนอกเหนือจากภาษาอังกฤษต้องอาศัยมัคคุเทศก์จากต่างถิ่นเพื่อแก้ปัญหา ปัจจุบันมัคคุเทศก์ทัวร์ป่าที่มาจากต่างถิ่นบางกลุ่มในอำเภอปาย ก็ได้สร้างปัญหาให้กับการท่องเที่ยวของแม่ฮ่องสอน

ประเด็นเพื่อพิจารณา

- หาแนวทางจัดการเพื่อให้มัคคุเทศก์สามารถรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นกรุ๊ปทัวร์ขนาดใหญ่

มัคคุเทศก์ที่มีอยู่ในแม่ฮ่องสอนขณะนี้ไม่มีพอที่จะรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นกรุปทัวร์ขนาดใหญ่ ในช่วงฤดูท่องเที่ยว ควรให้นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวได้รู้จักแม่ฮ่องสอนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการศึกษา ธรรมชาติผ่านกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

- หาแนวทางการพึ่งพาและประสานประโยชน์ระหว่างบริษัทนำเที่ยวกับผู้ประกอบธุรกิจที่พัก

ผลจากการแข่งขันตัดราคา ทำให้รายได้ที่จะตกถึงธุรกิจท่องเที่ยวในท้องถิ่น และรายได้ของ มัคคุเทศก์ลดลง จึงจำเป็นต้องร่วมมือกันกับบริษัทนำเที่ยวและธุรกิจที่พักเพื่อยกระดับคุณภาพการ ท่องเที่ยวในแม่ฮ่องสอน และยกระดับคุณภาพการให้บริการของมัคคุเทศก์

- กำหนดมาตรฐานราคา

ราคาทัวร์ที่แตกต่างกันโดยไม่มีกำหนดมาตรฐานราคา ยังจะทำให้บริษัทนำเที่ยวต่างถิ่น เรียกร้องให้บริษัทนำเที่ยวในแม่ฮ่องสอนปรับลดราคาทัวร์ให้ต่ำลง เพื่อแก้ปัญหานี้จึงต้องกำหนดราคา ทัวร์ให้มีมาตรฐานเดียว และยกระดับคุณภาพการให้บริการ เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกกดราคา

กล่าวโดยสรุป ปัญหาของระบบการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่กล่าวไว้ข้าง ต้นมี 3 ประเด็น คือ เรื่องระบบการบริหารจัดการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติกับนักท่องเที่ยว ไทย เรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพและการจัดการเชิงปริมาณ และเรื่องทุนต่างถิ่นกับทุน ท้องถิ่น

บทที่ 4

ตลาดการท่องเที่ยวของแม่ฮ่องสอนและ
ภาคเหนือโดยรวม

บทที่ 4 ตลาดการท่องเที่ยวของแม่ฮ่องสอนและภาคเหนือโดยรวม

การท่องเที่ยวเป็นสาขาบริการที่สำคัญต่อสภาพเศรษฐกิจของแม่ฮ่องสอนนับตั้งแต่มีการส่งเสริมให้แม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดแห่งการท่องเที่ยวในปี 2532 ในแต่ละปีมีการขยายตัวของจำนวนนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งปี 2541 จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจังหวัดแม่ฮ่องสอนเริ่มหดตัวและมีแนวโน้มลดลง นับตั้งแต่จังหวัดมีการส่งเสริมการท่องเที่ยว ลดลงในสัดส่วนร้อยละ 0.77 ต่อปี สาเหตุจากพื้นที่ได้รับอิทธิพลจากพายุทำให้เกิดน้ำท่วมขัง ประกอบกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจทำให้อัตราการขยายตัวของนักท่องเที่ยวที่มาแม่ฮ่องสอนลดลง

(1) ภาพรวมของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวทางภาคเหนือ ปี 2543

- นักท่องเที่ยวไทยและชาวต่างชาติที่เข้ามาเที่ยวภาคเหนือรวม 11.1 ล้านคน การขยายตัวของนักท่องเที่ยวลดลงจากปีก่อน ร้อยละ 4.4 โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่พักค้างคืน ขณะที่นักท่องเที่ยวที่ไม่ค้างคืนหรือเรียกนักทัศนาจร มีการขยายตัวสูงถึงร้อยละ 43.6

- แหล่งท่องเที่ยวทางภาคเหนือที่มีนักท่องเที่ยวไทยและชาวต่างชาติเดินทางมาท่องเที่ยวมากที่สุด ได้แก่ เชียงใหม่ (3.4 ล้านคน) พิษณุโลก (1.9 ล้านคน) เชียงราย (1.1 ล้านคน) สุโขทัย (6.8 แสนคน) ส่วนแม่ฮ่องสอนมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวน้อยที่สุดในภาคเหนือ (1.93 แสนคน) (ดูกราฟ 1)

- นักท่องเที่ยวไทย ที่มาท่องเที่ยวทางภาคเหนือจำนวน 8.3 แสนคน ลดลงจากปีก่อน ร้อยละ 8.6 ในจำนวนนี้พบว่านักท่องเที่ยวที่มาพักค้างคืนลดลงร้อยละ 17.75 ขณะที่นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวแบบไม่ค้างคืนมีจำนวนเพิ่มขึ้นร้อยละ 46

- นักท่องเที่ยวไทย ที่มาท่องเที่ยวทางภาคเหนือมากที่สุด 3 อันดับแรกคือ เชียงใหม่ (2 ล้านคน) พิษณุโลก (1.5 ล้านคน) และเชียงราย (7.4 แสนคน) อัตราการขยายตัวของนักท่องเที่ยวไทยในแหล่งท่องเที่ยวเชียงใหม่ลดลงอย่างต่อเนื่องเมื่อเทียบกับปีที่ 2542-2541 ขณะที่การขยายตัวของนักท่องเที่ยวไทยในจังหวัดอื่นๆ ทางภาคเหนือเพิ่มมากกว่าปีก่อน และที่เชียงรายและแม่ฮ่องสอนมีการขยายตัวมากกว่าปีก่อน ร้อยละ 7

- นักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาเที่ยวทางภาคเหนือมีจำนวน 2,906,007 คน ในจำนวนนี้มาเที่ยวเชียงใหม่จำนวน 1,360,007 คน เชียงราย 377,948 คน และมาเที่ยวแม่ฮ่องสอน 111,025 คน

- นักท่องเที่ยวต่างชาติ ที่เข้ามาเที่ยวทางภาคเหนือมีจำนวน 2,906,007 คน มีอัตราการขยายตัวเพิ่มสูงถึงร้อยละ 9.8 โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไม่ค้างคืน (นักทัศนาจร) มีอัตราการ

ขยายตัวสูงอย่างเด่นชัดถึงร้อยละ 35.6 สูงกว่าการขยายตัวของนักท่องเที่ยวไทย(พักค้างคืน)ที่มาเที่ยวทางภาคเหนือ

- นักท่องเที่ยวต่างชาติเริ่มเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวใหม่ทางภาคเหนือมากขึ้น เพชรบูรณ์และกำแพงเพชร มีการขยายตัวของนักท่องเที่ยวต่างชาติอย่างเด่นชัด ถึงร้อยละ71 และร้อยละ79.8 เมื่อเปรียบเทียบกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาเที่ยวเชียงใหม่ เชียงราย และแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีการขยายตัวเพิ่มเพียงร้อยละ15 ร้อยละ11 และร้อยละ9 เท่านั้น

- นักท่องเที่ยวญี่ปุ่นที่เดินทางมาเที่ยวทางภาคเหนือประมาณ ร้อยละ10 ของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวเมืองไทย นักท่องเที่ยวญี่ปุ่นส่วนใหญ่ที่มาเที่ยวทางภาคเหนือเป็นกลุ่มพักอาศัยอยู่ที่เชียงใหม่ และกรุงเทพฯ รองลงมา เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุคู่สามีภรรยา โดยมากมักเดินทางมาเป็นกรุ๊ปทัวร์จากญี่ปุ่น

- กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มาทางภาคเหนือสนใจที่จะมาเที่ยวชมสถานที่ทางประวัติศาสตร์งานศิลปหัตถกรรม ซึ่งจะเดินทางมาเที่ยวเชียงใหม่เป็นเป้าหมายหลัก มีเพียงส่วนน้อยที่เดินทางไปเชียงราย และแม่ฮ่องสอน

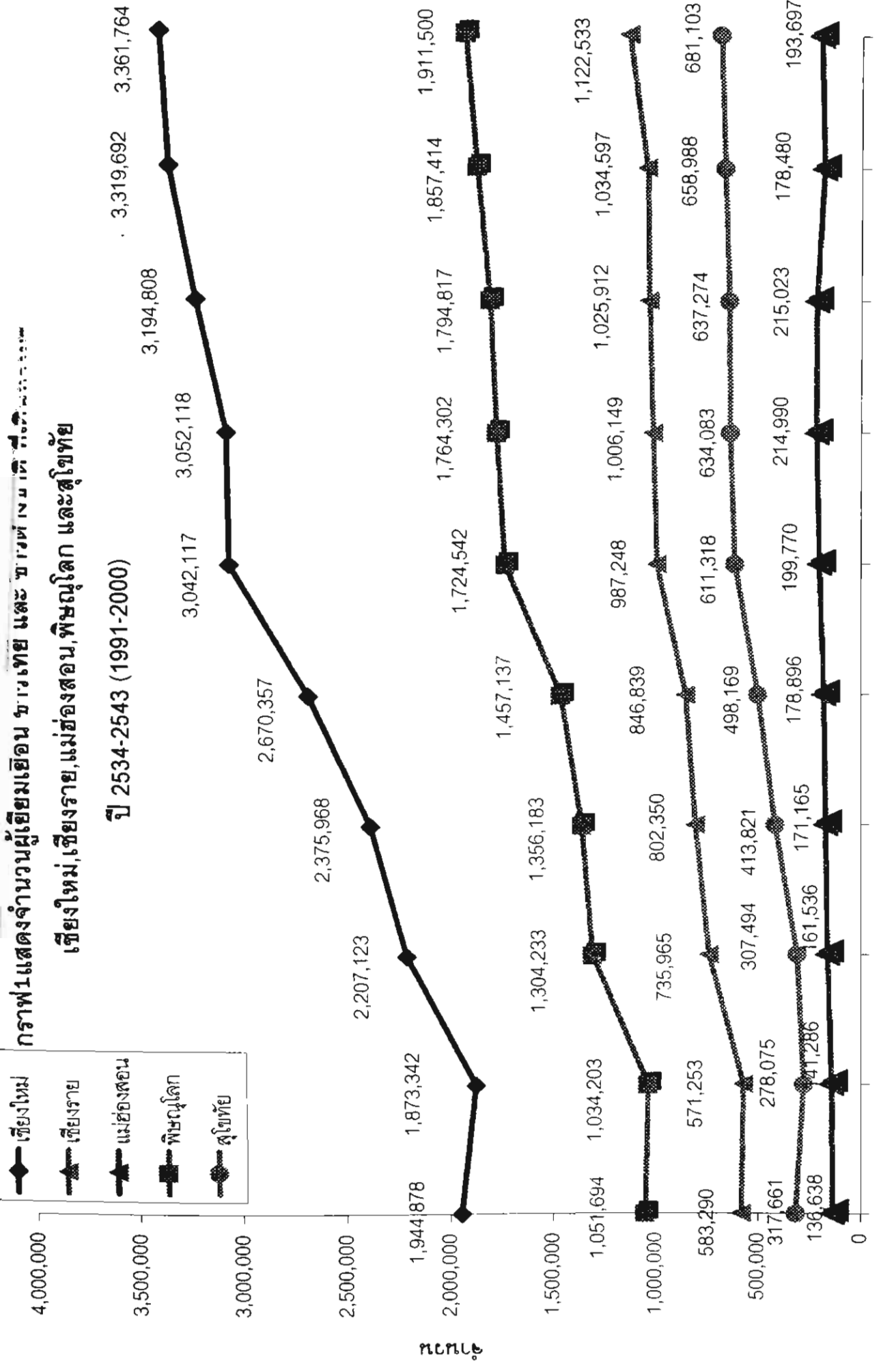
- นักท่องเที่ยวญี่ปุ่นช่วงอายุ 20 -30 ปี บางส่วนนิยมมาเที่ยวแม่ฮ่องสอน กับสามเหลี่ยมทองคำ เชียงราย ระยะเวลาหลังนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีแนวโน้มมาเที่ยวเชียงรายและแม่ฮ่องสอนเพิ่มขึ้น

กราฟแสดงจำนวนผู้เยี่ยมชมออนไลน์ ชาวไทย และ ชาวต่างชาติ ที่เข้าชมเว็บไซต์

เสียงใหม่, เสียงราย, แม่ฮ่องสอน, พิษณุโลก และสุโขทัย

ปี 2534-2543 (1991-2000)

ปี 2534 (1991) ปี 2535 (1992) ปี 2536 (1993) ปี 2537 (1994) ปี 2538 (1995) ปี 2539 (1996) ปี 2540 (1997) ปี 2541 (1998) ปี 2542 (1999) ปี 2543 (2000)

หมายเหตุ : ผู้เยี่ยมชม หมายถึงนักท่องเที่ยวที่พักค้างคืน และ นักท่องเที่ยวที่ไม่พักค้างคืน

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

(2) ภาพรวมของนักท่องเที่ยวไทยและต่างชาติที่มาเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี2543

● นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาแม่ฮ่องสอน 193,697คน เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติร้อยละ 57 และนักท่องเที่ยวไทยร้อยละ 43 แม่ฮ่องสอนจัดอยู่ใน 5 อันดับแรกของแหล่งท่องเที่ยวทางภาคเหนือ ที่มีนักท่องเที่ยวต่างชาติมาเที่ยวมากที่สุด รองจากเชียงใหม่ เชียงราย พิชณุโลก และสุโขทัย

● นักท่องเที่ยวไทยที่ไม่พักค้างคืน(นักท่องเที่ยว) ที่เดินทางมาแม่ฮ่องสอนจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2540 ขณะที่นักท่องเที่ยวต่างชาติที่ไม่พักค้างคืนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ดูกราฟ 2)

● นักท่องเที่ยวไทยที่พักค้างคืนที่เดินทางมาจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีจำนวนลดลงตั้งแต่ปี 2540 แต่ในปี2543 มีนักท่องเที่ยวไทยเพิ่มขึ้นร้อยละ 7 ขณะที่นักท่องเที่ยวต่างชาติที่พักค้างคืน เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.5 (ดูกราฟ 3)

● รายได้จากกิจกรรมท่องเที่ยวของแม่ฮ่องสอน 780.53 ล้านบาท ลดลงกว่าปีก่อนร้อยละ3.5 เป็นการลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ นอกจากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวไทยจะไม่เพิ่มขึ้นแล้ว ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาเที่ยวกลับลดลงร้อยละ 5 (ดูกราฟ 4)

● นักท่องเที่ยวใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้าของที่ระลึกลดลง ส่วนค่าใช้จ่ายด้านที่พัก อาหารและเครื่องดื่มไม่เปลี่ยนแปลง แนวโน้มของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่นิยมเที่ยวราคาถูกใช้จ่ายเงินน้อยลงจะมีจำนวนเพิ่มขึ้น ส่งผลให้บริษัทนำเที่ยวและธุรกิจบริการด้านต่างๆ ต้องปรับราคาให้ถูกลงอย่างมาก

● รายได้จากกิจกรรมท่องเที่ยว กระจายไปยังธุรกิจต่างๆ ตามสัดส่วนดังนี้ คือ ค่าที่พัก ร้อยละ 25 ค่าอาหารและเครื่องดื่ม ร้อยละ 14 ค่าบริการเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัด ร้อยละ 20 ค่าซื้อสินค้าและของที่ระลึก ร้อยละ16 ค่าใช้จ่ายเพื่อความบันเทิง ร้อยละ 15 ค่าใช้จ่ายอื่นๆ อีกร้อยละ 9

● นักท่องเที่ยวเดินทางมาเป็นกรุ๊ปทัวร์ใหญ่ ร้อยละ 60 เลือกโปรแกรมทัวร์ 2วัน 1คืน ส่วนอีก ร้อยละ 40 เลือกโปรแกรมทัวร์ 3 วัน 2 คืน สถานที่เที่ยวและ กิจกรรมท่องเที่ยวที่บรรจุไว้ในโปรแกรมเที่ยวหลักของแม่ฮ่องสอน ประกอบด้วย “หมู่บ้านกะเหรี่ยงคอยาว และหมู่บ้านชาวเขา ถ้ำปลา น้ำพุร้อน น้ำตก ถ้ำลอด ชีซ่าง แองแพ”

● นักท่องเที่ยวที่จัดการเที่ยวเองส่วนใหญ่ จะมาซื้อทัวร์ป่าเมื่อมาถึงแม่ฮ่องสอน และมักเลือกโปรแกรมพักตั้งแต่ 2คืน ถึง4 คืน

● ระยะเวลาพักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวไทยและต่างชาติที่พักในแม่ฮ่องสอนมีแนวโน้มลดลง ตั้งแต่ปี 2540 โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวไทย ระยะเวลาพักลดลงอย่างเด่นชัด ขณะที่นักท่องเที่ยวต่างชาติยังคงมีวันพักเฉลี่ย 2.5 วัน (ดูกราฟ 5)

● **กลุ่มนักท่องเที่ยวไทย** เดินทางมาเที่ยวแม่ฮ่องสอนมากที่สุด คือ กลุ่มผู้ที่มีภูมิลำเนาในภาคเหนือร้อยละ 30 รองลงมาคือกลุ่มผู้ที่มีภูมิลำเนาในกรุงเทพมหานคร และภาคกลาง มีสัดส่วนใกล้เคียงกันประมาณร้อยละ 15

● นักท่องเที่ยวไทยจะพักอยู่ที่แม่ฮ่องสอนเฉลี่ยประมาณ 2.19 วัน มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,744 บาท/คน/วัน (ดูกราฟ 4)

● นักท่องเที่ยวไทยส่วนใหญ่ เป็นนักศึกษาอายุ 15 – 24 ปี รองลงมาเป็นวัยทำงานอายุ 25 – 34 ปี และอายุ 35 – 44 ปี นิยมเลือกเดินทางโดยรถยนต์และรถเช่ามากที่สุด รองลงมาคือเลือกเดินทางโดยเครื่องบิน และรถประจำทาง

● **นักท่องเที่ยวต่างชาติ** ที่มาเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอนมากที่สุด 5 ประเทศแรก คือ ฝรั่งเศส อเมริกา สหราชอาณาจักร เนเธอร์แลนด์ ญี่ปุ่น เข้าพักเฉลี่ยประมาณ 2.57 วัน ค่าใช้จ่ายนักท่องเที่ยวต่างชาติที่พักค้างเฉลี่ย 1,718 บาท/คน/วัน ใช้น้อยกว่านักท่องเที่ยวไทย (1,790/คน/วัน) ในขณะที่ค่าใช้จ่ายนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ไม่พักค้าง สูงกว่าค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวไทย ที่ไม่พักค้าง

● นักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มอายุ 25- 34 รองลงมาเป็นกลุ่มอายุ 35 -44 ปี และกลุ่มอายุ 15 – 24 ปีตามลำดับ การเดินทางมาแม่ฮ่องสอนมักเลือกเดินทางโดยเครื่องบินมากที่สุด รองลงมาคือรถประจำทาง และรถยนต์/รถเช่า ตามลำดับ

● นักท่องเที่ยวต่างชาติ ที่เข้ามาเที่ยวพักค้างในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่วนใหญ่เป็นชาวยุโรป ขณะที่ในบรรดานักท่องเที่ยวจากเอเชียที่มาเที่ยว เป็นคนญี่ปุ่นมากที่สุด

● นักท่องเที่ยวต่างชาติมักจะมีควมสนใจในโปรแกรมทัวร์ที่หลากหลาย แต่นักท่องเที่ยวญี่ปุ่นจะมาเพื่อดูกะเหรี่ยงคอยาวเป็นหลัก ส่วนแหล่งท่องเที่ยวอื่น จะเลือกซื้อโปรแกรมเที่ยวตามความเหมาะสมของระยะเวลาเที่ยวในแม่ฮ่องสอน

● **นักท่องเที่ยวยุโรป** ที่มาเที่ยวแม่ฮ่องสอนมีสัดส่วนร้อยละ 55 ของจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาเที่ยวแม่ฮ่องสอน ชาติที่เดินทางมาเที่ยวมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ ฝรั่งเศส สหราชอาณาจักร เนเธอร์แลนด์ เบลเยียมและอิตาลี

● **นักท่องเที่ยวยุโรป** ที่มาเที่ยวแม่ฮ่องสอน สัดส่วนเพียงร้อยละ 15 ของจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาเที่ยวแม่ฮ่องสอน ชาติที่เดินทางมาเที่ยวแบบพักค้างมากที่สุด คือ ญี่ปุ่น (8,784 คน) คิดเป็นร้อยละ 64 ของกลุ่มนักท่องเที่ยวจากเอเชีย

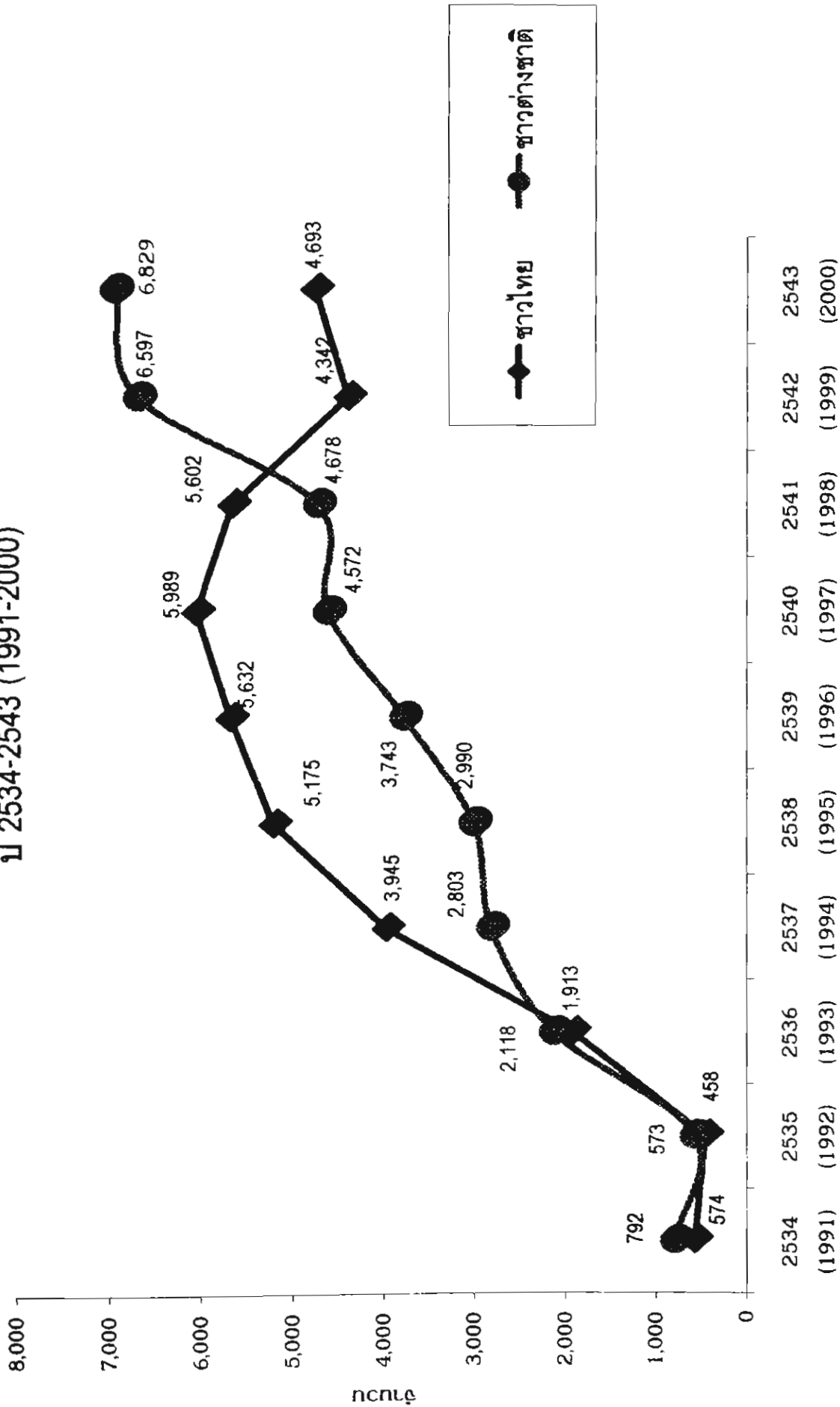
- นักท่องเที่ยวญี่ปุ่นมาเที่ยวแบบพักค้างในแม่ฮ่องสอนเพิ่มขึ้นกว่าปีก่อนเพียงเล็กน้อย ขณะที่นักท่องเที่ยวจากไต้หวันและจีนเพิ่มขึ้นอย่างเด่นชัดคือร้อยละ 256 และร้อยละ 90 แต่นักท่องเที่ยวจากสิงคโปร์ มาเลเซียลดลงร้อยละ 70 ส่วนนักท่องเที่ยวจากฮ่องกงลดลงถึงร้อยละ 80 หากพิจารณาโดยภาพรวม พบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวเอเชียที่มาเที่ยวแบบพักค้างไม่เปลี่ยนแปลง เนื่องจากมีการทดแทนส่วนแบ่งตลาด

- นักท่องเที่ยวญี่ปุ่นที่เดินทางเข้ามาเที่ยวแม่ฮ่องสอนขยายตัวจากปีก่อนเล็กน้อย หากเปรียบเทียบกับจำนวนนักท่องเที่ยวญี่ปุ่นที่มาเที่ยวแม่ฮ่องสอนปี 2542 และ 2541 พบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวลดลงถึง ร้อยละ 24 และร้อยละ 21

นักท่องเที่ยวญี่ปุ่นที่มาเที่ยวร้อยละ 38 นิยมพักโรงแรมที่มีราคาประมาณ 1,500-2,000 บาท รองลงมาพักเกสเฮ้าส์ ร้อยละ 23 ช่วงเวลาที่คนญี่ปุ่นมาเที่ยวแม่ฮ่องสอนมากที่สุด คือ มีนาคม ซึ่งเป็นช่วงปิดภาคเรียน รองลงมาคือ ธันวาคม ซึ่งตรงกับช่วงหยุดปีใหม่ ส่วนมกราคม และกันยายน มาเที่ยวแม่ฮ่องสอนน้อยมาก

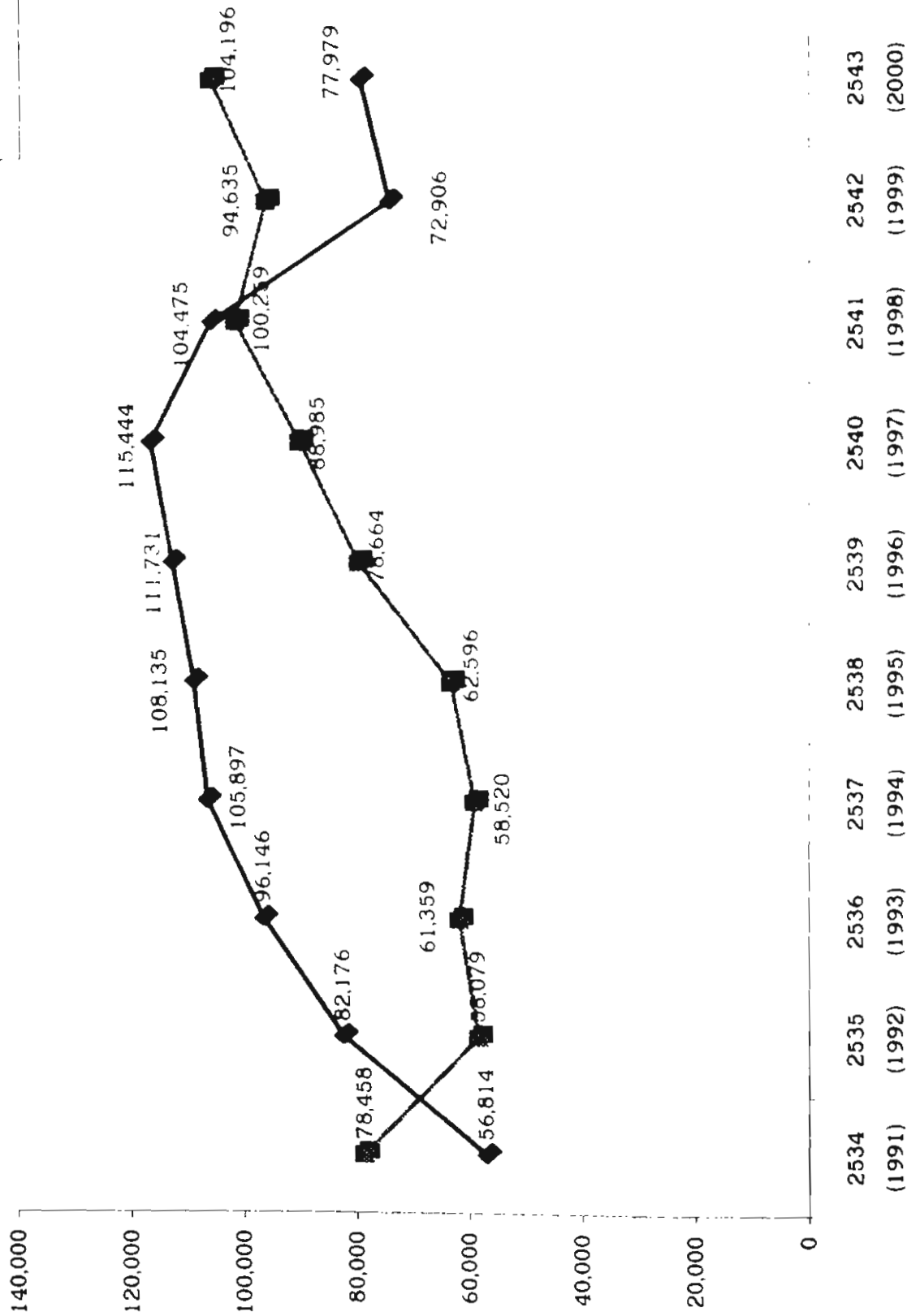
กราฟ 2 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าพักค้างคืนของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ปี 2534-2543 (1991-2000)

กราฟ แสดงจำนวนนักท่องเที่ยว ที่พักค้างคืนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน
 ปี 2534-2543 (1991-2000)

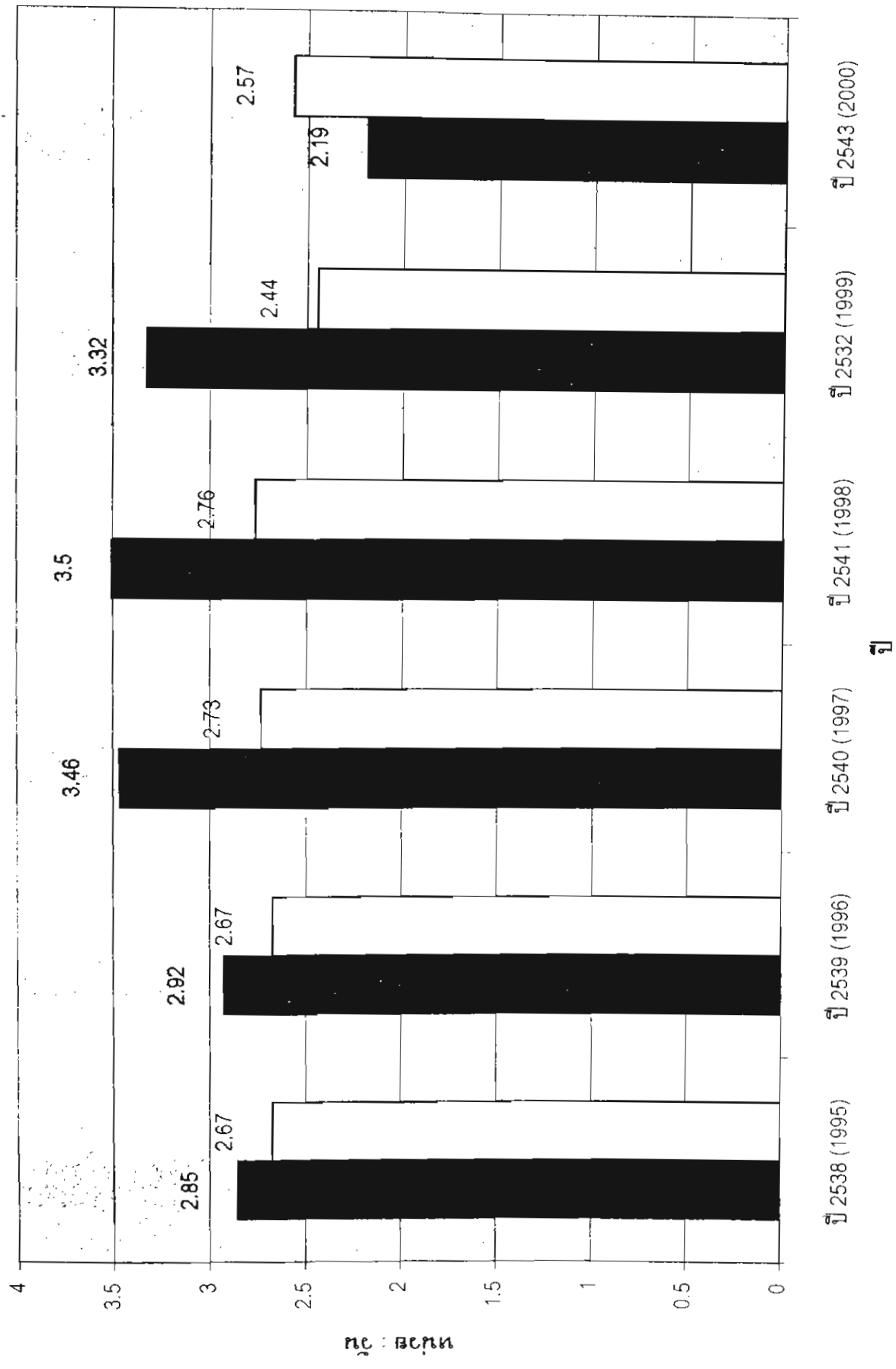
◆ ชาวไทย
 ■ นักท่องเที่ยวต่างชาติ

ที่มา : ภาาท่องเที่ยวแม่ฮ่องสอน

ต่างประเทศ

ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี 2538-2543 (1995-2000)

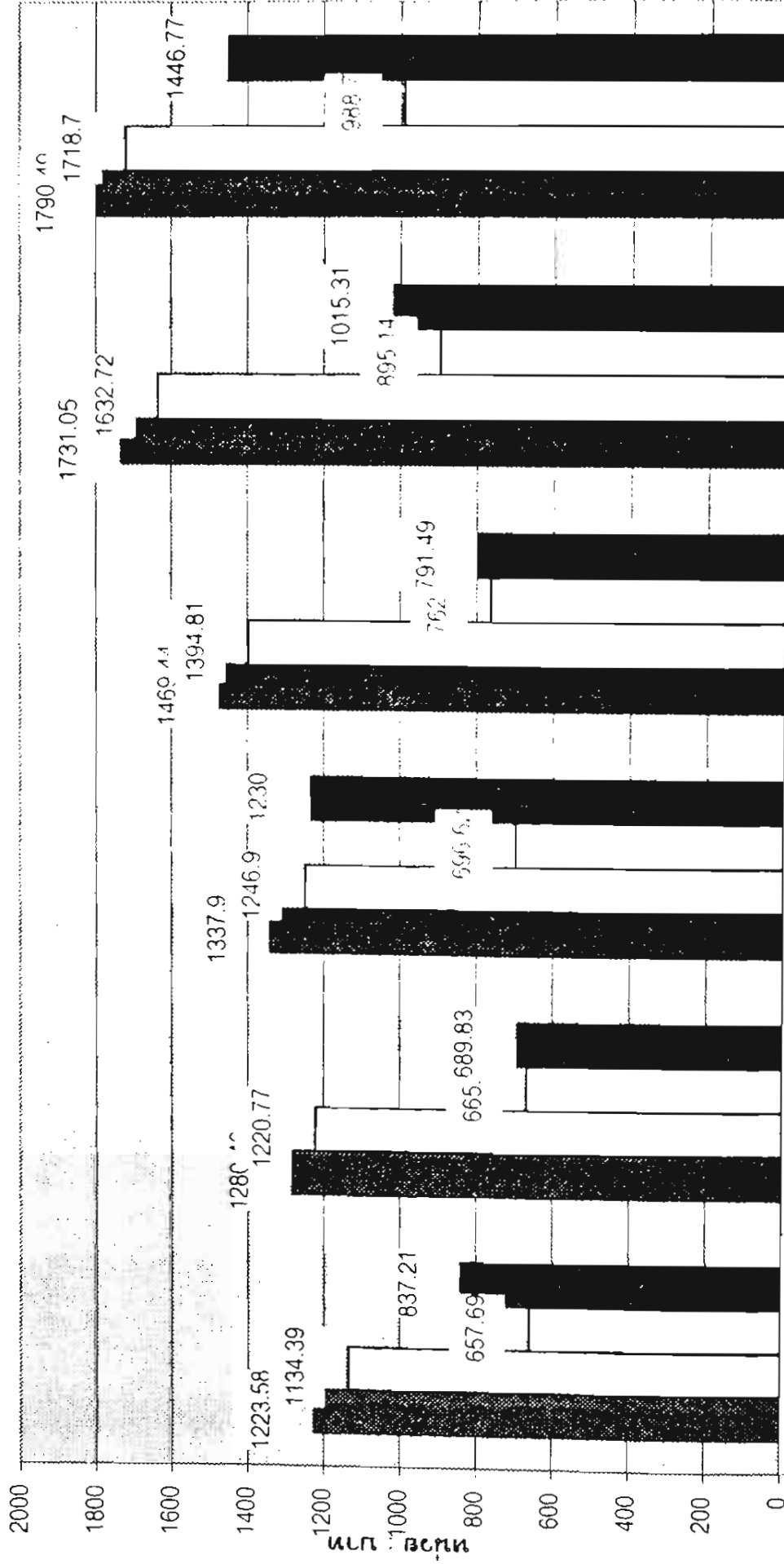

ข้อมูล: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

กราฟแสดงค่าใช้จ่ายของผู้เยี่ยมเยือนชาวไทย และชาวต่างชาติ

ที่เข้าพักในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี 2538-2542 (1995-2000)

- นักท่องเที่ยวชาวไทย
- นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ
- นักทัศนาจรชาวไทย
- นักทัศนาจรชาวต่างประเทศ

ปี 2538 (1995)   ปี 2539 (1996)   ปี 2540 (1997)   ปี 2541 (1998)   ปี 2542 (1999)   ปี 2543 (2000)

(3) ผลการสำรวจกลุ่มนักท่องเที่ยวญี่ปุ่นที่เดินทางมาแม่ฮ่องสอนปี พบว่า

- นักท่องเที่ยวญี่ปุ่นที่มาท่องเที่ยวแม่ฮ่องสอนเป็นครั้งแรกมีสัดส่วนร้อยละ 89 (กราฟ6) มาโดยซื้อโปรแกรมทัวร์ของแม่ฮ่องสอนเมื่อถึงเมืองไทย ร้อยละ 95 (กราฟ 7) เนื่องจากโปรแกรมทัวร์ของแม่ฮ่องสอนที่ประชาสัมพันธ์ในแผ่นพับ(โบรชัวร์) ของบริษัทนำเที่ยวในญี่ปุ่น มีราคาแพง

- กลุ่มนักท่องเที่ยวที่จัดการท่องเที่ยวเอง ประมาณร้อยละ 50 มีระยะเวลาพักเฉลี่ย 3วัน 2คืน ขณะที่นักท่องเที่ยวที่ให้บริการทัวร์จัดการท่องเที่ยวให้ มีระยะเวลาพักเฉลี่ย 2 วัน 1 คืน(ดูกราฟ 8)

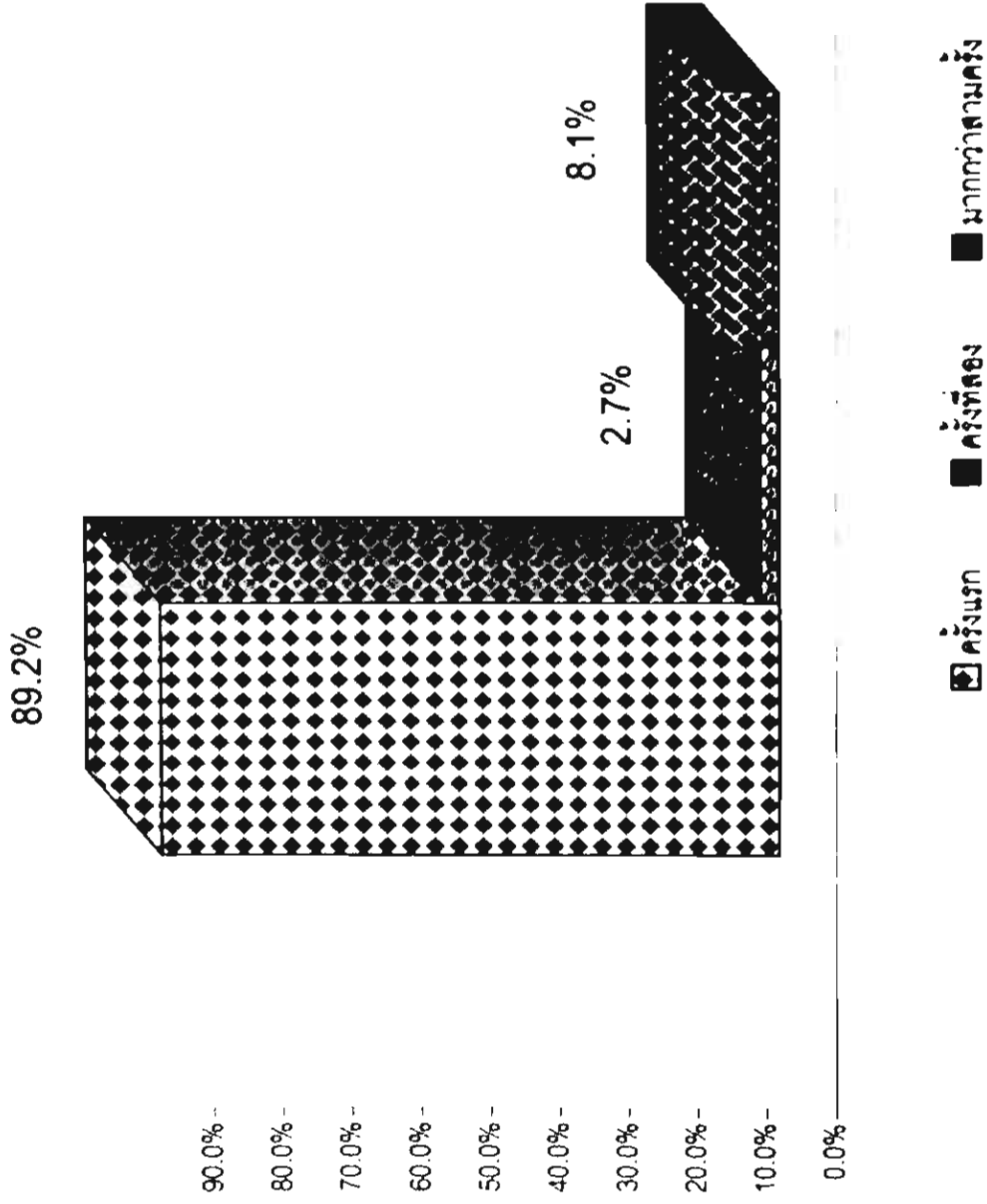
- นักท่องเที่ยวญี่ปุ่นรู้จักแม่ฮ่องสอนก่อนเดินทางมาเมืองไทย ว่ามีหมู่บ้านกะเหรี่ยงคอยาว (ร้อยละ 87) มีวิถีชีวิตชาวเขาหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ (ร้อยละ57) มีวัดศิลปะพม่า (ร้อยละ49) มีกิจกรรมทัวร์ป่าท่ามกลางธรรมชาติ (trekking) (ร้อยละ 46) และมีบ้านเรือนรูปทรงสถาปัตยกรรมไทยใหญ่ (ร้อยละ24) ตามลำดับ เป็นที่น่าสังเกตว่ามีนักท่องเที่ยวเพียงส่วนน้อยที่รู้ว่าแม่ฮ่องสอนมีทุ่งดอกบัวตอง สถาปัตยกรรมบ้านเรือนรูปทรงสถาปัตยกรรมไทยใหญ่ หรือมีถ้ำจำนวนมากกว่า 1000 ถ้ำ (กราฟ 9)

- วัตถุประสงค์ของนักท่องเที่ยวญี่ปุ่นที่มาท่องเที่ยวแม่ฮ่องสอนในครั้งนี้ คือ เพื่อมาชมวิถีชีวิตของกะเหรี่ยงคอยาว (ร้อยละ54) ชมวิถีชีวิตของชาวเขากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ (ร้อยละ14) ชมทุ่งบัวตอง (ร้อยละ5.4) โฮมสเตย์บ้านชาวเขา (ร้อยละ5) เป็นที่น่าสังเกตว่า มีนักท่องเที่ยวจำนวนน้อยมากที่มาเพื่อชมวัดศิลปะพม่า ชมบ้านเรือนรูปทรงสถาปัตยกรรมไทยใหญ่ หรือเที่ยวทัวร์ป่า (trekking) (ดูกราฟ 10)

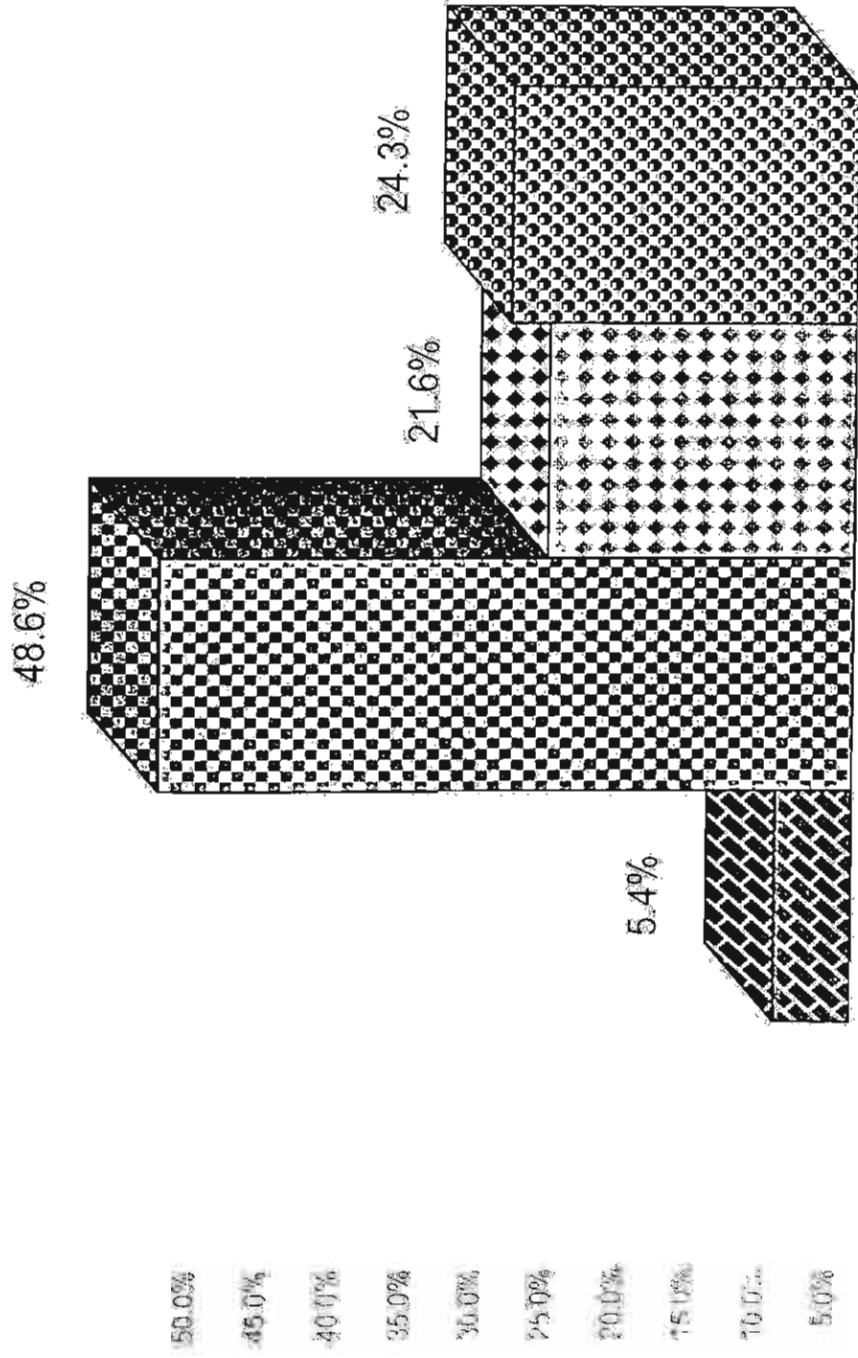
- กิจกรรมท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวญี่ปุ่นเข้าร่วมในการเดินทางมาครั้งนี้ คือ ชมวิถีชีวิตของกะเหรี่ยงคอยาว (ร้อยละ87)เที่ยวชมบ้านเรือนรูปทรงสถาปัตยกรรมไทยใหญ่ (ร้อยละ54) เที่ยวชมวัดศิลปะพม่า (ร้อยละ49) เที่ยวหมู่บ้านชาวเขา (ร้อยละ27) เที่ยวถ้ำ (ร้อยละ24) เป็นที่น่าสังเกตว่าหลังจากที่นักท่องเที่ยวมาถึงที่แม่ฮ่องสอนแล้ว ได้เข้าร่วมกิจกรรมเที่ยวมากกว่าที่ตั้งใจไว้ในตอนแรก (ดูกราฟ 11)

- กิจกรรมท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวญี่ปุ่นที่มาแม่ฮ่องสอนต้องการเข้าร่วมในการมาท่องเที่ยวครั้งต่อไป มีหลายกิจกรรม ได้แก่ เที่ยวทัวร์ป่า (ร้อยละ32) โฮมสเตย์บ้านชาวเขา (ร้อยละ30) เที่ยวหมู่บ้านกะเหรี่ยงคอยาว และเที่ยวหมู่บ้านชาวเขากลุ่มชาติพันธุ์อื่นในสัดส่วนเท่ากัน (ร้อยละ 27) ส่วนกิจกรรมเที่ยวถ้ำและทุ่งดอกบัวตอง มีสัดส่วนเท่ากันคือร้อยละ 22 (ดูกราฟ12) เห็นได้ว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่สนใจกิจกรรมที่ได้สัมผัสวิถีชีวิตของชาวเขากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เดินป่าสัมผัสธรรมชาติเป็นที่น่าสนใจว่านักท่องเที่ยวยังมีความสนใจจะไปเที่ยวหมู่บ้านกะเหรี่ยงคอยาวอีก (กราฟ13)

กราฟ 6 จำนวนครั้งที่นักท่องเที่ยวญี่ปุ่นเดินทางมาแม่ฮ่องสอน

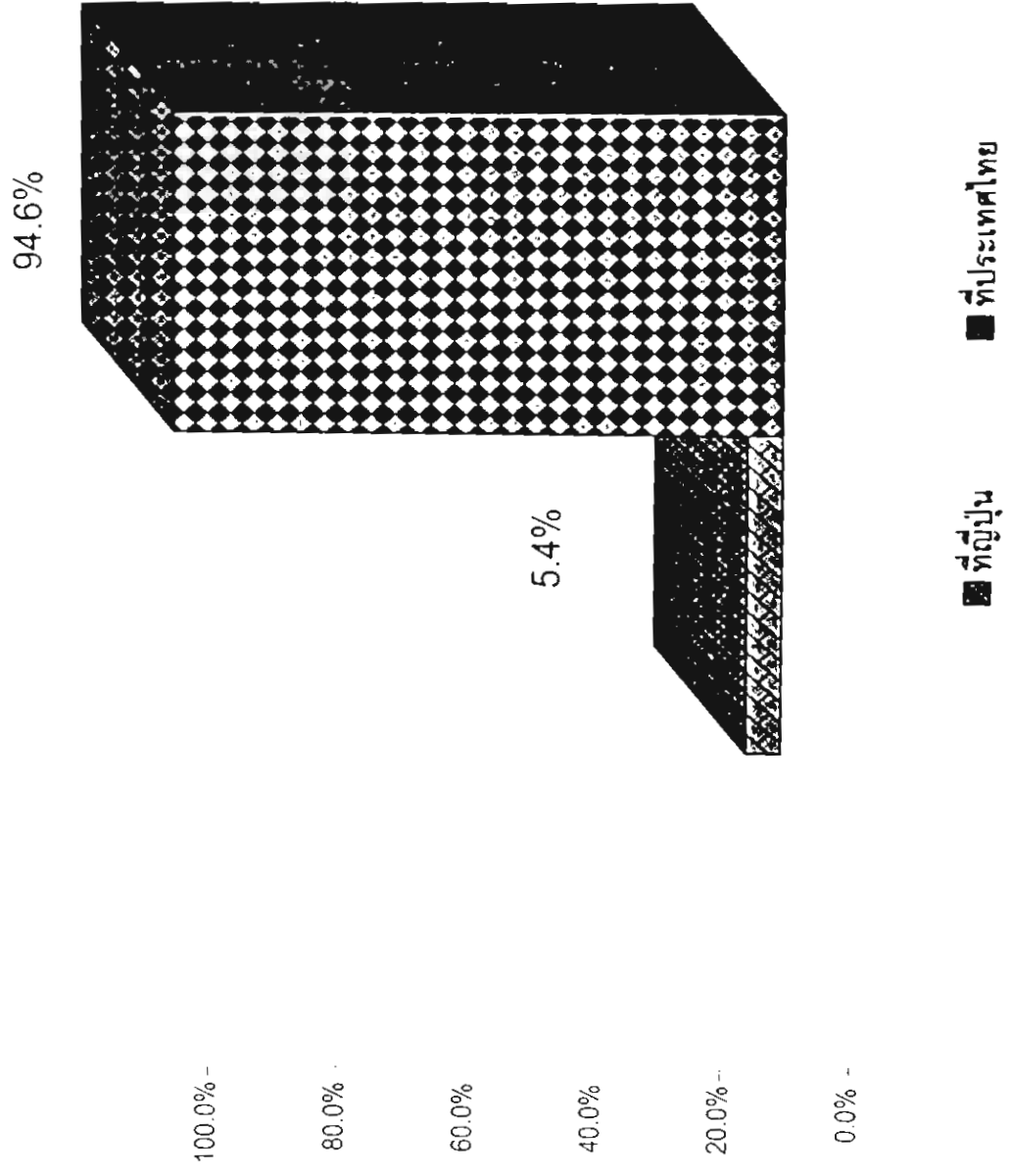
กราฟ 7 จำนวนวันพักของนักท่องเที่ยวญี่ปุ่นที่เดินทางมาแม่ฮ่องสอน

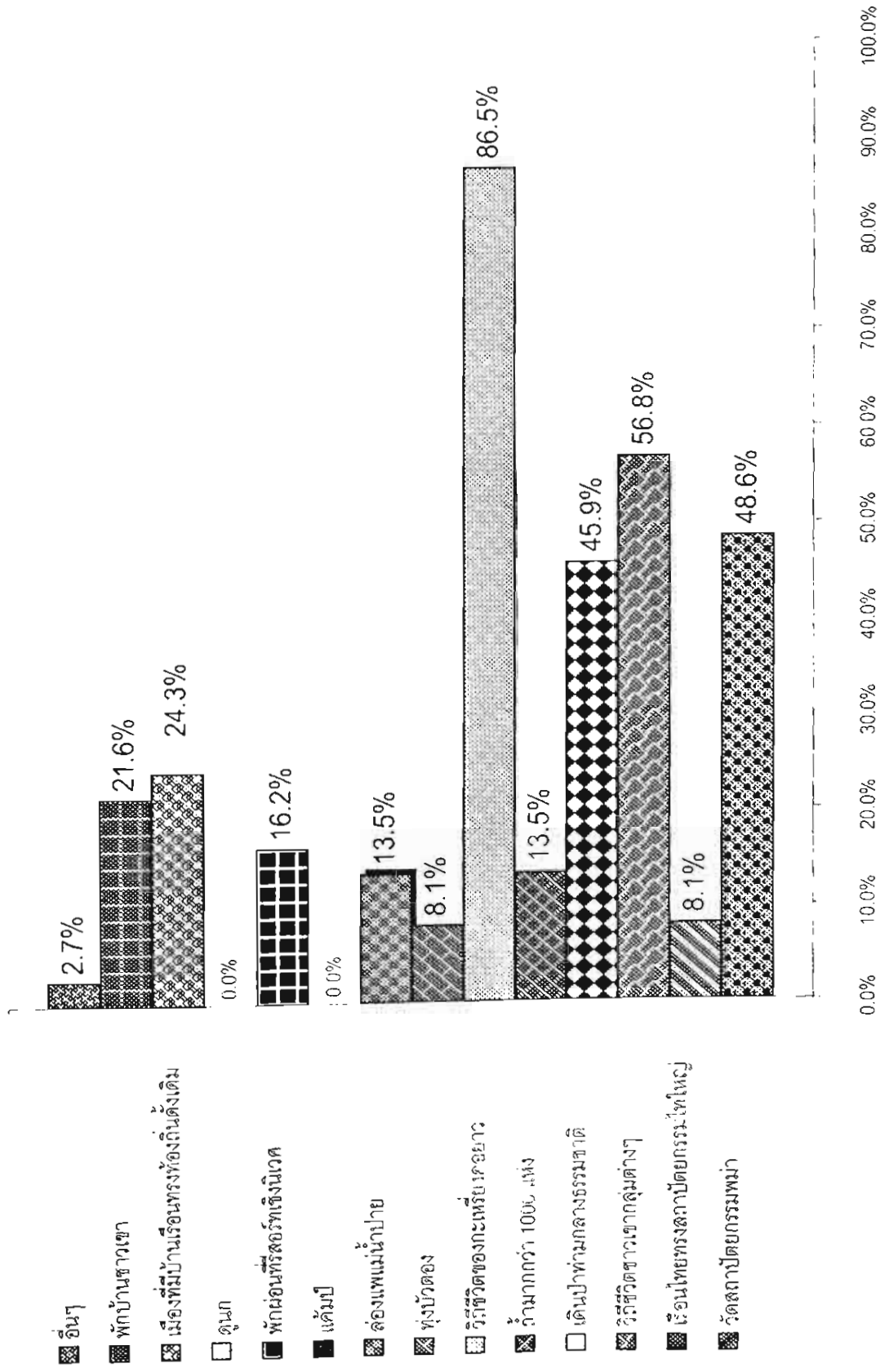
1 วัน
  2 วัน
  3 วัน
  4 วัน
  5 วัน

0.0%

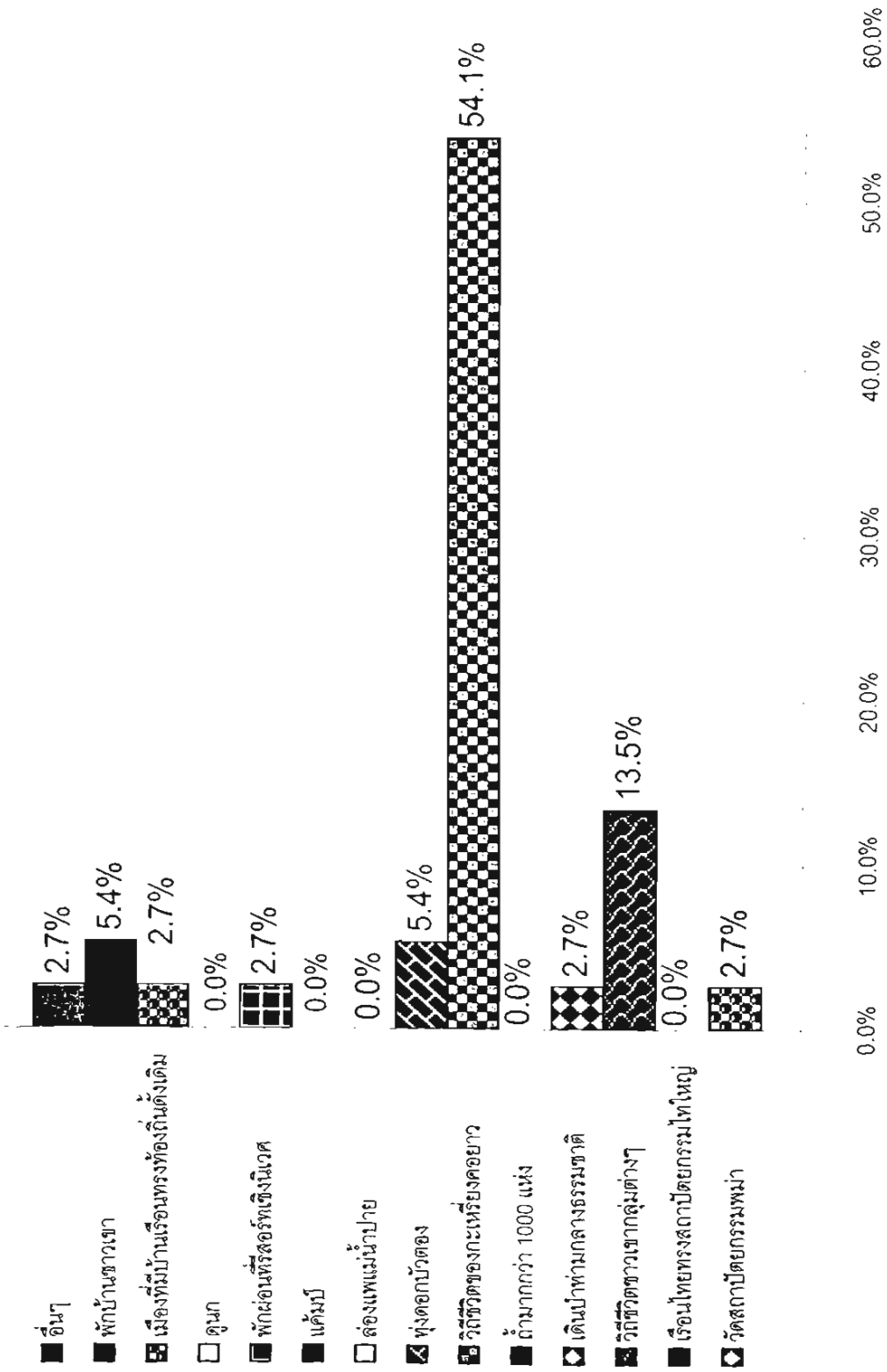
กราฟ 8 สถานที่ที่นักท่องเที่ยวญี่ปุ่นซื้อโปรแกรมทัวร์มาเที่ยวแม่ฮ่องสอน

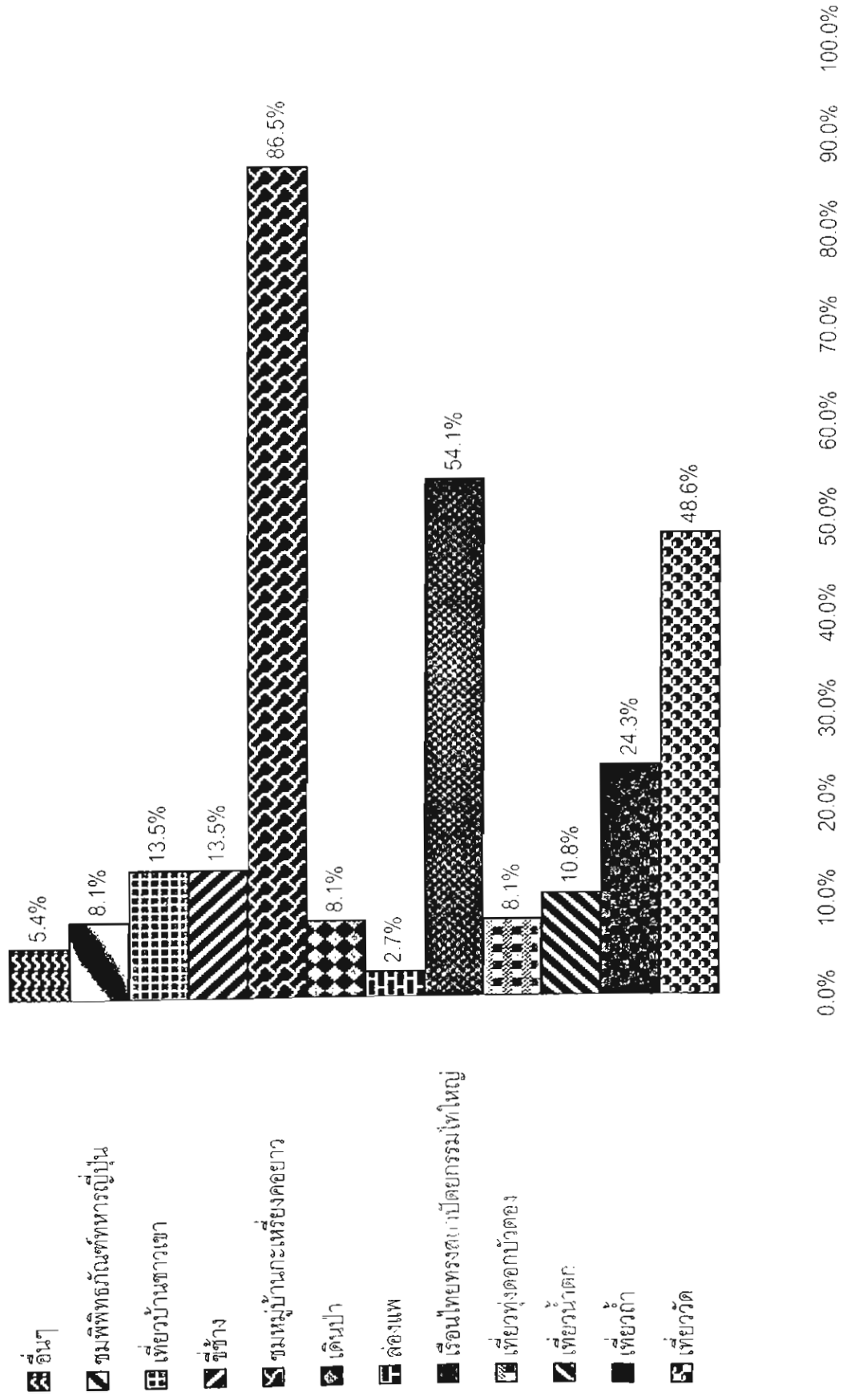
กราฟ 9 สิ่งที่น่าสนใจที่เยาวชนผู้เป็นรู้จักจังหวัดแม่ฮ่องสอน(ก่อนเดินทางมาถึง)

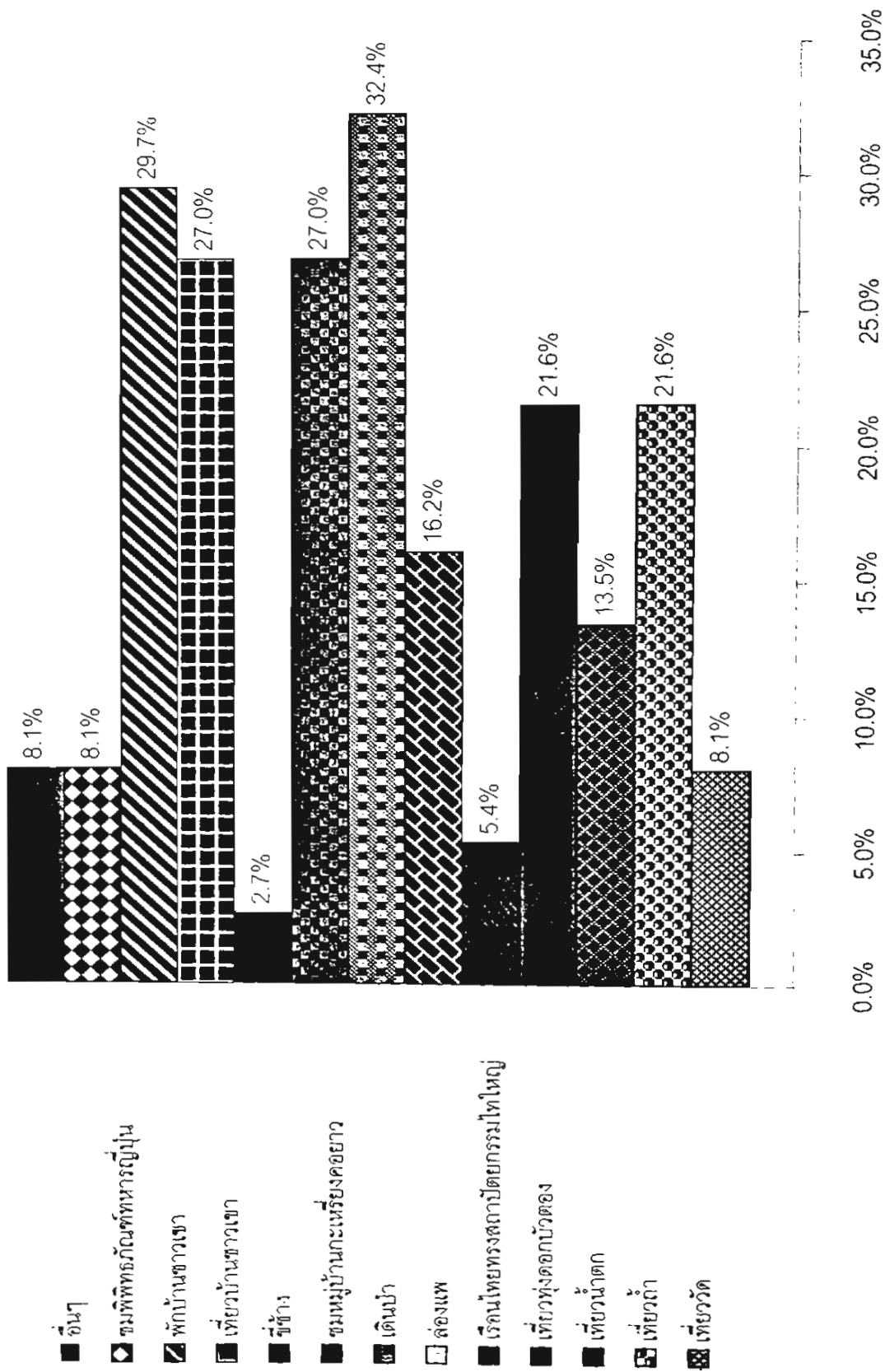
กราฟ 10 แสดงจุดประสงค์ในการเดินทางมาจังหวัดแม่ฮ่องสอนของนักท่องเที่ยวญี่ปุ่นในครั้งนี้

กราฟ 11 แสดงกิจกรรมท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวร่วมใจในการเดินทางมาแม่ฮ่องสอนในครั้งนี้

กราฟ 12 กิจกรรมท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสนใจเข้าร่วมหากมีโอกาสมาแม่ฮ่องสอนในครั้งต่อไป

(4) จากการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวของไทยทางภาคเหนือ ในแผนพับประชาสัมพันธ์ โปรแกรมทัวร์ ที่บริษัทนำเที่ยวในประเทศญี่ปุ่นทำขึ้น พบว่า

- เส้นทางท่องเที่ยวที่ประชาสัมพันธ์สำหรับนักท่องเที่ยวญี่ปุ่นแบ่งเส้นทางได้ดังนี้ (รูปที่ 1)
ญี่ปุ่น - กรุงเทพฯ - อโยธยา
ญี่ปุ่น - กรุงเทพฯ - สุโขทัย
ญี่ปุ่น - กรุงเทพฯ - อโยธยา - พิษณุโลก - สุโขทัย - ศรีสัชชนาลัย - ลำปาง - ลำพูน (รูปที่

2)

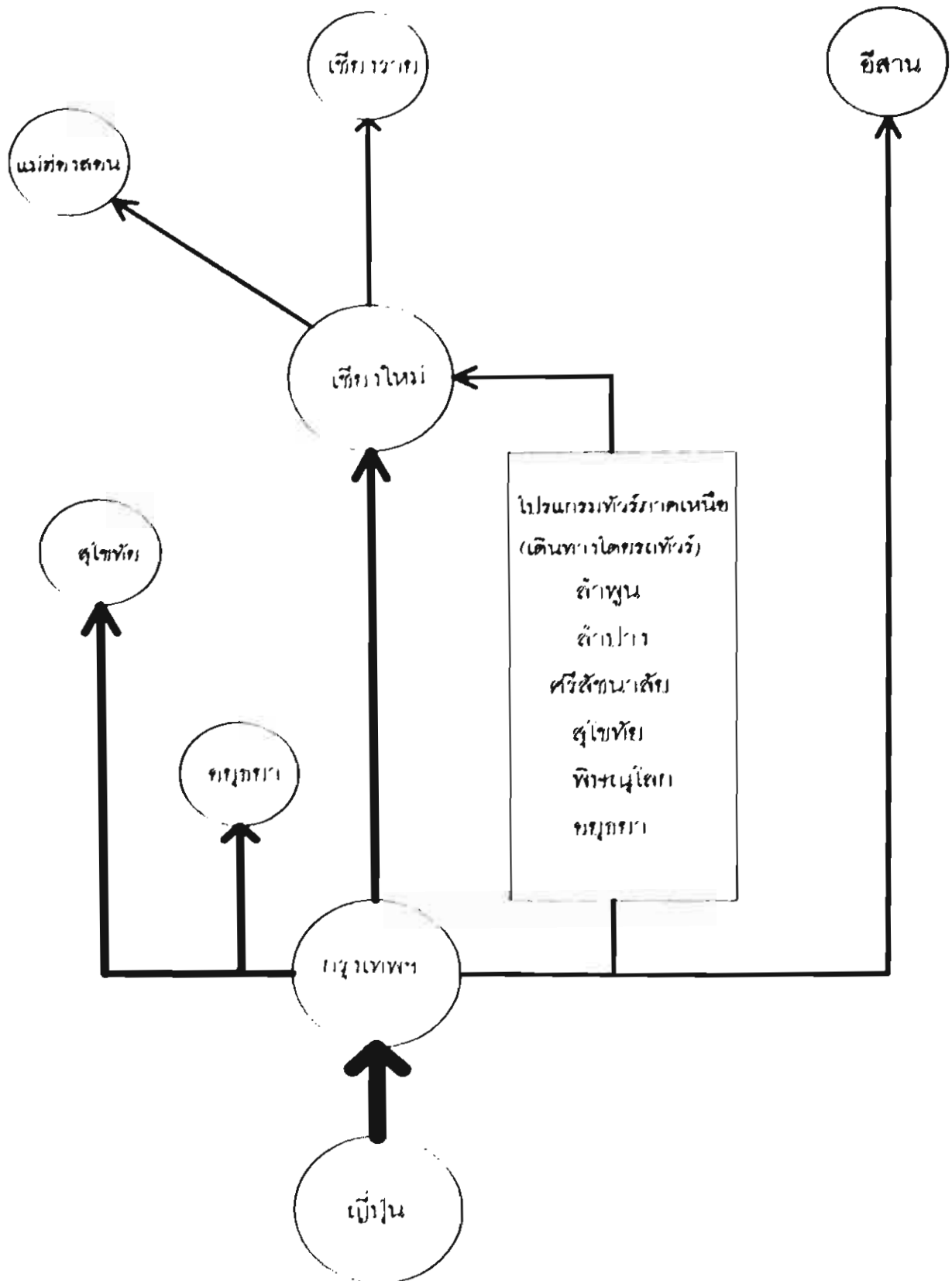
- ญี่ปุ่น - กรุงเทพฯ - เชียงใหม่ - เชียงราย
ญี่ปุ่น - กรุงเทพฯ - เชียงใหม่ - แม่ฮ่องสอน
ญี่ปุ่น - กรุงเทพฯ - ตะวันออกเฉียงเหนือ

● เชียงใหม่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักที่ได้รับการประชาสัมพันธ์ต่อเนื่อง มีกิจกรรมท่องเที่ยว ดังนี้ ไหว้พระธาตุดอยสุเทพ ชมวิถีชีวิตชาวเขาเผ่าม้ง เที่ยวดอยอินทนนท์จุดสูงสุดของประเทศ ชมการแสดงของช้าง ชี้อ่าง ล่องแพ เที่ยวฟาร์มกล้วยไม้ และฟาร์มผีเสื้อ ทานอาหารขันโตก ชมการแสดงรำของทางภาคเหนือ ชื้อของที่ไนท์บาร์ซาร์ ชื้อสินค้าหัตถกรรมที่บ่อสร้าง

● เชียงรายเป็นแหล่งท่องเที่ยว ที่มีประชาสัมพันธ์รองจากเชียงใหม่ จุดขายของแหล่งท่องเที่ยวที่เชียงรายคือ สามเหลี่ยมทองคำ พิพิธภัณฑิณี แม่สาย เมืองชายแดน ชมวิถีชีวิตชาวอาข่า ชมงานหัตถกรรมผ้าทอของชาวเขา

● แม่ฮ่องสอน แทบจะไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์ในแผนพับประชาสัมพันธ์สำหรับนักท่องเที่ยวญี่ปุ่น จากการสำรวจแผนพับประชาสัมพันธ์แม่ฮ่องสอน พบเพียงบริษัทเดียวที่ประชาสัมพันธ์แม่ฮ่องสอน (รูปที่ 3) จุดขาย คือ วิถีชีวิตกะเหรี่ยงคอยาว วัดสถาปัตยกรรมพม่า และกิจกรรมเดินป่า ชี้อ่าง นอกเหนือจากนี้ เป็นการประชาสัมพันธ์ในรูปของทัวร์เสริม (option tour) เน้นจุดขายที่หมู่บ้านกระเหรี่ยงคอยาว กับสถาปัตยกรรมพม่า เป็นโปรแกรมเที่ยว 1 วัน ซึ่งมีราคาแพง ทำให้ไม่ค่อยได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเป็นกรุ๊ปทัวร์

รูปที่ 1 แหล่งท่องเที่ยวไทยในโปรแกรมทัวร์สำหรับนักท่องเที่ยวญี่ปุ่น

รูปที่ 3 โปรแกรมเที่ยวเชิงรอยที่ประชาสัมพันธ์ในแผนผังสำหรับนักท่องเที่ยวญี่ปุ่น

国境と民族文化が交錯 ヨーロッパライアンクル地帯

国境の川で クルーズ観光

タイ、ミャンマー、ラオスの3カ国が国境を接する「黄金の三角地帯」。今ではホテルやショップが並び、高級リゾートとして賑わいをみせています。かつては、異業地帯の代名詞として世界中に知られていました。ルーツJTBでは、この回復の後、ヨーロッパライアンクル地帯で観光するコースをご用意いたしました。

ルートマップ

タイ北部山岳民族を訪ねて

山の文化が息づく山岳部には、独自の文化や生活様式が息づく。タイ北部の山岳部には、独自の文化や生活様式が息づく。タイ北部の山岳部には、独自の文化や生活様式が息づく。

2つのメリディアンに泊まります

＜ヨーロッパライアンクル＞
メリディアン・ムンバイ
＜エグレード＞

＜バンコク＞
ロイヤルメリディアン・バンコク
＜エグレード＞

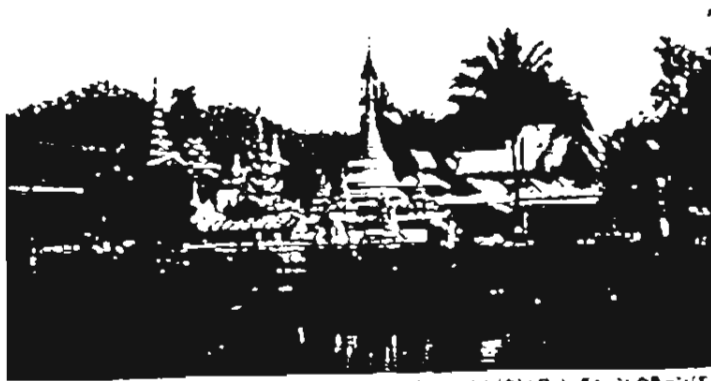
ヨーロッパライアンクルにゆかりのあるホテル、タイ式のレストランが並ぶ。
■フェリスホテル
■リッツカールトン

山岳部やタイ北部の山岳部には、独自の文化や生活様式が息づく。タイ北部の山岳部には、独自の文化や生活様式が息づく。
■フルーグプレート
12577-0123

รูปที่ 4 โปรแกรมเที่ยวแม่ฮ่องสอนที่ประชาสัมพันธ์ในแผ่นพับสำหรับนักท่องเที่ยวญี่ปุ่น

秘境を
訪ねる
コース!

- ◎安心と信頼の日本航空を利用。
- ◎ミャンマー国境のメーホンソンを訪問。
- ◎チェンマイ・バンコクの見所もしっかり観光。
- ◎タイならではの多彩な料理が満載。

ワット・チョーン・カム(左)とワット・チョーン・クラーン(右)

ミャンマー 首長族の人

あまり知られていない
秘境のメーホンソン。

山に位置する山と霧に包まれた街、メーホンソン。住民の約40%が現ミャンマー(ビルマ)から移住してきたシャン族だけに、タイをよりエキゾチックに感じさせてくれます。このコースの見所は、奥村な魅力にあふれる山岳民族との出会い、セビルマ文化が漂う名所の観光。タイの未知なる旅が満喫できます。

旅のハイライトは
象に乗っての
ネイチャーツアー。

タイ北部には21部族約50万人の少数民族が現住。このツアーの4日目は美しい民族衣装をまとった首長族のお出迎えから始まります。村を訪れると、自然と一体化した素朴な生活がうかがえ、感動もひとしお。その後は、山道をゆっくりと歩く象に揺られてジャングルトレッキングを、気分が楽になること間違いなしです。きっと忘れられないネイチャー体験が待っていることでしょう。

象ツアー

(5) นักท่องเที่ยวในกลุ่มเป้าหมายของแม่ฮ่องสอน

นักท่องเที่ยวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศจัดแบ่งกลุ่มตามฐานะทางเศรษฐกิจได้เป็นกลุ่มที่มีรายได้สูงมาก (เศรษฐี) รายได้สูง (กลุ่มเศรษฐีใหม่) รายได้ปานกลาง

กิจกรรมท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวไทย แบ่งลักษณะเฉพาะของกิจกรรม ได้ดังนี้

- เที่ยวเพื่อไปไหว้พระ
- เที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวทั่วไป (slight seeing)
- เที่ยวเพื่อพักผ่อนหลบอากาศร้อน ตามรีสอร์ท
- เที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อศึกษาธรรมชาติ
- เที่ยวเพื่อผจญภัย (soft adventure)
- เที่ยวกับครอบครัว
- เที่ยวเพื่อทัศนศึกษาของกลุ่มนักเรียน นักศึกษา

● กลุ่มนักท่องเที่ยวไทยที่อาจเป็นกลุ่มเป้าหมายของแม่ฮ่องสอน พิจารณาจาก

- ฐานะทางเศรษฐกิจ
- ภูมิลำเนาของนักท่องเที่ยว
- กิจกรรมท่องเที่ยว

● กลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติ

นักท่องเที่ยวยุโรปที่อาจเป็นกลุ่มเป้าหมายของแม่ฮ่องสอน แบ่งเป็น

● กลุ่มที่สนใจกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งแบ่งย่อยได้เป็น 2 ประเภท คือ

- กลุ่มเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีระบบนิเวศสมบูรณ์
- กลุ่มเที่ยวเพื่อหาประสบการณ์ตามหมู่บ้าน เช่น พักโฮมสเตย์

● กลุ่มที่เที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวทั่วไป มีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศเสริมเพียงบางส่วน เช่น

โปรแกรมเที่ยววัด - เที่ยวถ้ำ - เดินป่า (ขี่ช้าง ล่องแพ)

ปัจจุบัน เนื้อหากิจกรรมท่องเที่ยวทั่วไปกับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่จัดขึ้นในแม่ฮ่องสอน ตาม เกิดคำถามขึ้นในใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ภาพความคิดว่ากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ใน ลักษณะที่คาดหวัง ว่ากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรเน้นเรื่องการอนุรักษ์ และการจัดการทรัพยากรที่ชัดเจนกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

นักท่องเที่ยวญี่ปุ่นที่อาจจะเป็กลุ่มเป้าหมายของแม่ฮ่องสอน แบ่งเป็น

- กลุ่มที่มาเที่ยวทางภาคเหนือส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนญี่ปุ่นที่พักอาศัยอยู่ที่เชียงใหม่ และกรุงเทพฯ รongลงมา เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุคู่สามีภรรยา โดยมากมักเดินทางมาเป็นกรุ๊ปทัวร์
- กลุ่มนักท่องเที่ยวช่วงอายุ 20 -30 ปี บางส่วนนิยมมาเที่ยวแม่ฮ่องสอน กับสามเหลี่ยมทองคำ เชียงราย และในระยะหลังกลุ่มนี้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ขณะที่กลุ่มผู้สูงอายุที่มาทางภาคเหนือสนใจเที่ยวชมสถานที่ทางประวัติศาสตร์ งานศิลปหัตถกรรม จึงเดินทางมาเที่ยวเชียงใหม่เป็นเป้าหมายหลัก มีเพียงส่วนน้อยที่เดินทางไปเชียงราย และแม่ฮ่องสอน

บทที่ 5

ประเด็นเพื่อพิจารณาหาแนวทางการพัฒนา
การท่องเที่ยวอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน
และพื้นที่บริเวณใกล้เคียง

บทที่ 5 ประเด็นเพื่อพิจารณาหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน และพื้นที่บริเวณใกล้เคียง

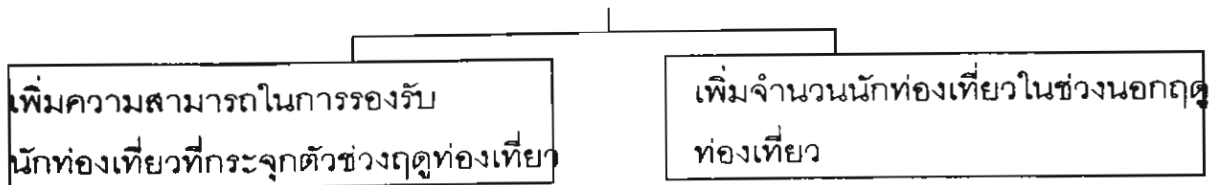
การกำหนดแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนและพื้นที่บริเวณใกล้เคียง ในอนาคตควรพิจารณา 4 ประเด็นหลักดังนี้

- ① จะส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างไร ภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดด้านพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยว
- ② จำเป็นต้องพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดผลดีทางด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้านหลายพื้นที่
- ③ จำเป็นต้องเข้าใจการเคลื่อนไหวด้านการตลาดได้แม่นยำกว่านี้
- ④ จำเป็นต้องทบทวนเสน่ห์ของแม่ฮ่องสอนใหม่

จากการศึกษาสภาวะด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอนในปัจจุบัน ตามที่เสนอในบทที่แล้ว คณะผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางในการพิจารณาทั้ง 4 ประเด็นหลักดังนี้

① จะส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างไร ภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดด้านพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยว

- จำนวนนักท่องเที่ยวช่วงฤดูท่องเที่ยวเทียบกับช่วงนอกฤดูท่องเที่ยว (high - low season) แตกต่างกันมาก
- การที่นักท่องเที่ยวกระจุกตัวในช่วงฤดูท่องเที่ยว ไม่ทำให้รายได้ตลอดทั้งปีเพิ่มขึ้น

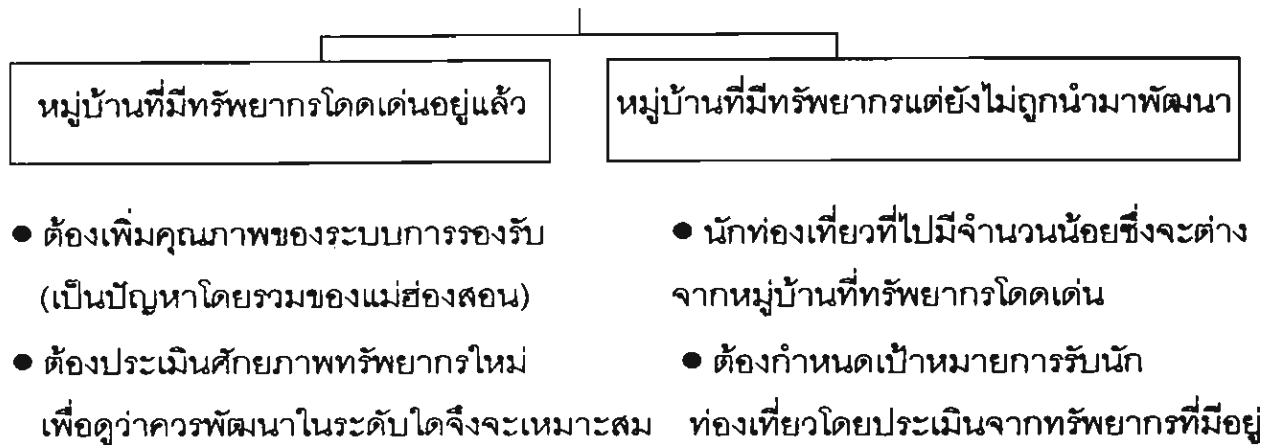

- ปัญหาของพื้นที่ในการรองรับ
- ความต่างของจำนวนนักท่องเที่ยวช่วงในและนอกฤดูกาล ยิ่งเพิ่มปัญหาการจัดการ

② จะต้องพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างไรเพื่อให้เกิดผลดีทางด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้านหลายพื้นที่

- หมู่บ้านแต่ละแห่งจะได้รับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับศักยภาพของทรัพยากร และประสิทธิภาพของระบบการรองรับนักท่องเที่ยว
- ต้องคำนึงถึงการแบ่งหน้าที่ในแต่ละหมู่บ้าน เช่น
  - หมู่บ้านที่รับนักท่องเที่ยวที่มาพักค้าง หรือ หมู่บ้านที่รับนักท่องเที่ยวไปเข้าเย็นกลับ
  - หมู่บ้านที่จัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยว ชมการดำเนินชีวิต ชมธรรมชาติ ลอง

ประสบการณ์ใหม่ (สองแพคเกจ ชี้ข้าง เป็นต้น)

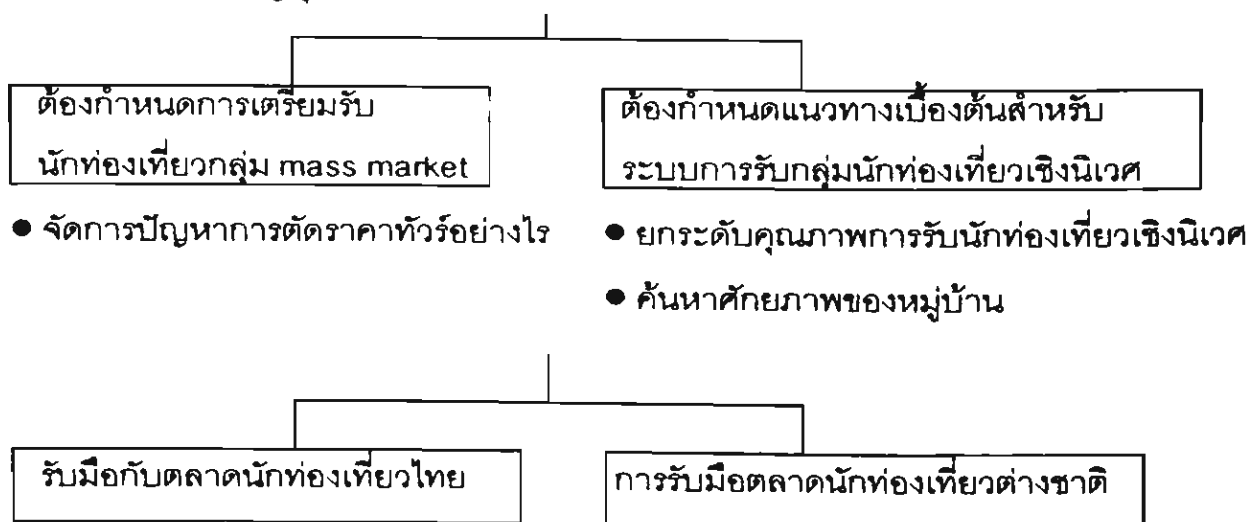
③ ต้องเข้าใจการเคลื่อนไหวด้านการตลาดได้แม่นยำกว่านี้

- ต้องทันการเปลี่ยนแปลงของตลาดท่องเที่ยวที่นับวันจะยิ่งหลากหลายขึ้น เพื่อค้นหาตลาดกลุ่มเป้าหมาย

ตลาด mass market : ราคาทัวร์ถูกลง นักท่องเที่ยวคุณภาพแย่ง เพราะเน้นปริมาณ เป็นผลจากกลยุทธ์ของบริษัทที่ตัดราคากัน

ตลาด FIT (นักท่องเที่ยวที่เที่ยวเอง) : ความนิยมเที่ยวเชิงนิเวศมีมากขึ้น ตลาดนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ยังขยายตัวได้อีก

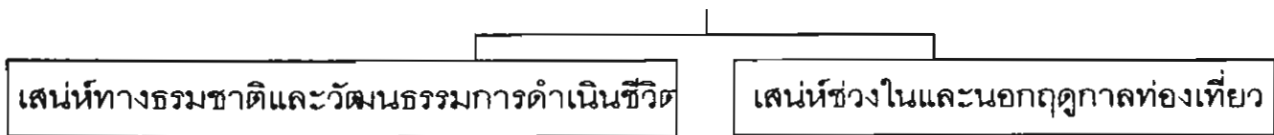
- ต้องกำหนดมาตรฐานราคาสำหรับตลาดนักท่องเที่ยวไทย และนักท่องเที่ยวต่างชาติ(รวมตลาดนักท่องเที่ยวญี่ปุ่น)

- เข้าใจตลาดนักท่องเที่ยวอย่างถ่องแท้และพิจารณาข้อดีของการรับนักท่องเที่ยว
- เข้าใจตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติอย่างถ่องแท้พิจารณาข้อดีของการรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้
- พิจารณาตลาดนักท่องเที่ยวญี่ปุ่นที่เป็นไปได้

④ ต้องทบทวนเสน่ห์ของแม่ฮ่องสอนใหม่

- ต้องค้นหาจุดเด่นของแม่ฮ่องสอนใหม่ที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมา โดยเปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นในประเทศไทย
- การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเป็นเงื่อนไขที่ไม่อาจละเลยได้ จึงต้องประเมินจุดด้อยของแม่ฮ่องสอน โดยเปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น

- จำเป็นต้องวิเคราะห์เปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น
- แก้ปัญหาช่วงนอกฤดูท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญสำหรับแม่ฮ่องสอน

บทที่ 6

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอเมือง
แม่ฮ่องสอนและพื้นที่บริเวณใกล้เคียง

บทที่ 6. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนและพื้นที่บริเวณใกล้เคียง

(1) กำหนดเป้าหมายของแผนและนโยบายขั้นพื้นฐาน

1) กำหนดเป้าหมายและนโยบายพื้นฐานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวของแม่ฮ่องสอน

1. พิจารณาแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เป็นแผนระยะยาว

ธุรกิจท่องเที่ยวสามารถดำเนินได้อย่างมั่นคง ขึ้นกับเงื่อนไขสำคัญว่า “ทำอย่างไรให้นักท่องเที่ยวจำนวนมาก (ในระดับที่พื้นที่สามารถรองรับได้) มาเที่ยวแม่ฮ่องสอนอย่างต่อเนื่อง” จึงจำเป็นต้องกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ท้องถิ่นสามารถปฏิบัติได้ บนฐานคิดของการสร้างเสน่ห์และคุณค่าของทรัพยากรในท้องถิ่น ให้เป็นที่ยอมรับระยะยาว แม้ว่าจังหวัดอื่นจะมีแหล่งท่องเที่ยวใหม่เกิดขึ้นในอนาคต แม่ฮ่องสอนก็ยังสามารถดำรงรักษาความโดดเด่นของทรัพยากรท่องเที่ยวไว้ได้

นอกจากนี้ การพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน จำเป็นต้องคิดหาวิธีที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงองค์ประกอบหลัก 3 ประการ คือ “นักท่องเที่ยว” “ประชาชนในท้องถิ่น” “ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น”

“นักท่องเที่ยว” หาวิธีที่สร้างเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวมาเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

“ชุมชนท้องถิ่น” หาวิธีที่ทำให้ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง และประชาชนท้องถิ่นดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นคง

“ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม” ใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวรวมถึงสิ่งแวดล้อมด้วยจิตสำนึกของการอนุรักษ์

หากแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับองค์ประกอบใดมากเกินไป ก็จะทำให้เกิดผลกระทบต่อองค์ประกอบอื่น และเสียคุณภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

2. กำหนดแผนกลยุทธ์ที่สามารถหวังผลระยะสั้น อย่างเป็นขั้นตอน

การวางกลยุทธ์ด้านการพัฒนาที่สามารถคาดหวังผลระยะสั้น จำเป็นต้องทำควบคู่กับการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่เป็นแผนระยะยาว แม้ว่าแผนพัฒนาการท่องเที่ยวระยะยาวจะได้รับประสิทธิผลจากท้องถิ่นให้ดำเนินการ ก็จำเป็นต้องมีแผนกลยุทธ์ระยะสั้น เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นขณะนั้น การสั่งสมข้อเสนอแนะเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาของแผนกลยุทธ์ระยะสั้นอย่างเป็นขั้นตอน สามารถนำไปขยายผลให้เกิดประโยชน์ต่อแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่เป็นแผนระยะยาวในที่สุด

3. เสนอแผนปฏิบัติการนำวัตถุประสงค์ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์

เสนอแผนปฏิบัติการส่งเสริมการนำลักษณะเด่นของทรัพยากรที่มีในแม่ฮ่องสอนมาใช้ให้เกิดประโยชน์

2) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของแม่ฮ่องสอนและนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย

1. เป้าหมายของกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว มี 4 ทางเลือก ดังนี้

แนวทางเลือกที่ 1. เพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว (เพิ่มจำนวนคน)

1 - 1 ลดความต่างของจำนวนนักท่องเที่ยวช่วงในและนอกฤดูกาลท่องเที่ยวลง

1 - 2 รับรองนักท่องเที่ยวในช่วงฤดูท่องเที่ยวให้มากขึ้นกว่านี้

แนวทางเลือกที่ 2. เพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว (เพิ่มจำนวนคืนพัก)

แนวทางเลือกที่ 3. เพิ่มการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว

การวางเป้าหมายที่เป็นภาพอุดมคติของการส่งเสริมการท่องเที่ยว ที่ว่า "ทุกๆปีมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวเฉลี่ยเท่ากันตลอดทั้งปี" หากจะให้ภาพอุดมคตินี้เป็นเป้าหมายในการวางกลยุทธ์ของแม่ฮ่องสอน ต้องเลือกแนวทางที่ 1-1 หากพิจารณาศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ในปัจจุบัน พร้อมกับพิจารณาเงื่อนไขที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของแม่ฮ่องสอนแล้ว จำเป็นต้องเตรียมแผนระยะยาวเพื่อวางมาตรการแก้ไขปัญหาที่แม่ฮ่องสอนประสบ ถึงกระนั้นก็ยังไม่สามารถคาดหวังผลว่าจะบรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้หรือไม่

หากทางจังหวัดจะเลือกแนวทางที่1-2 คือ "ดึงนักท่องเที่ยวให้มาแม่ฮ่องสอนมากขึ้นในช่วงฤดูท่องเที่ยว" ซึ่งเป็นสิ่งที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ก็จำเป็นต้องปรับปรุงระบบการรองรับนักท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ หากเลือกแนวทางนี้ ก็ไม่ได้หมายถึงการปฏิเสธแนวทางเลือกที่1-1

แนวทางเลือกที่ 2 การเพิ่มจำนวนคืนพัก เป็นอีกแนวทางหนึ่งของการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวเช่นเดียวกัน ความต้องการให้นักท่องเที่ยวพักที่แม่ฮ่องสอนนานวันขึ้น จำเป็นต้องมีกิจกรรมที่น่าสนใจให้นักท่องเที่ยวทำระหว่างพักที่แม่ฮ่องสอน เป็นที่แน่นอนว่า การสร้างเสน่ห์ของทรัพยากรท่องเที่ยวที่ยังไม่ได้ถูกนำออกมาให้นักท่องเที่ยวได้ดูได้สัมผัส ต้องมีการเตรียมการ ปรับปรุงปัจจัยพื้นฐาน หมายถึงรวมถึงด้านสาธารณูปโภค ซึ่งบางครั้งอาจต้องมีการวางแผนระยะยาว และใช้เวลา

แนวทางเลือก 3 การเพิ่มการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเช่นกัน เป็นประเด็นที่ต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน

เป้าหมายของการวางกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่นำเสนอทางเลือกไว้ข้างต้นนี้ หากให้ความสำคัญกับแนวทางเลือกที่สามารถดำเนินการได้ในระยะสั้น ก็ควรจะเลือกวางกลยุทธ์เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของแม่ฮ่องสอน โดยการทบทวนระบบการรองรับนักท่องเที่ยวในช่วงฤดูท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพและขยายเวลาของช่วงฤดูท่องเที่ยวให้ยาวขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการขยายจำนวนนักท่องเที่ยวและการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว และส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชนในที่สุด

อย่างไรก็ตาม การขยายการรองรับนักท่องเที่ยวในช่วงฤดูท่องเที่ยว ต้องตระหนักถึงความสามารถด้านการรองรับของพื้นที่และผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญคือ ต้องหลีกเลี่ยงการที่จะให้นักท่องเที่ยวเข้าไปกระจุกตัวในแหล่งท่องเที่ยวในเวลาเดียวกัน

นอกจากนี้ ต้องคำนึงการแผนการระยะยาว ที่จะให้นักท่องเที่ยวพักยาวนานขึ้น และมาเที่ยวได้ตลอดปี โดยเริ่มเตรียมการจากสิ่งที่สามารถดำเนินการได้ก่อน

2. ตลาดนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายของแม่ฮ่องสอน

จากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาภาคเหนือ ปี2543 พบว่าสัดส่วนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาแม่ฮ่องสอน เป็นชาวไทยร้อยละ 45 และชาวต่างชาติร้อยละ55 นักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวแม่ฮ่องสอนมีจำนวนค่อนข้างสูง คงเป็นเพราะชื่อเสียงของแม่ฮ่องสอนเป็นที่รู้จักดีในต่างประเทศ ขณะที่นักท่องเที่ยวไทยที่มาแม่ฮ่องสอนมีจำนวนไม่มากเท่าที่ควรและมีแนวโน้มที่จะลดลงสาเหตุเพราะค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาแม่ฮ่องสอนสูงขึ้น 10-30% แหล่งท่องเที่ยวหลักบางแห่งขาดการจัดการ เช่น ที่ทุ่งบัวตอง ที่ดอยแม่ฮูด

ดังนั้น กลยุทธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวของแม่ฮ่องสอน ควรให้ความสำคัญกับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีโอกาสเพิ่มจำนวนได้อีก ส่วนกลยุทธ์ในการส่งเสริมตลาดนักท่องเที่ยวไทย ควรเน้นการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยว ชมทิวทัศน์ธรรมชาติท่ามกลางขุนเขา สัมผัสอากาศที่หนาวเย็นกลางขุนเขา เที่ยวทุ่งดอกไม้ เมืองสวยงาม สงบสะอาด มีเอกลักษณ์เฉพาะ แทนการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อผจญภัยหรือการท่องเที่ยวเดินป่าศึกษาธรรมชาติ เช่น เดินป่า ชี่ช้าง ล่องแพ หรือพักบ้านชาวเขา

จึงขอเสนอกลยุทธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวสำหรับแต่ละตลาดกลุ่มเป้าหมายดังนี้

● กลุ่มนักท่องเที่ยวไทย

นักท่องเที่ยวไทยส่วนใหญ่นิยมขับรถมาเที่ยว จึงควรเตรียมการให้ผู้มาเที่ยวเพลิดเพลินกับทัศนียภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์สองข้างทาง ทัศนียภาพของขุนเขาที่มีวิถีการดำเนินชีวิตของชาวเขา ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของแม่ฮ่องสอน

● กลุ่มนักท่องเที่ยวยุโรป

นักท่องเที่ยวยุโรปเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาแม่ฮ่องสอนมากที่สุด จึงจำเป็นต้องประชาสัมพันธ์นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ ให้เดินทางมาเที่ยวสม่ำเสมอ ตลอดทั้งปี

● กลุ่มนักท่องเที่ยวญี่ปุ่น

นักท่องเที่ยวญี่ปุ่นยังไม่ค่อยรู้จักแม่ฮ่องสอนมากเท่าที่ควร ปัจจุบันนักท่องเที่ยวญี่ปุ่นที่เดินทางมาที่แม่ฮ่องสอนมีจำนวนน้อยมาก เพียงร้อยละ 2-3 ของนักท่องเที่ยวญี่ปุ่นที่มาเที่ยวเชียงใหม่ ในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา จำนวนนักท่องเที่ยวญี่ปุ่นที่มาแม่ฮ่องสอนลดลงอย่างต่อเนื่อง สาเหตุหนึ่งเป็นเพราะว่า ราคาทัวร์เสริม (option tour) ของแม่ฮ่องสอนที่ซื้อทัวร์จากญี่ปุ่นมีราคาแพง และไม่ค่อยมีการประชาสัมพันธ์ในแผ่นพับโฆษณาที่ญี่ปุ่น จึงขอเสนอให้ทำประชาสัมพันธ์มากกว่านี้ โดยบรรจุโปรแกรมเที่ยวแม่ฮ่องสอนเข้าไปในโปรแกรมท่องเที่ยวภาคเหนือ ตั้งแต่ก่อนออกเดินทางจากญี่ปุ่น ซึ่งต้องมีการเตรียมการเจรจาล่วงหน้าเรื่องค่าโดยสารเครื่องบินจากเชียงใหม่ - แม่ฮ่องสอน และแก้ปัญหาการยกเลิกเที่ยวบินกะทันหันของการบินไทย

- กลุ่มนักท่องเที่ยวเอเชียชาติอื่นๆ

ปัจจุบันเริ่มมีนักท่องเที่ยวเอเชียชาติอื่นๆ ที่เดินทางมาเที่ยวแม่ฮ่องสอน อาทิ ใต้หวัน ฮองกง เกาหลี และนักท่องเที่ยวจากอาเซียน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มการขยายตัวสูงในอนาคต

กล่าวโดยสรุป แนวทางการขยายตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยการประชาสัมพันธ์เชิญชวนนักท่องเที่ยวยุโรปให้มาเที่ยวทั้งปี และการขยายตลาดนักท่องเที่ยวญี่ปุ่น เป็นประเด็นเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ พร้อมกับการพิจารณาการขยายตลาดกลุ่มนักท่องเที่ยวอาเซียนในอนาคต

3) การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco tourism) ของแม่ฮ่องสอน

แนวคิดพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับแม่ฮ่องสอน

มุ่งเน้น “การให้ความสำคัญกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตของคนท้องถิ่น”

“การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่มีกิจกรรมศึกษาธรรมชาติและสัมผัสวิถีชีวิตวัฒนธรรม

แนวคิดข้างต้น พบว่าแม่ฮ่องสอนเป็นที่ที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่หลากหลายเหมาะกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นอย่างยิ่ง แต่ทว่าในปัจจุบันเสน่ห์ของทรัพยากรเหล่านี้ ไม่ถูกนำมาถ่ายทอดแก่นักท่องเที่ยวที่สนใจกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างเต็มที่ จึงจำเป็นที่จะต้องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวิถีชีวิตวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ โดยทำแผนป้ายอธิบาย หรือ อบรมมัคคุเทศก์ให้สามารถอธิบายสิ่งเหล่านี้ให้นักท่องเที่ยวเข้าใจ

การจัดแบ่ง การท่องเที่ยว (mass tourism) กับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco tourism)

โดยทั่วไป การท่องเที่ยวที่เป็น mass tourism นักท่องเที่ยวเดินทางเป็นกลุ่มใหญ่ จุดสถานที่ท่องเที่ยวเป็นหลัก แหล่งท่องเที่ยวรองรับนักท่องเที่ยวที่ละจำนวนมากๆ ขณะที่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นรูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มเล็ก ที่ต้องการเรียนรู้และเข้าใจนิเวศของสิ่งมีชีวิต และลองเข้าไปสัมผัสสัณฐานธรรมชาติของสิ่งมีชีวิต ดังนั้นจึงควรแนะนำให้นักท่องเที่ยวรู้จักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของแม่ฮ่องสอนอย่างลึกซึ้ง

หากพิจารณาความสามารถด้านการรองรับของแม่ฮ่องสอน พบว่ามีข้อจำกัดทางสังคมดังที่กล่าวในบทแรกๆ แม่ฮ่องสอนจึงไม่เหมาะกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เป็น mass tourism

แต่เหมาะที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco tourism) ที่กำหนดเป้าหมายการรับจำนวนนักท่องเที่ยวไว้ระดับหนึ่งที่พื้นที่สามารถรองรับได้ และยกระดับคุณภาพการบริการ

ยกตัวอย่างเช่น ในปัจจุบัน แม่ฮ่องสอนต้องพึ่งพิงมัคคุเทศก์จากที่อื่นอธิบายเรื่องราวต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว แต่หากมีการเตรียมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ให้มีความรู้สามารถอธิบายธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิถีการดำเนินชีวิต ก็จะสามารถยกระดับคุณภาพการบริการในอนาคต ซึ่งจะส่งผลต่อดีเศรษฐกิจของชุมชน

กิจกรรมหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco tourism) สำหรับแม่ฮ่องสอน มีดังนี้

1. ศึกษาธรรมชาติ จากประสบการณ์ตรง
2. ศึกษาวิถีการดำเนินชีวิตชาวเขา จากประสบการณ์ตรง
3. เดินป่า (trekking)

กิจกรรมศึกษาธรรมชาติจากประสบการณ์ตรง เป็นการเรียนรู้นอกสถานที่ที่มีธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นห้องเรียน โดยการศึกษาลักษณะเด่นของธรรมชาติ ต้นไม้ ดอกไม้ นก แมลงในป่า ผืนเขตร้อนที่แม่ฮ่องสอน นอกจากนี้ ยังเป็นสถานที่ที่สามารถศึกษา ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม การดำเนินชีวิตของคนต่างวัฒนธรรมของชาวเขาหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้สามารถเรียนรู้ และหาประสบการณ์ตรงในรูปแบบของการเดินป่า (trekking)

ความเป็นไปได้ของการท่องเที่ยวเพื่อผจญภัย (adventure tourism)

แม่ฮ่องสอนมีทรัพยากรจำนวนมากที่เหมาะสมกับกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อผจญภัย ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยความแข็งแรงของร่างกาย และจิตใจที่ชอบความตื่นเต้นผจญภัยท่ามกลางธรรมชาติ ซึ่งแตกต่างกับกิจกรรม Eco tourism ที่เน้นความสนุกเพลิดเพลินกับการได้รับความรู้จากประสบการณ์ตรงท่ามกลางธรรมชาติ กิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อผจญภัยเป็นกิจกรรมที่สามารถทำร่วมกับกิจกรรมเดินป่า (trekking)

ระยะหลังเริ่มมีกิจกรรมล่องแก่งโดยใช้เรือยาง ในแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งภายในประเทศ และได้รับความนิยมจากตลาดนักท่องเที่ยวกลุ่มอายุ 20-30 ปี ที่อาศัยในกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นตลาดกลุ่มเป้าหมาย

แม่ฮ่องสอนมีแม่น้ำหลายสายซึ่งสามารถจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อผจญภัย ปัจจุบันที่อำเภอปาย มีกิจกรรมท่องเที่ยวผจญภัยล่องแก่งลำน้ำปายโดยใช้เรือยางให้บริการนักท่องเที่ยว ลำพังกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อผจญภัยเพียงอย่างเดียวคงจะไม่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาที่แม่ฮ่องสอนได้ เพราะระยะทางและที่ตั้งของจังหวัด เป็นจุดที่แข่งขันยากกับหลายจังหวัดในภาคกลางที่จัดกิจกรรมลักษณะเดียวกัน

ดังนั้น หากต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อผจญภัยขึ้นในแม่ฮ่องสอน จะต้องภาพลักษณ์ของความสมบูรณ์ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมท่ามกลางขุนเขามาเป็นจุดขาย ที่แตกต่างจากที่อื่น พร้อมกับพัฒนารูปแบบของจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อผจญภัยให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco tourism)

(2) แนวคิดด้านการพัฒนาโดยภาพรวม

แนวคิดด้านการพัฒนาแม่ฮ่องสอนเป็น “เมืองดอกไม้บาน” (Flower Country)

การสร้างภาพลักษณ์ให้แม่ฮ่องสอนเป็น “เมืองดอกไม้บาน” มีจุดเริ่มต้นจาก “ทุ่งบัวตอง” ของแม่ฮ่องสอนที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยุ่ักทั่วประเทศ ดังนั้นการสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้เป็นเมืองที่เต็มไปด้วยดอกไม้และบรรยากาศของเมืองแม่ฮ่องสอนในอดีต ซึ่งจะเห็นได้จากบ้านเรือนอาศัยทรงสถาปัตยกรรมไทใหญ่ที่ยังหลงเหลืออยู่ การทำเมืองให้น่าอยู่โดยสร้างภาพลักษณ์ดังกล่าว เป็นขั้นตอนที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการยกระดับภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวและสร้างความโดดเด่นที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น

หากนำแนวคิดดังกล่าวประกอบกับเสน่ห์ของทรัพยากรที่มีอยู่ ก็จะสามารถสร้างจุดขายด้านการท่องเที่ยวของแม่ฮ่องสอน ดังนี้

“เมืองดอกไม้บาน”

- กะเหรี่ยงคอยาว
- กลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย
- ธรรมชาติที่สมบูรณ์ ทิวทัศน์ขุนเขา
- อากาศหนาวเย็น
- บ้านเรือนบรรยากาศเก่าๆ ที่คงสถาปัตยกรรมไทใหญ่
- กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- กิจกรรมท่องเที่ยวผจญภัย เช่น ล่องแก่ง เป็นต้น

(3) แผนการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว

1) แผนการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวบริเวณตัวเมืองแม่ฮ่องสอน

ตัวเมืองแม่ฮ่องสอนเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวของจังหวัด มีโรงแรม ที่พัก ร้านอาหาร บริษัทนำเที่ยวไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

ระยะหลัง เมืองแม่ฮ่องสอนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วสู่ความทันสมัย มีสิ่งก่อสร้างสมัยใหม่เกิดขึ้นมากมายโดยเฉพาะบริเวณรอบนอกของเมือง แต่ย่านใจกลางเมืองแม่ฮ่องสอนยังคงมีสิ่งก่อสร้างที่เป็นอาคารบ้านเรือนดั้งเดิมทรงสถาปัตยกรรมไทใหญ่ หลงเหลือให้เห็นอยู่หลายแห่ง ความสูงของสิ่งก่อสร้างโดยรวมอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกัน จึงมีความเป็นไปได้สูงหากจะทำการฟื้นฟูบางย่านให้มีบรรยากาศเช่นในอดีต

การสร้าง "เอกลักษณ์ให้เมือง" เป็นสิ่งจำเป็นที่จะสร้างความโดดเด่นที่ต่างจากที่อื่น ซึ่งในผลการศึกษาเพื่ออนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเมืองแม่ฮ่องสอนและบริเวณเกี่ยวเนื่อง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2537) ได้นำเสนอการปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองแม่ฮ่องสอนไว้แล้ว และในส่วนนี้คณะผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่คิดว่าแม่ฮ่องสอนควรมีอนุรักษ์ อาทิ

- สี และวัสดุที่ใช้สร้างอาคารสิ่งก่อสร้างริมฝั่งถนนควรเหมือนกัน
- ความสูงของอาคาร และรูปทรงอาคารควรเป็นรูปแบบเดียวกัน
- สิ่งของสาธารณะเช่นป้ายบอกทาง โคมไฟ ตู้โทรศัพท์สาธารณะควรออกแบบและเลือกใช้สีให้เข้ากับบรรยากาศดั้งเดิมของแม่ฮ่องสอน

รณรงค์ให้ร่วมกันปลูกดอกไม้

แม่ฮ่องสอนมีภาพลักษณ์ของดอกบัวตอง จึงขอเสนอให้รณรงค์ประชาชนในตัวเมืองแม่ฮ่องสอน ปลูกดอกไม้ตามบ้าน เพื่อทำให้เมืองน่าอยู่น่าท่องเที่ยว ดอกไม้ที่ปลูกไม่จำเป็นต้องเป็นดอกบัวตอง นอกจากนี้ควรปลูกต้นไม้ที่ให้ดอก ตลอดเส้นทางถนนทุกๆ ระยะ 100 ถึง 500 เมตร เพื่อเสริมภาพลักษณ์เมืองแห่งทุ่งดอกไม้

จัดทำแผนที่แนะนำจุดที่มีสิ่งก่อสร้างรูปทรงสถาปัตยกรรมดั้งเดิม

ควรจัดทำแผนที่เดินเที่ยวภายในตัวเมืองแม่ฮ่องสอนที่แนะนำแหล่งท่องเที่ยว ย่านที่มีสิ่งก่อสร้างรูปทรงสถาปัตยกรรมดั้งเดิม ที่พัก ร้านอาหาร ร้านค้า บริษัทนำเที่ยว ที่สำคัญต้องเป็นแผนที่ที่ให้ข้อมูลที่ถูกต้องและนักท่องเที่ยวเข้าใจง่าย แผนที่ในปัจจุบันมีข้อมูลมากแต่ใช้ยาก จึงควรปรับปรุงเนื้อหาการอธิบายข้อมูลให้เข้าใจง่ายกว่านี้

สร้างเสน่ห์และความน่าสนใจให้ที่พักและร้านอาหาร

โรงแรมและเกสเฮ้าส์ควรให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวได้รับทราบตั้งแต่ตอนซื้อทัวร์ เช่น ในสถานที่พักมีร้านอาหารไว้บริการหรือไม่ กรณีที่ไม่มีก็ควรให้ข้อมูลว่านักท่องเที่ยวสามารถทานได้ที่ไหน จึงควรมีแผนที่หรือแผ่นพับแนะนำร้านอาหารประเภทต่างๆ เตรียมไว้เป็นข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว

ร้านอาหาร ควรจะปรับปรุงรายการอาหารให้มีอาหารเฉพาะของร้าน และนักท่องเที่ยวต่างชาติดูเมนูแล้วสั่งอาหารเองได้ นอกจากรายการอาหารแล้ว ควรจัดร้านให้มีบรรยากาศเฉพาะที่คงเอกลักษณ์ของเมืองแม่ฮ่องสอน ก็จะทำให้ให้นักท่องเที่ยวเลือกร้านอาหารได้ง่ายขึ้น

สร้างเสน่ห์และความน่าสนใจให้กับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

โรงแรมเกสเฮ้าส์ที่ให้บริการจัดเที่ยว หรือบริษัทนำเที่ยวจำเป็นต้องมีแผ่นพับ แผนที่และอัลบั้มรูปอธิบายกิจกรรมโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco tourism) ไว้เป็นข้อมูลบริการแก่นักท่องเที่ยว โปรแกรมดังกล่าวควรระบุรายละเอียดของกิจกรรม และราคาที่ชัดเจน เข้าใจง่าย ปัจจุบันโปรแกรมนำเที่ยวที่บริษัทท่องเที่ยวในแม่ฮ่องสอนแนะนำนักท่องเที่ยว มักเป็นโปรแกรมนำชมแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเส้นทางหลัก เช่น วัดพระธาตุดอยกองมู วัดจองคำ วัดจองกลาง วัดหัวเวียง ถ้ำปลา ถ้ำลอด หมู่บ้านกระเหรี่ยงคอยาว ชีชีช้าง ล่องแพ ซึ่งบางแห่งไม่มีรูปภาพของสถานที่หรือกิจกรรมท่องเที่ยวประกอบการแนะนำ ทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจยาก

นอกจากนี้ การอบรมมัคคุเทศก์ในท้องถิ่น เป็นสิ่งจำเป็นต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มัคคุเทศก์ควรให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านสภาพธรรมชาติ สภาพแวดล้อม สิ่งมีชีวิต วัฒนธรรม วิถีการดำเนินชีวิตของคนท้องถิ่น ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของแม่ฮ่องสอน ได้เป็นอย่างดี พร้อมกับฝึกอบรมภาษาต่างประเทศที่จำเป็นในการใช้งานจริงแก่มัคคุเทศก์

สร้างเส้นทางเดินเที่ยววัดภายในตัวเมืองแม่ฮ่องสอน

ควรจัดเตรียมเส้นทางเดินหรือทางจักรยาน เพื่อเที่ยวภายในตัวเมืองแม่ฮ่องสอนที่มีวัดสถาปัตยกรรมพม่าที่งดงามหลายแห่ง เช่น วัดจองคำ วัดจองกลาง วัดหัวเวียง มีตลาดเช้าที่น่าสนใจ และย่านสิ่งก่อสร้างอาคารบ้านเรือนทรงสถาปัตยกรรมดั้งเดิมของชาวไทยใหญ่ที่เป็นเอกลักษณ์ของเมือง

2) แผนจัดเตรียมความพร้อมให้กับหมู่บ้านชาวเขา

สร้างเครือข่ายของหมู่บ้านชาวเขาซึ่งเปรียบเสมือนพิพิตภักษ์ชาวเขาที่มีชีวิต ที่ให้นักท่องเที่ยวสามารถไปเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตชาวเขา โดยเลือกหมู่บ้านที่มีลักษณะเด่นด้านวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตของชาวเขาแต่ละชาติพันธุ์ ชาวบ้านในหมู่บ้านมีการรวมตัวกันและต้องการจัดการรับนักท่องเที่ยว และมาหารือร่วมกันเพื่อแบ่งหน้าที่และวางเครือข่ายเพื่อจัดการการท่องเที่ยว ยกตัวอย่างเช่น หมู่บ้านที่ให้บริการขี่ช้าง เดินป่า(trekking)

หมู่บ้านที่สามารถเรียนรู้วัฒนธรรมการดำเนินชีวิตชาวกะเหรี่ยงคอยาว

หมู่บ้านที่สามารถเรียนรู้วัฒนธรรมการดำเนินชีวิตชาวจีนฮ่อ

หมู่บ้านที่สามารถดูการทอผ้าของชาวเขา

หมู่บ้านที่มีสถานที่ให้นักท่องเที่ยวชม ถ้ำลอด

หมู่บ้านที่ให้บริการล่องเรือ ล่องแพ

หมู่บ้านที่ทำงานหัตถกรรม

หมู่บ้านที่เป็นแหล่งผัก ผลไม้พืชผลต่างๆ

หมู่บ้านที่มีธรรมชาติและระบบนิเวศที่ดี มีนกมากชนิด และชาวบ้านนำเที่ยวได้

หมู่บ้านที่ให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยว

หมู่บ้านที่มีร้านอาหาร เปิดให้บริการ

หมู่บ้านที่ขายของที่ระลึก เป็นต้น

ตัวอย่างข้างต้น เป็นการนำเสนอระบบที่ให้แต่ละหมู่บ้านมีหน้าที่ตามลักษณะเด่นที่มีอยู่ หมู่บ้านบางแห่งอาจจะมีหลายหน้าที่ หากหมู่บ้านนั้นมีลักษณะเด่นหลายประการ ที่สำคัญคือต้องสร้างเอกลักษณ์ของหมู่บ้านโดยนำลักษณะเด่นที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์

ต่อจากนั้น ควรหารือกับตัวแทนในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อพิจารณากำหนดโปรแกรมท่องเที่ยวระหว่างหมู่บ้าน โดยการจัดโปรแกรมเที่ยวประเภทต่างๆ มีให้เลือกตั้งแต่โปรแกรม 1 วันเป็นต้นไป และที่สำคัญคือต้องกำหนดจุดเด่น (theme) ของเส้นทางท่องเที่ยว ในแต่ละโปรแกรม

ปัจจุบัน ที่เชียงใหม่และเชียงรายได้ก่อตั้งพิพิตภักษ์ชาวเขา ไว้บริการความรู้แก่ผู้สนใจ จากข้อมูลปี 2542 พบว่ามีผู้มาเที่ยวชมพิพิตภักษ์ชาวเขาที่เชียงใหม่ 25,000คน จำนวนนี้เป็นชาวต่างชาติประมาณ 15,000คน แม้ว่าที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนไม่มีพิพิตภักษ์ชาวเขา แต่ก็สามารถใช้พื้นที่บางส่วนของพิพิตภักษ์ทั้งสองเป็นแหล่งให้ข้อมูลชาวเขาในแม่ฮ่องสอนให้ผู้สนใจได้ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น และให้หมู่บ้านหลายแห่งในแม่ฮ่องสอนทำหน้าที่เป็นพิพิตภักษ์ที่มีชีวิต ที่นักท่องเที่ยวที่สนใจสามารถศึกษาเรียนรู้วิถีการดำเนินชีวิต และหาประสบการณ์ตรงจากสถานที่จริง

3) แผนปรับปรุงทัศนียภาพ “ทุ่งดอกบัวตอง” ที่ดอยแม่ฮูด

ประเด็นที่ควรพิจารณาปรับปรุงทุ่งดอกบัวตอง คือ

- การจัดการด้านรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาชมในช่วงดอกไม้บาน ลดความแออัด
- ยกกระดับมาตรฐานการให้บริการนักท่องเที่ยว
- เพิ่มการกระจายรายได้ให้กับท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม

ปรับปรุงระบบการรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่กระจุกตัวในแหล่งท่องเที่ยว

จากการสำรวจจำนวนรถของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาชมทุ่งบัวตอง ในเดือนพฤศจิกายน ซึ่งเป็นช่วงที่ดอกไม้บานสะพรั่ง พบว่า ในวันธรรมดา มีนักท่องเที่ยวนำรถยนต์ขึ้นมาเฉลี่ยวันละ 130 คัน ขณะที่วันหยุดเสาร์และอาทิตย์ มีนักท่องเที่ยวนำรถยนต์ขึ้นมาเฉลี่ยถึงวันละ 440 คัน แต่ลานจอดรถที่จัดไว้มีพื้นที่รองรับไม่เพียงพอ นักท่องเที่ยวจึงจอดรถตามไหล่ทางจนถึงยอดดอยที่เป็นจุดชมวิว

จึงเกิดความหนาแน่นทั้งคน และรถ จราจรติดขัดเกิดมลพิษทางอากาศบดบังความงามของทุ่งดอกไม้จนหมดสิ้น จึงขอเสนอแนวทางการจัดการดังนี้

1. จัดเส้นทางเดินรถทางเดียว และห้ามจอดรถข้างทางบนไหล่ทาง เพราะทำให้ถนนบนดอยแคบ
2. จัดเตรียมสถานที่จอดรถ หรือจัดระบบแนะนำทางไปสถานที่จอดรถ
3. จัดรถวิ่งรับส่งนักท่องเที่ยวจากจุดจอดรถที่จัดเตรียมไว้ ไปยังจุดท่องเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง โดยจะไม่จอดรถรับนักท่องเที่ยวระหว่างทาง วิธีนี้จะช่วยลดปริมาณรถและยังช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังก่อให้เกิดรายได้แก่ท้องถิ่นจากการเก็บค่าบริการรถรับส่ง
4. จัดเตรียมเส้นทางที่นักท่องเที่ยวสามารถเพลิดเพลินกับทิวทัศน์ธรรมชาติที่สวยงามตั้งแต่บริเวณทุ่งบัวตองไปจนถึงน้ำตกแม่สุริน ไว้สำหรับนักท่องเที่ยวในช่วงที่มีการกระเจุกตัวสูง และเพื่อเพิ่มความสามารถการรองรับในพื้นที่ทุ่งบัวตอง และกระจายนักท่องเที่ยวไปยังจุดท่องเที่ยวอื่นบริเวณใกล้เคียง

ยกมาตรฐานการบริการ

จำเป็นต้องเตรียมสถานที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว จุดชมวิว จุดแวะพัก (ห้องน้ำ ร้านอาหาร ร้านขายของ จุดทิ้งขยะ) จากการสำรวจพบว่ามีห้องสุขาให้บริการ 16ห้อง ห้องอาบน้ำ 2ห้อง ไม่เพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยว จุดชมวิวควรปรับสีและลวดลายให้เข้ากับบรรยากาศของทุ่งดอกบัวตอง ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ควรปรับปรุงคุณภาพการให้บริการและความสะอาด

เพิ่มการกระจายรายได้ทางเศรษฐกิจของชุมชน

ช่วงที่ดอกบัวตองบาน จะมีแผงขายของตั้งเรียงรายตามเส้นทางขึ้นดอยแม่อุคอ ส่วนใหญ่เป็นแผงขายผัก ผลไม้ เมล็ดไม้ดอก ที่ชาวบ้านในอำเภอบุญวมนำมาจำหน่าย ขณะที่แผงขายเสื้อผ้า เครื่องประดับ และของที่ระลึก เป็นร้านค้าที่มาจากเชียงใหม่ เป็นที่น่าสังเกตว่าไม่พบแผงร้านค้าที่นำผลิตภัณฑ์จากอำเภออื่นของจังหวัดแม่ฮ่องสอนมาวางจำหน่าย

จึงขอเสนอให้ใช้โอกาสนี้ ประชาสัมพันธ์แนะนำสินค้าเกษตร สินค้าแปรรูป สินค้าสุขภาพ สินค้าของที่ระลึกที่ผลิตในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมาวางจำหน่ายเพื่อเป็นการกระจายรายได้ให้ท้องถิ่น และประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวทั่วทั้งจังหวัดแม่ฮ่องสอน ให้นักท่องเที่ยวรู้จัก

จัดเตรียมสถานที่พัก

ช่วงที่ดอกบัวตองบาน เป็นช่วงเริ่มต้นของฤดูท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินทางมาเที่ยว จนโรงแรมที่พักในแม่ฮ่องสอนไม่เพียงพอที่จะรองรับ จึงขอเสนอว่าเฉพาะในช่วงเวลาดังกล่าว ควรจัดบริการที่พักชั่วคราว หรือให้เช่าเต็นท์ ซึ่งรวมถึงการจัดหาสถานที่ทำอาหาร ห้องอาบน้ำ ห้องสุขา และสถานที่ทิ้งขยะไว้บริการ

ที่ผ่านมาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่อุคอ จัดเตรียมเต็นท์และผ้าห่มไว้บริการนักท่องเที่ยวจากการสำรวจปี 2542 พบว่าเดือนพฤศจิกายน ช่วงที่ดอกบัวตองบานสะพรั่ง มีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการยืมผ้าห่มจากศูนย์อำนวยความสะดวกขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่อุคอ เฉพาะคืนวันเสาร์มีมากถึง 376 ผืน เช่าเต็นท์ขนาดเล็ก และขนาดใหญ่รวมประมาณคืนละ 50 เต็นท์ อย่างไรก็ตาม ควรมีการกำหนดจุดกางเต็นท์และจัดหาสถานที่ทำอาหาร ห้องอาบน้ำ ห้องสุขา และสถานที่ทิ้งขยะไว้สำหรับนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ เนื่องจากที่ผ่านมา ยังไม่มีการจัดเตรียมสถานที่ดังกล่าว จึงเกิดความสกปรกกระจายไปทั่วแหล่งท่องเที่ยว

(4) เตรียมบุคลากรเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว

- 1) ฝึกอบรมบุคลากรเพื่อทำงานภาคธุรกิจด้านการท่องเที่ยว
- 2) ฝึกอบรมบุคลากรในท้องถิ่นให้รู้วิธีการแปรรูปสินค้าเกษตรให้เป็นอาหารหรือรู้เทคนิคการออกแบบสินค้าของที่ระลึก เพื่อนำผลผลิตที่ได้มาเชื่อมโยงกับภาคธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งจะส่งผลกระทบธุรกิจชุมชน
- 3) เตรียมบุคลากรเพื่อประสานงานด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวดูแลครอบคลุมในแต่ละพื้นที่

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2540. สรุปแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับจังหวัด ภาคเหนือ เล่มที่3. กรุงเทพฯ.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.2542.สถิติการท่องเที่ยวภายในประเทศภาคเหนือปี2541.กรุงเทพฯ.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.2543.สถิติการท่องเที่ยวภายในประเทศภาคเหนือปี2542.กรุงเทพฯ.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.2544.สถิติการท่องเที่ยวภายในประเทศภาคเหนือปี2543.กรุงเทพฯ.
- คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.2537.การศึกษาเพื่ออนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเมืองแม่ฮ่องสอน และบริเวณเกี่ยวเนื่อง. เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.2541.การศึกษาทบทวนแผนพัฒนาการท่องเที่ยวภาคเหนือตอนบน. เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- ชวลิต วิทยานนท์และเอกพจน์ เจริญศิริวงศ์ธนา. 2542. แผนแม่บทการอนุรักษ์พรรณปลาของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. เสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- จิตราพรรณ พิสิขและคณะ.2542.การสำรวจกล้วยไม้ป่าและวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอปางมะผ้า. เสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- นริทธิ์ สีตะสุวรรณและคณะ. 2542.การสำรวจชนิดของนกและพัฒนาศักยภาพของชุมชนตัวอย่างเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์และคณะ 2542. การพัฒนาอาชีพเพื่อความยั่งยืนของทรัพยากรจังหวัดแม่ฮ่องสอน เสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- สิทธิพงษ์ ดิลกวนิชและคณะ. 2542. การสำรวจและจัดทำระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับถ้ำ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ยศ สันตสมบัติและคณะ.2542. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการปรับตัวทางวัฒนธรรมและศักยภาพในการจัดการทรัพยากรชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน. เสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- สมโภชน์ ศรีโกสามาตร และคณะ.2542. ไปถึงสัตว์ป่า จากการอนุรักษ์สัตว์ป่าสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากรัฐสู่ประชาชน กรณีศึกษาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน. เสนอสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- สุมน มาสุธนและคณะ.2542. ความหลากหลายของเฟิร์นในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดแม่ฮ่องสอน. เสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน. 2544 แผนพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน 5 ปี (พ.ศ. 2545 -2549).

แม่ฮ่องสอน : สำนักงาน.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. การสำรวจสภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนพ.ศ.2543. กรุงเทพฯ

สำนักพิมพ์สารคดี.2537.เพื่อความเข้าใจในแผ่นดิน.แม่ฮ่องสอน.กรุงเทพฯ.

ภาคผนวกที่ 1

สรุปเวทีการเสนอผลงานวิจัยเรื่องการศึกษาเพื่อวางนโยบายเบื้องต้นของการ
พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเมืองแม่ฮ่องสอนและบริเวณใกล้เคียง
เสนอ ณ ห้องประชุมศาลากลางจังหวัดแม่ฮ่องสอน กุมภาพันธ์ 2544

สรุปเวทีเสวนาผลงานวิจัย เรื่อง
การศึกษาเพื่อวางนโยบายเบื้องต้นของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ของเมืองแม่ฮ่องสอนและบริเวณใกล้เคียง

- ช่วงดาบทาย** 1) มุมมองของนักวิชาการต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและต่อโครงการวิจัย
2) การระดมความคิดกลุ่มย่อยต่อแนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
-

1) มุมมองของนักวิชาการต่อโครงการวิจัย และต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

มุมมองต่อโครงการวิจัย

① **ต่อคำถามวิจัย**

- ดูเหมือนว่าโครงการวิจัยนี้เน้นให้คนมาเที่ยวมากๆ โดยพูดถึงคู่แข่ง (เหมือนกับว่าจะเป็นผู้แข่งขันจริงๆ) ที่เน้นการแข่งขันกับจังหวัดใกล้เคียง เช่น เชียงราย เชียงใหม่ ทำไมจึงเป็นเช่นนี้ ทำไมจึงเน้นที่คู่แข่งในประเทศ แล้วคู่แข่งต่างประเทศ เช่น เวียดนาม เขมร ฯลฯ น่าจะดูคู่แข่งต่างประเทศด้วย
- บริบทของการแข่งขันน่าจะดูให้กว้างขึ้น
- ทำไมให้นำหนักนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นต่างๆที่พบว่าเป็นคนส่วนน้อยที่มาเที่ยว
- สาเหตุที่การท่องเที่ยวลดลง การจัดการในประเทศอาจจะเป็นปัจจัยหนึ่ง แต่ในช่วงปี 2541 – 2543 น่าจะดูปัจจัยด้านเศรษฐกิจตกต่ำร่วมด้วย

② **กรณีศึกษาการท่องเที่ยวของญี่ปุ่น โดยคุณ อิวาสะ**

- ยังมองไม่ออกว่ากรณีการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างไรบ้าง มีการจัดการผลประโยชน์ของผู้เกี่ยวข้องอย่างไรบ้าง ความขัดแย้งเกิดขึ้นหรือไม่
- ตอบ : การจัดการนั้นผู้นำชุมชนจะมีอิทธิพลที่จะผลักดันโครงการต่างๆสู่ความสำเร็จ เช่น การอนุรักษ์เมืองเก่า จะเริ่มจากชุมชนอยากทำก่อน จากนั้นก็จะใช้ Know – how หลากหลายในการออกแบบโครงการ (การตัดสินใจจะมีการทำประชาพิจารณ์ แต่ความขัดแย้งก็มีเหมือนกัน)

มุมมองต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

① **การจัดการ**

- ขังขาดการประสานงานพูดคุยอย่างจริงจังของผู้เกี่ยวข้อง ไม่มีความต่อเนื่องของงาน
- ไม่มีรูปธรรมในการปฏิบัติ
- กลุ่มผู้สนใจในเรื่องนี้ยังเป็นกลุ่มเดิมๆ ไม่มีการขยายการมีส่วนร่วมไปสู่กลุ่มอื่นๆ ในการจัดการ

② **การเตรียมความพร้อมของผู้เกี่ยวข้อง**

- ผู้เกี่ยวข้องทุกคนจะต้องเข้าใจการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอย่างแท้จริง ให้เข้าใจ
 กรงกัน และต้องประเมินก่อนว่าแต่ละส่วนพร้อมขนาดไหนที่จะมาทำงานด้านนี้ร่วมกัน
- องค์ประกอบของผู้เกี่ยวข้องอาจมี
  - 1) ภาครัฐราชการ เช่น ททท กรมป่าไม้ (ที่มีนโยบาย Eco-tour) สำนักงานจังหวัด งาน
 วิจัยเพื่อท้องถิ่น รวมถึงองค์กรท้องถิ่นทุกระดับ โดยเฉพาะ อบต. ที่จะเป็นผู้ดูแล
 อย่างต่อเนื่อง เพราะการท่องเที่ยวเป็นที่มาของรายได้ส่วนหนึ่งของ อบต. และอบต.
 ยังจะเป็นผู้ออกข้อกำหนดต่าง ๆ ในการจัดการ
  - 2) ภาคธุรกิจเอกชนที่เกี่ยวข้อง - พร้อมที่จะร่วมลงทุนขนาดไหน?
  - 3) นักวิชาการทุกระดับที่จะเสริมการทำงาน และเชื่อมโยงเข้าสู่องค์ความรู้ต่างๆ
  - 4) ภาคประชาชน กลุ่มองค์กรต่างๆ ที่เข้มแข็ง หรือบางกลุ่มที่อาจมีประสบการณ์ในการ
 จัดการอยู่ก่อนแล้ว

③ การทำกรณีศึกษา (Case Study) ในแต่ละพื้นที่

- ศึกษาในแนวคิดแต่ละพื้นที่เพื่อกำหนดนโยบายเฉพาะพื้นที่
- เลือกพื้นที่ที่ควรศึกษาตามลำดับความสำคัญของปัญหา
- ให้หน่วยงานท้องถิ่นและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษา
- เป้าหมายของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอาจไม่ใช้เงิน แต่ไม่ถึงกับปฏิเสธการจัดการแบบ
 เก่าทั้งหมด (ใช้วิธีจัดการแบบผสมผสาน)

④ การประเมินขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว (Carrying Capacity)

- ใครจะเป็นคนประเมิน หากให้ชุมชนเป็นผู้ประเมินฝ่ายเดียวอาจมีผลว่า “รับได้” เสมอ
- น่าจะหาบุคคลมาให้ได้ว่า ผู้มีส่วนร่วมในการประเมินควรประกอบด้วยใครบ้าง (ชาว
 บ้าน, ผู้ประกอบการ, ภาครัฐ)
- การประเมินให้คำนึงถึงปัจจัยต่างๆ คือ
  - ช่วงเวลา หรือ ฤดูกาล
  - พื้นที่

⑤ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

- กรณีพิพิธภัณฑสถาน ทหารญี่ปุ่น ที่ อ.ขุนยวม ซึ่งเป็นสถานที่ที่น่าสนใจ จะไม่มีภาพความรุนแรง
 ระหว่างทหารญี่ปุ่นกับคนในพื้นที่ จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยว
 ญี่ปุ่นได้ไหม
- (อิวาสะ) : คงยาก เพราะคนรุ่นใหม่ญี่ปุ่นไม่สนใจอาชญากรรมในวงแคบ เฉพาะคนรู้จัก
 หรือญาติของทหารเหล่านั้นเท่านั้น
- กรณีแม่เหาะปี 2541 - 2542 นักท่องเที่ยวลดลงมากไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้คืออีก

สรุปผลการระดมความคิดกลุ่มย่อย ถึงแนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจังหวัดแม่ฮ่องสอน

กลุ่มข้าราชการ/ นักวิชาการ

ได้มีการระดมความคิดและจัดลำดับความสำคัญถึงแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ซึ่งผลเป็นดังนี้

ประเด็น	คะแนน
1) กลไกการจัดการ (บทบาทของ Stake holder) - จัดตั้งคณะทำงานจังหวัด (12) - บทบาทของภาครัฐ (4) - ปัญหาความขัดแย้ง รัฐ – ผู้ประกอบการ – ชุมชน (2)	18
2) กระบวนการทำงาน	15
3) การเตรียมความพร้อมของชุมชน	9
4) การประชาสัมพันธ์	8
5) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	1
6) การประเมินขีดความสามารถในการรองรับ Carrying Capacity	0

❧ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อประเด็นต่างๆ ของกลุ่มภาครัฐ และนักวิชาการ

1 ด้านกลไกการจัดการ (บทบาทของ Stake holder)

มีการเสนอข้อคิดเห็นว่าการจัดการด้านการท่องเที่ยวที่ผ่านมา หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องภายในจังหวัด ทั้งภาครัฐ และเอกชน ยังขาดการประสานงานอย่างจริงจังซึ่งจะก่อให้เกิดการกำหนดแนวทางการจัดการท่องเที่ยวให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งแต่ละหน่วยงานก็อาจมีข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของตนเองแต่ยังไม่มีการนำมาประสานและทำงานร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม สาเหตุส่วนหนึ่งอาจมาจากแต่ละหน่วยงานมีเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรน้อย, บทบาทยังไม่ชัดเจน รวมไปถึงความสนใจหรือศักยภาพของหน่วยงานท้องถิ่นที่มีจำกัด ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านต่างๆ เช่น

- ปัญหาความขัดแย้งระหว่าง ภาครัฐ – ผู้ประกอบการ – ชุมชน
- ปัญหาการทำลายทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากข้อมูลความรู้ต่างๆ ลงไปไม่ถึงชาวบ้าน
- ฯลฯ.

จึงมีข้อเสนอแนะว่าจะมี **คณะกรรมการจังหวัด** เพื่อเป็นผู้ประสานงาน และปฏิบัติการอย่างแท้จริง ถึงแม้ว่าโดยโครงสร้างในการจัดการขณะนี้ จะมีคณะกรรมการการท่องเที่ยวของจังหวัดอยู่แล้วก็ตาม แต่องค์ประกอบของคณะกรรมการมาจากหัวหน้าส่วนราชการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแต่งตั้งโดยตำแหน่ง ที่ผ่านมาจึงเป็นการยากที่จะเกิดการปฏิบัติขึ้นได้ น่าจะให้คณะกรรมการชุดนี้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาปฏิบัติการตามมติที่ประชุมคณะกรรมการต่อไป

องค์ประกอบของคณะกรรมการ มีข้อเสนอว่าน่าจะมาจากหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้อง เช่น ททท , สำนักงานจังหวัด , สกว. , ผู้ประกอบการ, ประชาชนบ้าน/ NGO/ องค์กรชุมชน เป็นต้น

2 ด้านกระบวนการทำงาน

มีข้อเสนอแนะถึงกระบวนการทำงานน่าจะมีขั้นตอนดังนี้

- การสร้างมาตรฐานในการทำงานร่วมกัน
  - การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน
  - มีแผนงาน/ กิจกรรมร่วมกัน
  - การกำหนดการจัดการผลประโยชน์ที่ชัดเจน
  - การประเมินผล (ปัญหา และผลกระทบ)
- } ต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

3 ด้านการเตรียมความพร้อมของชุมชน

มีการให้ความสำคัญเน้นไปที่การจัดการด้านผลประโยชน์ เพราะที่ผ่านมาชุมชนผู้เป็นเจ้าของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวขาดโอกาส และถูกเบียดบังผลประโยชน์ที่ควรจะได้รับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า **ชุมชน** ยังเข้าไม่ถึงการจัดการด้านการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง

4 ด้านการประชาสัมพันธ์

มีการเสนอข้อคิดเห็นถึงปัญหาของการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวใน จ.แม่ฮ่องสอน ที่ผ่านมามี ข้อดีกว่าที่อื่นอย่างไร เพราะเหตุใด

- ปัญหาความไม่ต่อเนื่องในการดำเนินงาน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมีการย้ายบ่อย (อยู่ในพื้นที่ไม่นาน)
- มีการประชาสัมพันธ์แต่เพียงด้านธุรกิจการท่องเที่ยว แต่ขาดการประชาสัมพันธ์ในเชิงให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- บางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความพร้อมแต่ขาดข้อมูล/ทุน/บุคลากร หรือ มีข้อมูลแต่ขาดความพร้อมในเรื่องทุน/บุคลากร เป็นต้น
- รูปแบบการประชาสัมพันธ์มีจำกัด
  - คนในท้องถิ่นขาดความสนใจ
  - แหล่งนำเสนอข้อมูลข่าวสาร และองค์ความรู้ มีน้อย

5 ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

มีข้อคิดเห็นถึงประเด็นของการฟื้นฟู หรือบูรณะแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งขาดผู้ที่จะเข้ามารับผิดชอบ ส่วนหนึ่งมาจากความไม่ชัดเจนในบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6 ด้านการประเมินขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity)

เป็นประเด็นสังเกตว่า ไม่มีข้อคิดเห็น และไม่มีการให้คะแนนความสำคัญจากกลุ่มของภาคราชการ

กลุ่มองค์กรชุมชน/ ท้องถิ่น

≡ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อประเด็นต่างๆ ของกลุ่ม องค์กรชุมชน มีดังนี้

1 จะต้องทำอะไรบ้างเพื่อให้การท่องเที่ยวยั่งยืน ?

- ส่งเสริมให้ชุมชนเป็นผู้จัดการการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ เช่น
- พัฒนาความสามารถขององค์กรชุมชน
- พัฒนาศักยภาพของชุมชน
- พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน
- จัดเงื่อนไข ระเบียบ/กฎเกณฑ์ต่างๆ ให้เอื้อต่อบริบทของชุมชน
- ประสานงานกับ ภาคธุรกิจ เพื่อทำการตลาด

มีข้อสรุปว่า การจัดการท่องเที่ยวต้องเกิดจากชุมชนจึงจะยั่งยืน

2 ใครทำ ?

มีข้อคิดเห็นที่น่าจะมีองค์กรซึ่งอาจจะเป็นองค์กรอิสระเข้ามารับผิดชอบเรื่องนี้โดยตรง เป็น “คณะกรรมการท่องเที่ยวชุมชน”

3 ทำอย่างไร ?

ในการบริหารจัดการของคณะกรรมการชุมชน แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

3.1 ด้านการประชาสัมพันธ์ โดยมีบทบาทหน้าที่ คือ

- ประสานงานกับภาครัฐ และภาคธุรกิจเอกชน
- การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

3.2 ด้านงบประมาณ บทบาทหน้าที่ คือ

- จัดหางบประมาณ เช่น สร้างเป็นโครงการเสนอกองทุนสิ่งแวดล้อมโลก (GEF.) หรือ สร้างเป็นโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการผ่าน สกว.
- จัดเก็บงบฯ เพื่อนำไปเสริมในส่วนของการพัฒนา และบำรุงสถานที่

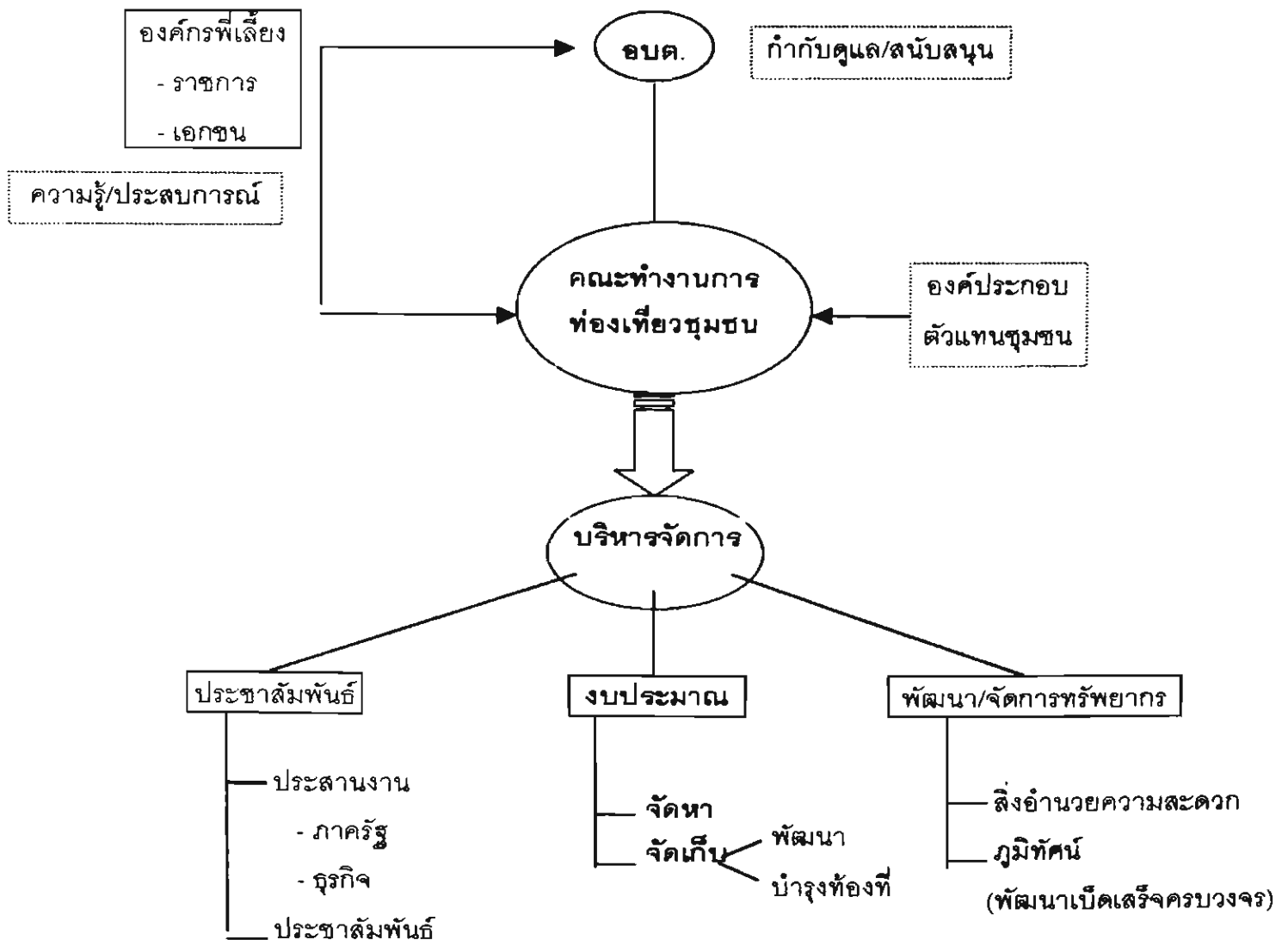
3.3 ด้านการพัฒนา และการจัดการทรัพยากร บทบาทหน้าที่ คือ

- พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับการท่องเที่ยว

- พัฒนาภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์น่าจะเป็นการพัฒนาเบ็ดเสร็จครบวงจรหลายเรื่อง เช่น ช่วยรักษาทรัพยากร, รักษาวัฒนธรรม, รักษาความสะอาด, พัฒนาเศรษฐกิจ โดยมี การสนับสนุนช่วยจากระดับจังหวัดอีกทางหนึ่ง นั่นคือ ให้ระดับจังหวัดมีกลไกการบริหารที่ดีว่าการท่องเที่ยวเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน และพัฒนาคุณภาพชีวิต

4 ผลที่คาดว่าจะได้รับเมื่อชุมชนจัดการท่องเที่ยว คือ

- ชุมชนมีรายได้
- มีการแลกเปลี่ยนความรู้กับนักท่องเที่ยว
- ทำให้เกิดความคิดริเริ่มในการพัฒนาสินค้าชุมชน

ภาคผนวกที่ 2

แบบสอบถามสำรวจพฤติกรรมท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวญี่ปุ่น
ที่เดินทางมาจังหวัดแม่ฮ่องสอน

メーホンゾーン旅行に関するアンケート調査に協力をお願いします

調査実施主体：メーホンソン県・タサート大学

今回のメーホンゾーン旅行についてのお尋ねします

- 1) 今回のメーホンゾーン旅行は何回目ですか。(○はひとつだけ)
  1. 初めて
  2. 2回目
  3. 3回以上

- 2) あなたの今回のメーホンゾーン旅行の日程は次のいずれですか。(○はひとつだけ)
  1. 日帰り
  2. 1泊2日
  3. 2泊3日
  4. 3泊4日
  5. 4泊5日以上

3. 今回のメーホンゾーン旅行の日程について、どのような感想をお持ちですか。
  1. 長すぎる
  2. ちょうどよかった
  3. 短すぎる

4. 今回のメーホンゾーン旅行の手配は次のいずれのタイプでしたか。(○はひとつだけ)
  1. 日本を出発する前に、自分でプランをたてて代理店などに切符や宿を手配した
  2. メーホンゾーン以外に幾つかの観光地を見て巡る周遊型パッケージツアーに申し込んだ
  3. タイ国内でメーホンゾーンへ行く旅行会社のパッケージツアーに申し込んだ
  4. タイ国内でメーホンゾーンへの往復の交通と宿泊先を自分で別々に手配した

- 5) 今回、メーホンゾーンに旅行したいと思ったきっかけは何ですか。(○はひとつだけ)
  1. テレビ番組をみて
  2. 旅行専門誌の記事や報告
  3. 旅行代理店のパンフレット
  4. 新聞のチラシや報告
  5. 友人 知人の紹介
  6. ガイドブックをみて
  7. 旅行代理店のおすすめ
  8. その他 ( )

- 6) あなたは今回のメーホンゾーン旅行をするにあたり、旅行のどのような点を重視しましたか。
(該当するものに○を3つまでおつけください)
  1. 宿泊施設のグレード
  2. 料金の安さ
  3. 観光案内の充実度
  4. 個性的なツアーである
  5. 自由時間が多い
  6. 自分で計画できる
  7. 添乗員がいる
  8. 日数
  9. 旅行会社からの信頼感
  10. その他 ( )

- 7) メーホンゾーンを訪れるための旅行費用としては、どのような感想をお持ちですか。
  1. とても割高である
  2. やや割高である
  3. 妥当である
  4. やや割安である
  5. とても割安である

- 8) あなたは今回のメーホンを滞在中に一人あたりどのくらいお金を使いましたか
- 宿泊費 ( ) バーツ (メーホンで直接支払われた場合)
- 食事・飲み物 約 ( ) バーツ
- 買い物 約 ( ) バーツ
- 入場・見学科 約 ( ) バーツ (ツアーに含まれるものは除く)
- オプションツアー 約 ( ) バーツ

9) 今回の旅行前からメーホンゾーンについて知っていたことはどれでしたか (○はいくつでも) また、この中で今回の旅行目的であったものに○の数を○してください (○は2つまで)

1. シン様式建築の寺院が見れる 2. タイヤイ族の屋敷や、町並みなど見れる
3. 多様な少数民族の生活様式が見れる 4. 自然の開かれた所で trekking ができる
5. Lad 洞窟など 100 か所の洞窟がある 6. 首長族の生活様式が見れる
7. ひまわりの花畑だけがある 8. Phu 川で Rafting ができる
9. キャンプやオートキャンプ 10. エコリゾートでのんびりできる
11. バードウォッチングができる 12. メーホンゾーンの昔ながらの町並みが見れる
13. 多様な少数民族の所でホームステイができる 14. その他 ( )

10) あなたはメーホンゾーンでどのような観光をしましたか、( )はいくつでも

1. シン様式建築の寺院巡り 2. 洞窟鑑賞 3. 滝鑑賞
4. ひまわり畑鑑賞 5. メーホンゾーンの町並み見学 6. rafting
7. 自然に開かれた trekking 8. 首長族の生活様式鑑賞 9. 像乗り
10. その他少数民族の生活様式鑑賞 11. 少数民族集落でのホームステイ
12. 戦争博物館 13. その他 ( )

11) 次回、再びメーホンゾーンを訪れたいと思いますか。

1. ぜひ来たい 2. 機会があれば来たい 3. あまり来たいと思わない

12) また、次回メーホンゾーンでしてみたい観光を、設問 10 の項目の中からお書き下さい
( ) ( ) ( ) ( ) ( )

最後にあなた自身の事についてお聞かせ下さい

1. 性別 男 ・ 女
2. 年齢 ( ) 才
3. 住所 ( ) 都道府県 ・ 海外 国名 ( )
4. タイ旅行の経験回数 ( ) 回目 ・ タイ在住

แบบสอบถามเกี่ยวกับการมาท่องเที่ยวที่ จ.แม่ฮ่องสอน

แหล่งสำรวจ : จ.แม่ฮ่องสอน / มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1. การมาเที่ยวที่แม่ฮ่องสอนครั้งนี้ เป็นครั้งที่เท่าใด (กรุณาเลือกเพียงข้อเดียว)
  - 1 ครั้งแรก
  - 2 ครั้งที่สอง
  - 3 ครั้งที่สาม
2. จำนวนวันที่มาท่องเที่ยวที่แม่ฮ่องสอนครั้งนี้ เป็นจำนวนเท่าใด (กรุณาเลือกเพียงข้อเดียว)
  - 1 วันเดีวกลับ
  - 2 2วัน1คืน
  - 3 3วัน2คืน
  - 4 4วัน3คืน
  - 5 5วัน4คืนขึ้นไป
3. ท่านรู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับจำนวนวัน ที่มาท่องเที่ยวแม่ฮ่องสอนครั้งนี้
  - 1 นานเกินไป
  - 2 พอดี
  - 3 น้อยเกินไป
4. ขั้นตอนในการมาท่องเที่ยวที่แม่ฮ่องสอนครั้งนี้เป็นแบบใด (กรุณาเลือกเพียงข้อเดียว)
  - 1 ซื้อตั๋ว จองห้องพัก และวางแผนการท่องเที่ยวด้วยตนเองก่อนจากเดินทางจากญี่ปุ่น
  - 2 ซื้อโปรแกรมทัวร์จากญี่ปุ่น ซึ่งนอกจากที่แม่ฮ่องสอนแล้ว ยังมีการท่องเที่ยวอีกหลายแห่ง
  - 3 ซื้อโปรแกรมทัวร์แม่ฮ่องสอน ในประเทศไทย
  - 4 อาศัยอยู่ที่เมืองไทย และจัดการเรื่องที่พัก การเดินทางไป-กลับในแม่ฮ่องสอนด้วยตนเอง
5. ท่านเลือกเดินทางมาท่องเที่ยวที่แม่ฮ่องสอนในครั้งนี้อะไร (กรุณาเลือกเพียงข้อเดียว)

1 โฆษณาจากโทรทัศน์	2 นิตยสารด้านการท่องเที่ยว
3 แผ่นโฆษณาจากบริษัทท่องเที่ยว	4 โฆษณาจากหนังสือพิมพ์
5 การแนะนำจากเพื่อน คนรู้จัก	6 จากหนังสือนำเที่ยว (Guide Book)
7 จากคำแนะนำของบริษัทท่องเที่ยว	8 อื่นๆ _____
6. เพราะเหตุใด ท่านจึงเลือกเดินทางมาท่องเที่ยวที่แม่ฮ่องสอน (กรุณาเลือกไม่เกิน 3 ข้อ)

1 มีโรงแรมและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ดี	2 ราคาไม่แพง
3 มีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ	4 มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์
5 สามารถท่องเที่ยวได้อย่างอิสระ	6 สามารถวางแผนการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง
7 มีหัวหน้าทัวร์	8 มีจำนวนวันท่องเที่ยวที่เหมาะสม
9 เชื้อใจในบริษัททัวร์	10 อื่นๆ _____
7. ท่านรู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการมาท่องเที่ยวแม่ฮ่องสอนครั้งนี้

1 แพงมาก	2 ค่อนข้างแพง	3 เหมาะสม	4 ค่อนข้างถูก	5 ถูกมาก
----------	---------------	-----------	---------------	----------
8. ท่านมีค่าใช้จ่ายอย่างไร เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในแม่ฮ่องสอนครั้งนี้ ต่อหนึ่งท่าน

ค่าที่พัก _____ บาท (ในกรณีที่จ่ายค่าที่พักเอง)

ค่าอาหาร/เครื่องดื่ม ประมาณ _____ บาท
 ค่าของ ประมาณ _____ บาท
 ค่าเข้าชมสถานที่ _____ บาท (ไม่รวมที่อยู่ในโปรแกรมทัวร์)
 Optional tour _____ บาท

9. กรุณา ส้อมรอบข้อที่ท่านทราบ ก่อนการเดินทางมาท่องเที่ยวที่แม่ฮ่องสอนครั้งนี้ (เลือกได้มากกว่าความต้องการ) และ ส้อมรอบวัตถุประสงค์ที่ท่านเลือกเดินทางมาท่องเที่ยว (กรุณาเลือกไม่เกิน 2 ข้อ)

1. เที่ยวชมวัดแบบพม่า	2. เที่ยวชมหมู่บ้านแบบไทใหญ่
3. เที่ยวชมวิถีชีวิตที่หลากหลายของชาวเขา	4. trekking ที่ที่แควด้อมไปด้วยธรรมชาติ
5. เที่ยวชมวิถีชีวิตกะเหรี่ยงคอยาว	6. ชมทุ่งบัวตอง
7. ล่องแพแม่น้ำปาย	8. แค้มป์ปิ้ง
9. พักผ่อนที่รีสอร์ท	10. เที่ยวชมชนก
11. เที่ยวชมหมู่บ้านสมัยก่อนของแม่ฮ่องสอน	12. Home Stay ที่หมู่บ้านชาวเขาเผ่าต่างๆ
13. อื่นๆ _____	

10. ท่านเคยท่องเที่ยวที่ใดแล้วในแม่ฮ่องสอน (เลือกได้มากกว่าความต้องการ)

1. วัดแบบพม่า	2. ถ้ำ
3. น้ำตก	4. ทุ่งบัวตอง
5. ตัวเมืองในแม่ฮ่องสอน	6. ล่องแพ
7. เดินป่าเที่ยวชมธรรมชาติ	8. กะเหรี่ยงคอยาว
9. ชีชีง	10. เที่ยวชมวิถีชีวิตชนกลุ่มน้อย
11. Home Stay ที่หมู่บ้าน	12. พิพิธภัณฑ์สงคราม
13. อื่นๆ _____	

11. ท่านคิดอย่างไร เกี่ยวกับการมาท่องเที่ยวที่แม่ฮ่องสอนอีก

1. ต้องมาอีกให้ได้   2. ถ้ามีโอกาสก็จะมา   3. คิดว่าไม่ค่อยอยากมาแล้ว

12. ถ้าท่านมาเที่ยวแม่ฮ่องสอนอีกในครั้งต่อไป ท่านอยากจะท่องเที่ยวที่ใด (กรุณาเลือกจากตัวเลือกในข้อ 10)

กรุณาให้ข้อมูลเกี่ยวกับส่วนตัวของท่าน

1. เพศ _____ ชาย / หญิง
2. อายุ _____ ปี
3. อยู่ที่เมือง _____
4. ประสบการณ์การท่องเที่ยวในเมืองไทย ครั้งที่ _____ / อาศัยอยู่ในประเทศไทย

ขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือ

ภาคผนวกที่ 3

แบบสอบถามความคิดเห็นประชาชนท้องถิ่น

แบบสอบถามความคิดเห็น
แนวทางการดำเนินการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน
เพื่อการอนุรักษ์บ้านเรือนที่อยู่อาศัยแบบท้องถิ่น

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้มี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มี 5 ข้อ

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินการท่องเที่ยวในจังหวัด
แม่ฮ่องสอน มี 8 ข้อ

ตอนที่ 1 สอบถามสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ 20 – 29 ปี 30 – 39 ปี
 40 – 49 ปี 50 ปีขึ้นไป
3. อาชีพ ค้าขาย รับราชการ
 ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว เกษตรกรรม
4. ที่อยู่อาศัย บ้านเรือน ร้านค้าทั่วไป
 ร้านอาหาร สถานประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว
 สำนักงานทั่วไป อื่น ๆ _____
5. ระยะเวลาที่สร้างที่อยู่อาศัย ประมาณ _____ ปี

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินการท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

1. ท่านคิดอย่างไร หากจะให้เมืองแม่ฮ่องสอน มีจำนวนนักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากยิ่งขึ้น
  - เห็นด้วย
  - ไม่เห็นด้วย
  - ไม่แน่ใจ

2. ท่านคิดอย่างไร กับที่กล่าวว่า “เสน่ห์ของเมืองแม่ฮ่องสอนในสายตาของนักท่องเที่ยว คือสภาพของลักษณะบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย ที่เป็นรูปทรงอาคารแบบโบราณ และคงความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นถิ่น”
  - เห็นด้วย
  - ไม่เห็นด้วย
  - ไม่แน่ใจ

3. ท่านคิดอย่างไรกับสภาพปัจจุบัน ลักษณะบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นถิ่นกำลังจะหายไป มีบ้านเรือนที่อยู่อาศัย เป็นรูปทรงอาคารแบบใหม่ ทั้งรูปทรง สีสัณ และการใช้วัสดุ
  - เสียหาย ควรมีการอนุรักษ์
  - ชرمรคา เพราะเป็นเรื่องของบุคคลมัชที่ตองเปลี่ยนไป
  - ไม่ได้สนใจ

4. ท่านคิดอย่างไร เพื่อไม่ให้สูญเสียบเอกลักษณ์พื้นถิ่นของบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย และอาคารแบบโบราณ สมควรจะมีการอนุรักษ์ สภาพบ้านเรือนอาคารที่อยู๋ริมถนน ให้คงสภาพเดิมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
  - เห็นด้วย
  - ไม่เห็นด้วย
  - ไม่แน่ใจ

5. ท่านคิดอย่างไร ถ้าหากจัดให้มีการรณรงค์ อนุรักษ์ และรักษาสภาพบ้านเรือน อาคารที่อยู่ริมถนน โดยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

5.1 เมื่อจะมีการปลูกบ้านใหม่ ปรับปรุง หรือตกแต่งบ้าน จะดำเนินการให้คงสภาพเดิมหรือเข้ากับแบบดั้งเดิม

- เห็นด้วย
- ไม่เห็นด้วย
- ไม่แน่ใจ

5.2 เมื่อมีการปลูกดอกไม้ ทำความสะอาดหน้าบ้าน จัดสภาพหน้าบ้านใหม่ จะให้มีสภาพแบบดั้งเดิม เข้ากับสภาพแวดล้อมแบบดั้งเดิม

- เห็นด้วย
- ไม่เห็นด้วย
- ไม่แน่ใจ

6. ท่านคิดอย่างไรเกี่ยวกับจะให้มาตรการในการอนุรักษ์รักษาสภาพบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย และอาคารโบราณที่อยู่ริมถนน

มาตรการ	สภาพความคิดเห็น		
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ
1. การออกเทศบัญญัติควบคุมการออกแบบ, การก่อสร้าง, ปรับปรุง, การรักษาสภาพแวดล้อม บ้านเรือนที่อยู่อาศัย			
2. การให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน การปรับปรุงซ่อมแซม และการปรับสภาพแวดล้อม บ้านเรือนที่อยู่อาศัยแบบดั้งเดิม ที่อยู่ริมถนน			
3. จัดทำประวัติความเป็นมาของบ้านเรือน ที่อยู่อาศัยที่มีสภาพดั้งเดิม ทรงคุณค่า รักษาเอกลักษณ์พื้นถิ่น และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์			
4. จัดประกวดและมอบรางวัล ให้กับบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย ที่อนุรักษ์และรักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิม			
5. ส่งเสริม ให้การสนับสนุนในการก่อสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ทั้งการออกแบบ การก่อสร้าง และการจัดสภาพแวดล้อมแก่ชุมชน			

7. ถ้ามีมาตรการ ในการอนุรักษ์รักษาสภาพบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย ตามข้อ 6 ออกมา ท่านคิดเห็นอย่างไร

- เห็นด้วย และให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่
- ไม่เห็นด้วย และไม่ให้ความร่วมมือ
- ไม่แน่ใจ

8. ข้อคิดเห็น, ความต้องการทั่วไป ที่เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และการอนุรักษ์สภาพบ้านเรือน ที่อยู่อาศัยแบบดั้งเดิม

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ